

1919

Meie
Matsi

tähtraamat

144

Tähtraamatu kaanepildid on joonistaja Iidigi õigustega kirjastajale ära müünud;
ametlikult hinnitatud ja registreeritud 26. VI. 1908. nr. 1931 all.
Järeltegemine ja kalendri teadete järeltrükkimine on keelatud.

Zur Verbreitung und zur Ausfuhr
zugelassen. Presse Abteilung V. D. R. S.

Meie Matsi tähtraamat 1919

Sel aastal on 365 päeva

12. aastakäik

Talinnas, 1918 — „Teaduse“ kirjastus

Tähtsamate väljamaariikide pühad,

millal awalik tegewus seisab niisama nagu pühapäewadel.

Saksamaal.

Uue aasta päew.
Keisri sünnipäew (27. jaan.)
Palwepäew.
Suur reede.
1. ja 2. ülest. p.
1. ja 2. juunistep.
1. ja 2. jõulup.

Inglismaal.

Uue aasta päew.
Suur reede.
1. Kr. ülestõusmisep.
1. esmasp. maikuu.
Taewaminemisepäew.
1. juunistep.
1. esmasp. augustikuu.
1. november.
Kuninga sünnipäew. 3. juunil.
Kroonimisepäew.
1. ja 2. jõulupüha.

Prantsusmaal.

Uue aasta päew.
1. Kr. ülestõusmisep.
Taewaminemisepäew.
1. juunistep.
Rahwusep. (14. juunil).
Maarja taewaminemisep. (15. aug.).
1. november.
1. jõulup.
Teisipäew pärast wõinädalat.
Päew kehet paastu.

Amerikas.

Uue aasta päew.
Washingtoni sünnipäew. (22. w.).
Haua-ehitamisepäew (30. mail).
Wabaduse kuulutamise p. (4. juunil).
Hoolitsuse ja tööp. (4. sept.).
Nowembrikuus üks päew presidendi
määramise järel.

Päikesed ja kuu warjutused.

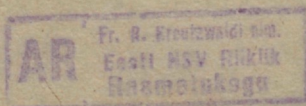
1919. aastal on kaks päikesed ja üks kuu warjutus. Esimene päikesed warjutus on 29. mail ja algab kell 12,25 m. p. L., teine 22. nowembril, algus kell 2.

Ufaline kuu warjutus on 7. now., algab kell 1,25 m. ja on meil näha.

„Teaduse“ raamatukauplus

Tallinnas, Harju ja Rüütli nül. 46/15.

Soovitame paraja hinnaga kõiksugu raamatukaupluse kaupasi, üksikult ja hulgawiisi: **Cestikeelseid raamatuid, kõiksugu paberikaupa, kirjutusmaterjali, foolitardidusi, päewapildi ja postkaardi albumisi jne.**

3235

Kuu märgid.

☉ noor kuu.

☽ täis kuu.

☾ esimene weerand.

☽ viimane weerand.

Alasta-ajad.

Kewade alg. 21. märtsil, suvi — 22. juun., sügis — 23. sept.,
talw — 22. detst.

Sündinud asjade ajaarw.

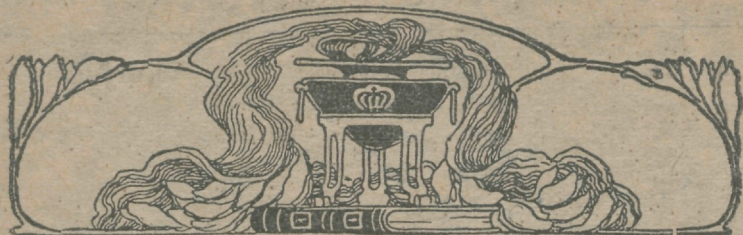
Katoliiku-usu meie maale tulek	1208	„
Luteruse usu üleswõtmine	1517	„
Ordu walitsuse lõpp, Poola aja hakatus	1561	„
Tallinnamaa saab Rootsi walitsuse alla	1561	„
Liivimaa langeb Rootsi walitsuse alla	1629	„
Bengt Gottfried Forjelius asutab koolisi	1687	„
Kodumaa saab Wene walitsuse alla	1710	„
Wennaste kogudus asub meie maale	1729	„
Piibli raamat ilmub Anton tor Helle juhatusel	1739	„
Napoleoni Wenemaale tulek, Moskwa ja Riia linna põlemine	1812	„
Aleksander I tunnistab Eestimaa talurahwa priiks	1816	„
Aleksander I lasseb Liivimaa talurahwa priiks	1819	„
Otto Willem Masing annab Nädala lehe wälja	1821	„
Esimised priinimed pandakse Liiwimaal	1822	„
Greeka-Oigeusu tulek meie maale	1841	„
Krimmi sõja hakatus	1853	„
„Perno Postimees“ ilmub J. W. Jannseni juhatusel	1857	„
Aleksander II kinnitab Liivimaa Talurahwa Seaduse	1860	„
Wene talurahwa wabastamine	1861	„
Waldadele antakse omawalitsus	1866	„
Esimene Eesti laulupidu	1869	„
Eesti Kirjameeste Seltsi asutamine	1872	„
Üleüldine wäeteenistuse seadus hakkab maksma	1874	„
Wene-Türgi sõda	1877	„
Wene-Taapani sõda	1904	„
Konstitutsiooni ja wabaduste manifest	1905	„
Esimene riigivolikogu kutsutakse kokku	1906	„
Suure Europa sõja algus	1914	„
Nikolai II astub troonilt ära	1917	„
Wene riik kuulutatakse wabariigiks	1917	„
Saksa sõjawäed tulid Eestimaale	1918	„
Wene keiser Nikolai II tapmine 16. juulil	1918	„

Uus kalender.	Wane r.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märkused.
**1 Keftn.	19	Deff. Nääri p.	
2 Neljap.	20		
3 Keede	21		☉
4 Laup.	22		
5 Pühap.	23		
**6 Esmasp.	24	Kolmekuninga p.	
7 Teifip.	25		
8 Keftn.	26		
9 Neljap.	27		☾
10 Keede	28	Paawli p.	
11 Laup.	29		
12 Pühap.	30		
13 Esmasp.	31		
14 Teifip.	1	Jaanuar. Korjuse p.	
15 Keftn.	2		
16 Neljap.	3		
17 Keede	4	Tõnise p.	☉
18 Laup.	5		
19 Pühap.	6		
20 Esmasp.	7		
21 Teifip.	8		
22 Keftn.	9		
23 Neljap.	10		
24 Keede	11		
25 Laup.	12		☾
26 Pühap.	13		
27 Esmasp.	14		
28 Teifip.	15		
29 Keftn.	16		
30 Neljap.	17		
31 Keede	18		

Päite tõuseb:

Läheb looja:

1. kuupäewal kell	8.45	kell	3.22
11. " "	8.40	" "	3.32
21. " "	8.30	" "	3.58

Jaauari-kuplee.

Kell. *)

1.

Kui kellasepp kellade wäärtust ma
tean,
Kuid enne ta wärki ma waatama
pean;
Ei peta mind kestad, ei kullane
läik,
Waid tähtsam on kellal ta õiglane
käik.
Mell kõigil on põues üks kellawärk
weel,
Ta tiksüb ja tiksüb nii päewal kui
õöl.
Sa hoidma pead teda, aeg tulla sul
wõib,
Et kellawärk põues kord maha ka
käib . . .

2.

Nii netukse jõda, kel tulewik eel,
Kui kaupluses kellake — müügil
ta weel.
Nii ilus, nii puhjas, nii särav kui
päik,
Nii herge ja kõlaw ta rütmuslik
käik.
Ta siju kuid tundelik — riiki läeb
pea —
Mehaanikus leidub, kes kõrwaldab
wea.
Ta parandas teda, käik endijeks jäi,
Kuid uueks just luma — ei keegi
ju wõi . . .

3.

Meejt, kessel on jooksa ja hal-
waste käib,
Waat kulunud kellaga wõrrelda
wõib:
Kord takistab käigus, kord ette ta
läeb,
Sest wedru kord-horralt ju nõrge-
maks jääb;
Nii mõnigi hammas ja rattake tal
On kannatand elutee surwede all.
Ta wiimase jõuga weel käiku nüüd
teeb,
Kuid warsti ka wiimane tunnike
lõõb.

4.

Kui minul kord kellawärk seisma
jääb ka,
Ning kauajest käigust on wäsinud ta,
Et rattad ei liigu ja teada on mul:
Nii nõuab see meister, kes hinkis
ta sul.
Ei raskeks siis lähe mul lahudes
meel,
Waid rahule uinudes hüüan ma
weel:
„Säh wõta ta tagasi südame seest,
Sind, meister, ma tänan su tublt töö
eest!“

Otto Teichi muusika.

*) Kupleede noodid ilmuvad lähemal ajal erawäljaandena.

Kõik kupleed on Eesti teatri näitleja Aleksander Trilljärwe
repertuarilt.

Uus kalender.	Wana l.	Mälestuse- ja tähtpäemad.	Märfused.
1 Laup.	19	Jaau.	
*2 Pühap.	20	Küünla p.	
3 Esmasp.	21		
4 Teisip.	22		
5 Keskn.	23		
6 Neljap.	24		
7 Keede	25		
8 Laup.	26		
9 Pühap.	27		
10 Esmasp.	28		
11 Teisip.	29		
12 Keskn.	30		
13 Neljap.	31		
14 Keede	1	Weebnuar.	
15 Laup.	2		
16 Pühap.	3		
17 Esmasp.	4		
18 Teisip.	5		
19 Keskn.	6		
20 Neljap.	7		
21 Keede	8		
22 Laup.	9		
23 Pühap.	10		
24 Esmasp.	11		
25 Teisip.	12		
26 Keskn.	13		
27 Neljap.	14		
28 Keede	15		

Päite tõuseb:

Läheb looja:

1. kuupäemal	keel	8.10	keel	4.25
11.	"	7.50	"	4.40
21.	"	7.20	"	5.15

Weebruari-kuplee.

Miau! Miau!

1.

Kiisjuka hilja ööl
Katusel on walwel weel,
Sest et naabri katusel
Mus kafs on puhkufel.

2.

„Miau!“ õhkab kiisjuka,
„Tule minu rinnale!
Miau! miau! mu peiuke,
Oleks sinu naijuka!“

3.

„Miau! miau!“ peig wastab tal,
„Tulen kohe seltsiks sul.
Miau! miau! oh, oota weel,
Warsti wiibid armuteel.“

(Tä h e n d u s: Kui ettekandja sõna „miau“ hästi loomutruult järele aimata suudab, on kupleel tuttawa wiisi tõttu kahekordne mõju.)

4.

Äkitselt: „Miau! — miau! —
miau!“ —
Peig see karjus üle jõu;
Keegi luuawarrega
Katusel lööb furnuks ta.

4.

Küll õhkas kiisju rind:
„Kojamees, ma wiiskan sind!“
Aga kõik jääb wagust —
Peig ei tulnud ialgi . . .

(Wiisil: Jõua ju kaugefta.)

Õajameelne.

Naine (turule minnes mehele): Aga mehekene, sa pead mulle iika weidi rohkem raha kaasa andma: turunaised on õige kallid.
Mees: Mis maksab tükk?

—r.

Järeilmõtteleja laps.

Annikene: „Ema, ma tahan juua!“

Ema: „Õõsel ei juua mitte, õõsel magatakse.“

Annikene: „Aga kui janu on?“

Ema: „Kui sa wait ei jõe, siis ma tulen annan sulle pekja.“

Annikene: (weidi aja pärast): „Aga kui sa tuled, siis too wetf ka õhes.“

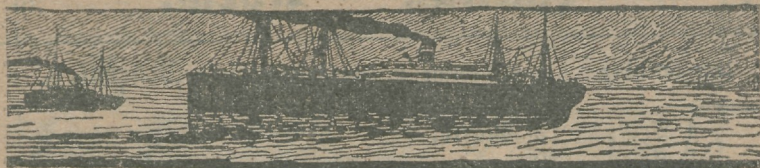
—r.

Uus kalender.	Wana t.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märksjed.
1 Laup.	16	Weebr.	
2 Pühap.	17		
3 Esmasp.	18		
4 Teisp.	19	Wastla p.	
5 Keisn.	20	Tuhka p.	
6 Neljap.	21		
7 Keede	22		
8 Laup.	23		
9 Pühap.	24		
10 Esmasp.	25		
11 Teisp.	26		
**12 Keisn.	27	Palwe p.	
13 Neljap.	28		
14 Keede	1	Märts.	
15 Laup.	2		
16 Pühap.	3		
17 Esmasp.	4		
18 Teisp.	5		
19 Keisn.	6		
20 Neljap.	7		
21 Keede	8	Kewade algus.	
22 Laup.	9		
23 Pühap.	10		
24 Esmasp.	11		
**25 Teisp.	12	Vaastu-Maarja p.	
26 Keisn.	13		
27 Neljap.	14		
28 Keede	15		
29 Laup.	16		
30 Pühap.	17		
31 Esmasp.	18		

Päite tõuseb:

Läheb looja:

1. kuupäewal kell 7.—	kell 5.35
11. " " 6.35	" 5.55
21. " " 6.08	" 6.10

Märtsi-fuplee.

Mitmejугused soowid.

1.

Kui keisriks ma kord sünniksin,
 Ei sõda tulekski;
 Ma wähendaks kõik sõjawäed
 Nii mõne meheni.
 Ka maksudest saaks wabaks kõik,
 Sa' raha koguda.
 ∴ Ma palun, saatus, luba mind
 Kord keisriks sündida! ∴

2.

Kui neiuks ma kord sünniksin,
 Siis elada wagt teaks,
 Seft igat meest ma narriksin
 Ja ntnapidi weaks.
 Seft mehed jääwad rumalaks,
 Ei targaks iial saa.
 ∴ Ma palun, saatus, luba mind
 Kord neiuks sündida! ∴

3.

Kui naisjeks ma kord sünniksin,
 Küll mees mind armastaks.
 Kui tuike waga oleksin,
 Ei iial pahandaks.

Kui mees mul kawa kõrtsi jääb,
 Jään waikselt magama.
 ∴ Ma palun, saatus, luba mind
 Kord naisjeks sündida ∴

4.

Kui ämmaks ma kord sünniksin,
 Ilm oleks paradiis;
 Ma kodust ära reisiaksin;
 Seft mehel rahu siis.
 Kui naisjega mees tülili läeb,
 Et tütarit kaitseks ma.
 ∴ Ma palun, saatus, luba mind
 Kord ämmaks sündida! ∴

5.

Kui pääsukejeks sünniksin,
 Siin meeldiks minule,
 Ma pesa stia punuksin
 Nii kahe hingele.
 Kas olgu juwi, olgu talw,
 Ei iial lahkuks ma.
 ∴ Oh, saatus, lasje sündida
 Mind pääsukejeks ka! ∴

Karl Marstadt'i muusika.

Kokkuhoidlik teenija.

Proua: „Kuidas, Luise, teie põletate oma toas korraga kahte küünalt.“

Teenija: „Ei, ühte ainukest ikka. Ma lõikasin ta ainult pooleks.“

—r.

Rahwamurrus.

„Herrad, ärge trügige! Ärge pigistage nii: mul on kanamuna tšhekid taskus!“

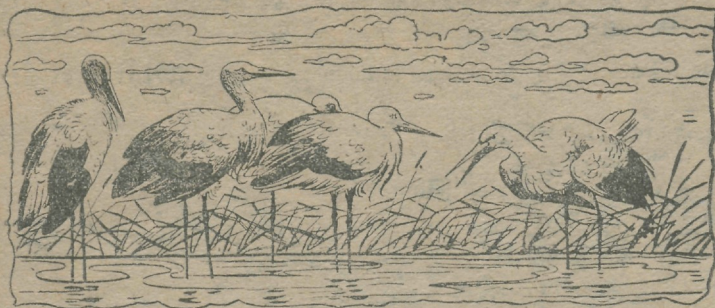
—r.

Uus kalender.	Wana t.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märksused.	
1 Teisip.	19	Märts.		
2 Keskn.	20			
3 Neljap.	21			
4 Keede	22			
5 Laup.	23			
6 Pühap.	24			
7 Esmasp.	25			
8 Teisip.	26			
9 Keskn.	27			
10 Neljap.	28			
11 Keede	29			
12 Laup.	30			
**13 Pühap.	31	Palmip. püha Aprill. Karjalaskm. p.		
14 Esmasp.	1			
15 Teisip.	2			
16 Keskn.	3			
*17 Neljap.	4	Suur Neljap. Suur Keede		
**18 Keede	5			
19 Laup.	6			
**20 Pühap.	7	1. Ülest. p. 2. Ülest. p. 3. Ülest. p. Süripäew.		
**21 Esmasp.	8			
**22 Teisip.	9			
23 Keskn.	10			
24 Neljap.	11			
25 Keede	12			
26 Laup.	13			
27 Pühap.	14	Künnipäew.		
28 Esmasp.	15			
29 Teisip.	16			
30 Keskn.	17			

Päike tõuseb:

Läheb looja:

1. kuupäewal kell	5.35	kell	6.42
11. " "	5.—	"	7.—
21. " "	4.40	"	7.25

Aprilli-fuplee.

Waat'ke, see küll pole patt — aga pisut hale.

1.

Lauljalt tihti nõutakse
Uudist ette tuua,
Siiski herge polegi
Salme walmis luua.
Selle laulu salme lõpp
On mul uus ja tore:
Waatke, see küll pole patt —
Aga pisut hale.

2.

Restoranis eila sõin
Loomalihast praadi,
Täna öeldi, et ma sain
Kimli karbonaadi.
Sõja ajal juhtub kõik;
Parata ei ole.
Waatke, see küll pole patt —
Aga pisut hale.

3.

Rätsepp Presraud hiljuti
Tuli purjus koju,
Et ta trimband tublisti,
Lõbus oli tuju.
Lõpuks naine külma wett
Kallas kaela talle. —
Waatke, see küll pole patt —
Aga pisut hale.

4.

Üle wee läks naiuke,
Tõstis üles kleidi:
Igas sukas auguke,
Kuub ka narmas weidi.

Keegi karjus uulitsal:
„Wäljanäitus kole!“
Waatke, see küll pole patt —
Aga pisut hale.

5.

Mängu ajal näitlejad
Jäid kord äkki wakka,
Sest et keegi tubakat
Puistand selja takka:
Naisjufloor see haewastas —
Sõna juust ei tule . . .
Waatke see küll pole patt —
Aga pisut hale.

6.

Näitus meeldib kõigile
Kui on kenad palad,
Aga wana mehele
Tantsijanna jalad.
Kui need jalgu tõstawad,
Mehel hilgab pale . . .
Waatke, see küll pole patt —
Aga pisut hale.

7.

Mõni ütleb naijele:
„Armas oled mulle!
Elan ainult sinule,
Truuiks jään ka sulle!“
Aga kes võiks wanduda,
Et tal teist ei ole? . . .
Waatke see küll pole patt —
Aga pisut hale.

Oskar Junghähneli muusika.

Uus kalender.	Päevad	Mälestuse- ja tähtpäevad.	Märksused.
1 Neljap.	18	Aprill.	nädal.
2 Keede	19		
3 Laup.	20	Ristileidm. p.	
4 Pühap.	21		9. kuu nädal.
5 Esmasp.	22		
6 Teisp.	23		
7 Restn.	24		
8 Neljap.	25		
9 Keede	26		
10 Laup.	27		
11 Pühap.	28		8. kuu nädal.
12 Esmasp.	29		
13 Teisp.	30		
14 Restn.	1	Mai.	
15 Neljap.	2		
16 Keede	3		
17 Laup.	4		
18 Pühap.	5		7. kuu nädal.
19 Esmasp.	6		
20 Teisp.	7		
21 Restn.	8		
22 Neljap.	9		
23 Keede	10		
24 Laup.	11		
25 Pühap.	12		6. kuu nädal.
26 Esmasp.	13		
27 Teisp.	14		
28 Restn.	15		
** 29 Neljap.	16	Taevam. p. 	
30 Keede	17		
31 Laup.	18		

Päite tõused:

Läheb looja

1. kuupäeval kell	4.10	kell	7.50
11. " "	3.42	"	8.11
21. " "	3.20	"	8.34

Mai-fuplee.

Abielumeeste kümme käsku.

Mehed, hästi kuulake,
 Olen asjatundja,
 Kümme käsku meestele
 Tahan täna anda.
 Esiteks, kui teatan teisi,
 Seda meeles pea:
 Ära austa wõõraid naisi,
 See ei ole hea.

Teiseks oma naisele
 Ära näita raha.
 Kõik ja osta temale,
 Et ta poleks paha.
 Küsib raha, anna kohe,
 Kõngi kübaraid,
 Muidu selleks teisi mehi
 Leiab sedamataid. —

Pühapäeval alati
 Paku temal lõbu,
 Ära istu kunagi
 Norutades kodu.
 Sa wii teda Kadriorgu
 Loodust vaatama,
 Muidu kütab ta su põrgu
 Kuumaks korraga.

Oma ämma, patune,
 Jätkka hätel kannal.
 Kui ta waidleb, temale
 Kohe alla anna.
 On ta rikas ja jääb haigeiks
 Ja sul pärida,
 Siis on parem kui jääb hiljaks
 Arstlئابiga. —

Kõrtsitee, mis kahtlane,
 Tundmata sul olgu.
 Lähed sinna weidike,
 Naine ühes tulgu.
 Kohwi keeta sinu mure,
 Seda wist ja tead?
 Ja kui lendamas näed kure —
 Mähkeid mõskma pead.

Õõsel ära warasta
 Ennast kodust wälja;
 Igalpool, kus wiibid ja,
 Wõib sul järgi tulla.
 Usaldama pead ja teda
 Nagu jumalust.
 Kõige pealt pea meeles seda:
 Hoia saladust!

Ära iial unusta
 Kui on ilus suwi:
 Wärskes õhus wiibida
 Naisel pakub hewi.
 Saada teda mereranda
 Kodust kaugele;
 Wahest ennast waba tunda
 Kasjaks sinule. —

Kui neid käskusid ja pead,
 Hästi käib su käsi.
 Ole wagane, kas tead,
 Nagu sügaw wesi.
 Ära ihka wõõra oma,
 Üht wõid kosida.
 Aga tahad olla waba,
 Ela ühinda. —

Karl Bretschneideri muusika.

Uus kalender.	Wana t.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märkused.
1 Pühap.	19	Mai.	5. kullui nädal
2 Esmasp.	20		
3 Teisip.	21		
4 Keisn.	22		
5 Neljap.	23		
6 Reede	24		
7 Laup.	25		
**8 Pühap.	26	1. Nelipühi p.	4. kullui nädal.
**9 Esmasp.	27	2. Nelipühi p.	
**10 Teisip.	28	3. Nelipühi p.	
11 Keisn.	29		
12 Neljap.	30		
13 Reede	31		
14 Laup.	1	Juuni.	
15 Pühap.	2		3. kullui nädal.
16 Esmasp.	3		
17 Teisip.	4		
18 Keisn.	5		
19 Neljap.	6		
20 Reede	7		
21 Laup.	8		
22 Pühap.	9	Suwe algus.	2. kullui nädal.
23 Esmasp.	10		
**24 Teisip.	11	Jaani päew.	
25 Keisn.	12		
26 Neljap.	13		
27 Reede	14	7 magaja p. 	
28 Laup.	15		
**29 Pühap.	16	Peetri-Paawli p.	1. kullui-
30 Esmasp.	17		

Pääse tõuseb:

Läheb looja:

1. kuu päewal	kell 3.02	kell 8.50
11. " "	" 2.46	" 9.—
21. " "	" 2.54	" 9.15

Juuni-fuplee.

Roos ja liblikas.

1.

Aht ilust kullakarwa liblikat
Ma roosi kohal nägin lendewat,
Ta meelitades roosil lähenes
Ja õisi hellalt juudeles.
Roos waimustatult õied lahti lõi,
Ta lõhnast liblikas end joobnuks
jõi . . .
Üks tundlik ööpik istus tomingal
Ja hoiatades laulis tal:

Refrain.

::: Hõia roos —
Õied koos,
Usaldad ja liblikat,
Pärast kannatada saad! :::

2.

Weel rohkem õilmitsema hakkas
roos,
Ta iga päew nüüd liblikaga koos,
Et lühike on armukewade,
Ei seda pannud tähele. —
Nüüd ikka julgemaks jäi liblikas
Ja tormiliselt roosi kallistas. . .

Seal wäiksel häädis õhtutuuleke
Weel hoiatades roosile:

Refrain.

::: Hõia roos —
Õied koos,
Usaldad ja liblikat,
Pärast kannatada saad! :::

3.

Ehk lind ja õhtutuul küll hoiatab,
Roos meelitajat jiiski usaldab.
Seal äkki näeb, et teda unustud —
Sest liblikas on kadunud . . .
See lendas uusi roose otsima
Ja endise ta jättis närtsuma. —
Sest loost ka, neiud, pange tähele
Ja meeles ikka pidage:

Refrain.

::: Hõia roos —
Õied koos,
Usaldad ja liblikat,
Pärast kannatada saad! :::

Gustaw Wanda muusika.

Hoolikas laps.

„Emmi, kas sina nägid, kuhu papa juukse rohuklaasike sai?“
„Minu käes oli.“
„Mis sa tegid temaga.“
„Ma walašin sinu muhwi peale: jessel on karwad ära kulunud,
wast kaswawad uued.“

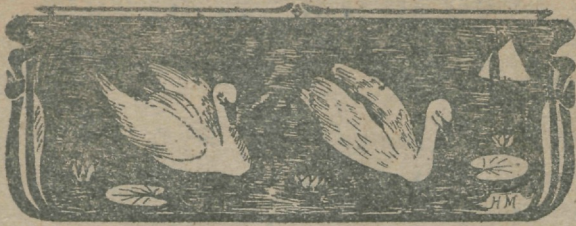
Uus kalender.	Wana L.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märkused.
1 Teisip.	18	Juuni.	mi nööb.
2 Restn.	19	Seina-Maarja p.	
3 Neljap.	20		
4 Reede	21		
5 Laup.	22	Külwi löpp. ☾	
6 Pühap.	23		
7 Esmasp.	24		
8 Teisip.	25		
9 Restn.	26		
10 Neljap.	27	7 wenna p.	
11 Reede	28		
12 Laup.	29		
13 Pühap.	30		☉
14 Esmasp.	1	Juuli.	
15 Teisip.	2		
16 Restn.	3		
17 Neljap.	4		
18 Reede	5		
19 Laup.	6		
20 Pühap.	7		☾
21 Esmasp.	8		
22 Teisip.	9	Maarja-Magd. p.	
23 Restn.	10		
24 Neljap.	11		
25 Reede	12	Jakobi p.	
26 Laup.	13		
27 Pühap.	14		☉
28 Esmasp.	15		
29 Teisip.	16		
30 Restn.	17		
31 Neljap.	18		

Päite tõuseb:

1. kuupäewal	tell	2.58
11.	"	3.10
21.	"	3.28

Läheb looja:

tell	9.20
"	9.10
"	8.50

Juuli-kuplee.

Kuidas naiši ära wõita.

1.

Kuidas naiši ära wõita
Ja neid enda külge kõita,
Sellest, et teid usaldan,
Saladusi awaldan.
Kes karjääri nõnda algab,
Ennast pisut ära jalgab,
:: See kis, ütlen kindlaste,
Jõuab ruttu sibile. ::

2.

Tahad naiši ära wõita
Ja neid enda külge kõita,
Muiga, ikka naerata,
Ornal häälel meelita.
Igal pool neid austa, kiida,
Armsalt nende aega wiida,
:: üttele, et nad ilusad,
Lilledest weel kenamad. ::

3.

Tahad naiši ära wõita
Ja neid enda külge kõita,
Jial ei wõi küsida,
Mitu aastat wana ta.
On ta juba kolmekümne,
Hinda alla kahekümne;
:: Kahekümnewitega
Lõpeb neiu wanus ka. ::

4.

Tahad naiši ära wõita
Ja neid enda külge kõita,
Ütle, et sul ingel ees,
Kellest und näind magades.
Kiida, et ta armsad silmad

Soojad, nagu suweilmad,
:: Ja ta nimetähtedest
Loo üht wemblawärsikest. ::

5.

Tahad naiši ära wõita
Ja neid enda külge kõita,
Wii neid tihti kinosse
Ja ka kohwimajasse.
Ütle, et ta hästi tantšib,
Kui ta ka kui ani wantšib,
:: Kiida, et tal tantšides
Sul kergus jalgades. ::

6.

Tahad naiši ära wõita
Ja neid enda külge kõita,
Lootsikuga merele
Wii neid lõbusõidule.
Madalas lõõ lootšik ringi,
Ise elupäästjat mängi —
:: Sellega sa wõita wõid
Kõigilt nende südameid. ::

7.

Kuidas naiši ära wõita
Ja neid enda külge kõita,
Wõiks weel palju ütelda,
Imeasju rääkida.
Aga selle eest ehk mõni
Teie seast teeb mulle tüli?
:: Paremini terwe nahaga
Katsun lawalt kaduda. ::

(Jookseb ruttu ära).

Emil Winter-Tymiani muusika.

Uus kalender.	Wana l.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märksused.
1 Keede	19	Juuli.	
2 Laup.	20		
3 Pühap.	21		☾
4 Esmasp.	22		
5 Teisip.	23		
*6 Keeltn.	24	Kristuse selet. p.	
7 Neljap.	25		
8 Keede	26		
9 Laup.	27		
10 Pühap.	28	Lauritsa p.	
11 Esmasp.	29		☉
12 Teisip.	30		
13 Keeltn.	31		
14 Neljap.	1	August.	
*15 Keede	2	Ruiki-Maarja p.	
16 Laup.	3		
17 Pühap.	4		☾
18 Esmasp.	5		
19 Teisip.	6		
20 Keeltn.	7		
21 Neljap.	8		
22 Keede	9		
23 Laup.	10		
24 Pühap.	11	Pärtli p.	
25 Esmasp.	12		☉
26 Teisip.	13		
27 Keeltn.	14		
28 Neljap.	15		
*29 Keede	16	Johannese surma p.	
30 Laup.	17		
31 Pühap.	18		

Päite tõuseb:

Läheb looja:

1. kuupäewal	tell 3.42	tell 8.20
11. " "	" 4.10	" 8.—
21. " "	" 4.30	" 7.30

Augusti-Puplee.

Liiji tahaks mehel minna.

1.
Liiji tahaks mehel minna,
Aga kaua aru peab,
Kosjas käib tal noori, wanu,
Kõiki ninapidi weab.
Üks on suur ja teine väike,
Kolmas liiga inetu,
Kõigi kojilaste wastu
Tummaks jääb ta roosijuu.

2.
Liiji tahaks mehel minna,
Pagarit ei taha ta,
Sest see sunniks liiga wara
Teda unest ärkama.
Eihuniku naiseks saada
Kardetaw ka temale:
Liiji kõhn, ja mees ehk hindaks
Heaks, mis hästi raswane. —

3.
Liiji tahaks mehel minna,
Aga mitte rätsepal;
Liiga nõrk see mehekene,
Temast kasu poleks tal.
Tahaks teda musutada
Agedalt hord mejikuul,
Kui sel prejsraud pole ühes,
Lendu wiiks ta kohe tuul.

4.
Liiji tahaks mehel minna,
Põllumees on rikas küll,
Aga jumel töö on raske,
Waba aega poleks tal.
Heina niita, lehmi lüüsta,
Pole mitte huwitaw.
Sügisel weel rehte peksta,
See on liiga wäsitaw.

5.
Liiji tahaks mehel minna,
Kohtupristaw meeldiksiki,
Kui see ainult teiseks muudaks
Pisut oma ameti.

Liiji tahaks woli anda
Suule, kui ta kärjitu,
Aga mehel pitsat taskus,
Kleebiks kinni Liiji juu. —

6.
Liiji tahaks mehel minna,
Läheks naiseks arstile,
Proua doktor linnas olla
Meelitaw ju kõigile.
Arsti aga kutsutakse
Kodust ära õõsiti,
Et siis magama peab ükji,
See ei meeldi sugugi.

7.
Liiji tahaks mehel minna,
Waat' professor kuulus mees!
Aga segane ta tihti
Oma juures tarkuses:
Kui ta ihkaks armutundi,
Mees tal räägiks wõõraist maijt,
Ja ehk suures segaduses
Suudleks mõnda wõõrast naijt.

8.
Liiji tahaks mehel minna,
Aga mitte lejele,
Sest et sessel kari lapsi,
Ruumi poleks teistele.
Tahaks mehega ka olla
Ejalgul ühjinada,
Aga lapsed wõrukaelad
Tuleksid ehk segama.

9.
Liiji tahaks mehel minna,
Kõigil halb külgi näeb,
Nii et wiimaks mahajäätult
Wanaks piigaks koju jääb.
Sellepärast, neiuksesjed,
Hoiatusjeks olgu see:
Kui sa liiga palju walid,
Järgned wiimaks Liijile.

Otto Reuteri muusika.

Uus kalender.	Wana l.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märksused.
1 Esmasp.	19	August.	
2 Teisip.	20		☾
3 Keskn.	21		
4 Neljap.	22		
5 Reede	23		
6 Laup.	24		
7 Pühap.	25	Usi-Maarja p.	
8 Esmasp.	26		
9 Teisip.	27		☉
10 Keskn.	28		
11 Neljap.	29		
12 Reede	30		
13 Laup.	31		
14 Pühap.	1	September.	
15 Esmasp.	2		☾
16 Teisip.	3		
17 Keskn.	4		
18 Neljap.	5		
19 Reede	6		
20 Laup.	7		
21 Pühap.	8	Madise p.	
22 Esmasp.	9		
23 Teisip.	10	Sügise algus.	
24 Keskn.	11		☉
25 Neljap.	12		
26 Reede	13		
27 Laup.	14		
28 Pühap.	15		
29 Esmasp.	16	Mihkli p.	
30 Teisip.	17		

Päike tõuseb:

Läheb looja:

1. kuupäewal	tell 4.55	tell 7.—
11. " "	" 5.25	" 6.40
21. " "	" 5.45	" 6.05

Septembri, kuplee.

Ja siis?

1.

Kord leheks jäi noor naiseuke. Ja siis? *)
 Ta nuttis hulguks hirmsaste. Ja siis?
 Siis tellis kallid leinarüüd. Ja siis?
 Käis tihti mehe haulal nüüd. Ja siis?
 Siis lõppu tegi leinale. Ja siis?
 Sai naiseks teise mehele.

2.

Cäcilie oli kena laps. Ja siis?
 Kui neiuks sai jäi pahuraks. Ja siis?
 Siis sattus näitelavale. Ja siis?
 Siis armukeheks krahvile. Ja siis?
 Siis elutorm ta alla wiis. Ja siis?
 Siis turul tuletikka müüs.

3.

Kaks riiki tülli sattuvad. Ja siis?
 Nad hirmsat sõda algavad. Ja siis?
 Üks peksab ühte teine teist. Ja siis?
 Et järel anna ükski neist. Ja siis?
 Siis lepitajad ilmuvad. Ja siis?
 Need sõjasaaki jagavad.

4.

Kui Juhan Maie näha sai. Ja siis?
 Ta süda kohe lõhkkel löi. Ja siis?
 Ta kosis Maie endale. Ja siis?
 Kurg tõi ka warsti wäikese. Ja siis?
 Mai wandus: „Kurg, nüüd lõpetad!“ Ja siis?
 Üks aasta — Mai sai kaksikud.

5.

Sa sünnid ilma inime. Ja siis?
 Kuis loodus nii su elutee. Ja siis?
 Sa ärkad, õitsed kewadel. Ja siis?
 Siis õnne maitsed suwedöl. Ja siis?
 Siis närtsid sa — käes sügise. Ja siis?
 Talw süigutab su unele. —

6.

Ma läksin kosja Marthale. Ja siis?
 Siis naiseks sai ta minule. Ja siis?
 Siis tulid mehinädalad. Ja siis?
 Siis päewad hirmus igawad. Ja siis?
 Siis tuli tüli, kakelus. Ja siis?
 Siis tagatipp ja lahutus.

7.

Ta sündis nagu spetsialist. Ja siis?
 Siis töötas nagu monarhist. Ja siis?
 Siis wõitles nagu sotsialist. Ja siis?
 Siis tuiskas nii kui terrorist. Ja siis?
 Siis möllas nagu anarhist. Ja siis?
 Siis suri nagu futurist.

8.

Üks neiu kõndis uulitsal. Ja siis?
 Üks noormees ruttu järgnes tal. Ja siis?
 Siis kabinetis nägin neid. Ja siis?
 Nad palju wahuwitina jõid. Ja siis?
 Nüüd noormees neidu musutas. Ja siis?
 Nüüd tšensor laulu lõpetas.
 Otto Reuteri muusika.

*) Sõnu „ja siis“ hüüab publikum.

kuu kalender.	Wana t.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märksused.
*1 Keisn.	18	Sept. Maarja eestp. p.	
2 Neljap.	19		☾
3 Keede	20		
4 Laup.	21		
5 Pühap.	22		
6 Esmasp.	23		
7 Teisip.	24		
8 Keisn.	25		
9 Neljap.	26		☉
10 Keede	27		
11 Laup.	28		
12 Pühap.	29		
13 Esmasp.	30		
14 Teisip.	1	Oktober.	
15 Keisn.	2		
16 Neljap.	3		☾
17 Keede	4		
18 Laup.	5		
19 Pühap.	6	Õikuse püha.	
20 Esmasp.	7		
21 Teisip.	8		
22 Keisn.	9		
23 Neljap.	10		☉
24 Keede	11		
25 Laup.	12		
26 Pühap.	13		
27 Esmasp.	14		
28 Teisip.	15		
29 Keisn.	16		
30 Neljap.	17		
*31 Keede	18	Ev. usu ülesw. p. 1517.	

Päite tõuseb:

Läheb looja:

1. Kuupäewal kell	6.05	kell	5.40
11. " "	6.20	" "	5.15
21. " "	6.45	" "	4.40

Oktobri-fuplee.

Ei seda teadnud ta.

1.

„Kas armastad mind südamest?“
Kord küsis peiuuke.

„Ei juudelnud veel ühtki meest!“
Tal õhkas pruudike.

„Ah — õnnelikuks teed ja mind!“
Peig hüüdis rõemuga.

Et lapji toitnud neiu rind,
Ei seda teadnud ta. —

2.

Üks elumees, kes wõlgades,

Ta otjis rihast naist,
Ja wiimaks kaua otjides

Nad leidnud teineteist.

„Ma päästetud! Nüüd raha mul!“

Ta hõiskas ühjinä.

Et äiapapal taskus null,

Ei seda teadnud ta. —

3.

Üks wargapois waukapi ees

Õõ läbi higistab,

Ja hommikuks auk kapil sees

Ning ukse lahti saab.

Kuid kui ta kapi siju näind,

Ta hakkab kiruma —

Et kasjahoidja plehku läind,

Ei seda teadnud ta. —

4.

„Too pudel siia, lakekaufs!“

Üks naine kurjustas

Kord mehele, kes mutdu aus,

Kuid wähe winditas.

Mees pudeli ka wälja toob

Ja annab temale,

Et naine ise wiina jooab,

Ei seda teadnud ta. —

5.

Üks kaupmees maskeradel näeb

Üht masket ilusat,

Tal kogu õhtu truiks jääb —

Et sajab lendawad.

Kui lõpuks neid näo wabastas

Mees hoigab hirmuga —

Et oma naist ta kallistas,

Ei seda teadnud ta. —

Richard Merckeri muusika.

Ohwer.

„Mõtlege ometi! Eila astub just selgel keskpäewa ajal mulle keegi
herra noaga kallale ja lööb kuus haawa!“

„Annud talle pähe! Sul rewolwrit ei ole?“

„Mis sellega? — See oli ju rõugepanija.“

—r.

Uus kalender.	Wana r.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märkused.
1 Laup.	19	Oktob. Pühade p.	☾
2 Pühap.	20	Singede p.	
3 Esmasp.	21		
4 Teisip.	22		
5 Keeltn.	23		
6 Neljap.	24		
7 Reede	25		
8 Laup.	26		☉
9 Pühap.	27		
10 Esmasp.	28	Mardi p.	
11 Teisip.	29		
12 Keeltn.	30		
13 Neljap.	31		
14 Reede	1	November.	☾
15 Laup.	2		
16 Pühap.	3		
17 Esmasp.	4		
18 Teisip.	5		
19 Keeltn.	6		
20 Neljap.	7		
*21 Reede	8	Maarja ohwerd. p.	
22 Laup.	9		☉
23 Pühap.	10	Surnute p.	
24 Esmasp.	11		
25 Teisip.	12	Kadri p.	
26 Keeltn.	13		
27 Neljap.	14		
28 Reede	15		
29 Laup.	16		
30 Pühap.	17	I. Kristuse tul. p.	☾

Päike tõuseb:

Läheb looja:

1. kuupäewal	tell 7.10	tell 4.04
11. " "	7.35	" 3.45
21. " "	7.55	" 3.28

Novembri, suplee.

Seks prilli waja pole.

1.

Et kurjust täis on terve ilm,
On igalühel näha,
Kus iganes sul puutub silm,
Ei kuskil head, waid paha.
Üks petab ühte, teine teist,
Ja wargusi — mis kole!
Et loomad targemad on meist,
Seks prilli waja pole.

2.

Kord keegi sõber nutuga
Mul kaebas oma lugu:
„Ma purjus kraawi kukkusin
Nüüd kriimustud mu nägu!“
„Et kukkudes näo ära löid,
Ma wastajin, on wale!
Waat', naise käest sa peksta said,
Seks prilli waja pole!“

3.

Anete kodu kahwatu,
Kuid uulitsal ta kena:
Tal õitsema lõõb roojsiuu
Ja palgil hoidupuna.

Üks poisj, kes kurjalt pruukis-
suud,

Kord ütles: „Neti pale
On wärwiga ju wõõbatud,
Seks prilli waja pole.“

4.

Üks juut kord turukaubana
Mul pakkus worsti müüa:
„Eht härjalihast tehtud ta
Ja wäga magus süüa!“
Ma mõtlesin: „Sa armas mees,
Mind ära petma tule!
Su worstil „ptruptru“ liha sees,
Seks prilli waja pole.“

5.

Üks õige tüse mammike —
Juust nagu mahasaamas —
Jät järsku haigeks rängaste
Kord Walga raudteejaamas.
Arst ilmus — ja siis õeldi tal:
„Suurt häda sul ei ole;
Et jahukott ju kleidi all,
Seks prilli waja pole.“
Seks prilli waja pole!“

Richard Thieli muusika.

Las targem ise teha.

Keegi maamees on kohtus. Kui ta oma tunnistuse ära annud, küsib kohtunik:

„Kas rääkisite ikka kõik õigust?“

„Jah, kõik,“ wastab maamees: „Ma mõtlesin, teie na targem, eks te ise luifake pisut walet juurde, kui waja.“

Uus kalender.	Wana t.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märkused.
1 Esmasp.	18	November.	
2 Teisp.	19		
3 Kolm.	20		
4 Neljap.	21		
5 Reede	22		
6 Laup.	23	Nigula p.	
7 Pühap.	24	II. Kristuse tul. p.	
8 Esmasp.	25		
9 Teisp.	26		
10 Kolm.	27		
11 Neljap.	28		
12 Reede	29		
13 Laup.	30		
14 Pühap.	1	Detsember. III. Kr. t. p.	
15 Esmasp.	2		
16 Teisp.	3		
17 Kolm.	4		
18 Neljap.	5		
19 Reede	6		
20 Laup.	7		
21 Pühap.	8	IV. Kristuse tul. p.	
22 Esmasp.	9	Talwe algus.	
23 Teisp.	10		
24 Kolm.	11	Adam ja Ewa.	
**25 Neljap.	12	1. Jõulu püha.	
**26 Reede	13	2. Jõulu püha.	
*27 Laup.	14	3. Jõulu püha.	
28 Pühap.	15	Süüta laste p.	
29 Esmasp.	16		
30 Teisp.	17		
31 Kolm.	18		

Päike tõuseb:

Läheb looja:

1. kuupäewal kell	8.18	kell	3.15
11. " "	8.35	" "	3.10
21. " "	8.45	" "	3.08

Detsembri, suplee.

Jõulukingitused.

(Etteandja ilmub jõulumehena, walges rüüis ja pifa walge habemega. Kingitused on juba enne näitelawal olewale lauale walmis pandud).

1.

Oh jõulupuu, oh jõulupuu,
Sa oled wäga kena,
Sest kingitusi jõulumees
Toob mõnele siin täna.
Nüüd pange hästi tähele,
Kes kärke, see saab saagile.
Kes hiljaks jääb, see ilma jääb
Ja tühja käega koju läeb.

2.

Ma tunnen mõnda naisemeest,
Kel wähest lõbus tuju,
Ei pääse sisse wärawast
Kui õhtul tuleb koju.
Ma talle wõtme kingin nüüd,
Et naise ees ei kannaks süüd.
Kuid meeles pea: see kawalus
Sul olgu ikka saladus.
(Näitab suurt wõtit.)

3.

Ohk tunnete siin mõnda naist,
Kes teinud tühja juttu?
Et teisel aastal waeheke
Ei teeks nii palju pattu,
Siin kingiks mokka tabalukk,
Et wagajeks jääks nagu sukk.
Oh tule siia, patune,
Ma kingin selle sinule.

(Näitab suurt tabalukku.)

4.

Waat', abielus tubli mees
Peab olema kui sammas,
Kuid mõni on liig wäättike
Ja naise ees kui lammas.
Oh sina pastaalune,
Ma kingin selle sinule —
Ohk raske küll on uskuda,
Et sa wõid alla mahtuda.

(Näitab pastalt.)

5.

Ma tunnen mõnda neiukest,
Kel ikka tukjub jüda,
Kui näeb ta mõnda kena meest,
Siis igatseb ka teda.
Sul kingituseks „hampelmann“,
Sel külles wäike pael ka on,
Kui sellest tõmbad, neiuke,
Siis kohe tantšib sinule.

Da Capo.

Nüüd kingid kõik on jagatud
Ja siit nüüd lahkun jälle,
Sest ainult wäike witsakimp
Jäi lõpuks kätte mulle.
See sinane saab sellega,

(Näitab witsakimp.)

Kes käsa mul ei plaksuta.
Nüüd lähen naabriperesse,
Uut aastat soowin kõigile!

Jõulupuu wiis.

Kodumaa laadad.

Laadad peetakse uue kalendri järele neil päivil, mis almal määrgitud.

Seletuseks olgu juure lisatud, et laadad peetakse ametlike korralduse põhjal wana kalendri järele, s. o. seltsamal ajal nagu ennemgi. Oli, näituseks, Wõru laad enne 7. jaanuaril, Wiljandi l. 24. sept. jne., siis tuleks, kui neid laatu uue kalendri aja peale üle wiia, nende kuupäew uue kalendri järele 13 päewa hiljem wõtta ja neid laatu pidada: Wõrus 20. jaanuaril, Wiljandis 7. okt. jne.

Juhtub laad laupäewa või pühapäewa peale, siis lükatakse see järgmiseks äripäewaks edasi. Muude muudetuste ja teisenduste kohta antakse waremalt kuulutuste läbi teada.

Jaanuaris.

- Petseris iga kuu 1. ja 15-mal.
 Pärnus, jaanuarikuu wiimasel kesknädalal ja neljapäewal.
 20. Tartus, aastalaad, 3 nädalat.
 20. Orgital, Märjamaa k., 2 p.
 20. Wõrus 3 p.
 21. Mehikoormas.
 21. Uue-Annemõisas.
 23. Haapsalus, 2 p.
 23. Rajinal, Wõnnu k., 2 p.
 24. Jõeletme m.
 28. Peetri alewikus, linalaad.
 30. Koloweres, end. Jõgema kõrtsi j. Kullamaa k., 2 p.

Weebruaris.

- Audrus, reedel enne Wastlapäewa.
 Eihula alewis esmaspäew ja teisipäew pärast woinädalat.
 2. Raplas, „Tõnise laad“, 2 p.
 2. Kurtenhofis.
 3. Heinastes.
 9. Rakweres, 2 p.
 11. Uue-Põltsamaa m.
 12. Wolmaris, 2 p.
 15. Baltiskis.
 16. Keblastes, Mõhkli k., Tammiku kõrtsi j., 2 p.
 16. Wiljandis, 8 p.
 16. Wahina külas, Suure-Lähtus, Martna k., 2 p.
 17. Tartus, 2 p.
 17. Wõrus, 2 p.
 19. Narwas, 3 p.
 19. Paides, 2 p.
 21. Walgas, 2 p.
 21. Muhus, Suurewalla maja j.
 21. Uilas, Tartu maak.
 23. Kitse kõrtsi j., Pikajärwel, Kanepi k.

25. Kuresaare linnas, 10 p.

26. Lähtrus.

28. Tina külas, Kodawere k.

28. Wiljandis, 2 p.

Märtsis.

- Keilas, esmasp. ja teisip. pärast 4 püha paastus.
 Raplas, märtsikuu esimesel esmaspäewal ja teisipäewal.
 Wolmaris, märtsik. esim. esmaspäewal.
 3. Jõhwi alewis, 2 p.
 5. Kiviloo kõrtsi juures, Harju. Jaani k., 2 p.
 5. Oisul, Tiiri k.
 7. Wõrus, 8 p.
 8. Hageris, Sutlema m., 2 p.
 8. Jõjaku m., 2 p.
 8. Orisaarel, Saarem.
 9. Wõnnus, 2 p.
 9. Kulinal, Wiru-Jaagupi k., 2 p.
 12. Amblas, 2 p.
 12. Wahukülas, Koeru k., 2 p.
 14. Kõhijärwel, Kambja k.
 14. Sihi kõrtsi j., Waimastweres Laitse k.
 14. Mõtsakülas.
 18. Rajinal, Tõstamaa k.
 18. Kallaste külas, Kodawere k., 2 p.
 18. Sangaste kirikukõrtsi j., Tartu maal.
 22. Laekweres, Simuna k., 2 p.
 22. Watlas, Karuse k., 2 p.
 23. Ruhja alewis.
 23. Leisi alewis, Saaremaal.
 23. Wastnarmas.
 23. Wõrus.
 23. Warnjas, Peipsi järwe ääres.
 25. Woldi m. kõrtsi juures, Aasi k.
 25. Wäike-Uilas, Puhja k.

26. Sulbt alewikus.
 26. Wana-Pranglis, Kambja k.
 26. Kellamäel, Saarem.
 26. Paides.
 30. Walgutas, Rannu k.

Aprillis.

- Kose-Uuemõisas, Kuivajõel, esmasp. ja teisip. pärast Jürip.
 Lihula alewis, neljapäew peale lihawõttepühi.
 Pihknurme külas, Kurši k., waheldamisi 1. ja 14. aprillil.
 Wana-Põltsamaa m., reede enne Jüripäewa.
 Pärnus, kesk. ja neljap. enne Jürip.
 Wiitnal, Palmes, Kadrina k., kesk. ja neljap. pärast lihaw.
 Wiljandis, neljap. pärast lihawõtte-pühi.
2. Märjamaal.
 2. Alajõel, WWirumaal.
 2. Hauka alewikus, Urwaste k.
 2. Sõõristes, Kanepi k.
 5. Roosal, Rõuge k.
 8. Waiwara m., 2 p.
 9. Udernas, Elwa jaama juures Tartumaal.
 10. Misso wallamaja j., Wõrumaal.
 14. Nisji kiriku j., 2 p.
 14. Wajse-Pranglis, Kambja k.
 14. Nina külas, Kodawere k.
 15. Rakweres, 2 p.
 18. Wahukülas, Koeru k., 2 p.
 18. Mustla alewis, Tarwastu kih.
 19. Kilingi-Nõmmes, 2 p.
 19. Luutsnikus, Rõuge k.
 21. Dilguses, Saarem., 2 p.
 23. Wajula kõrtsi j., Tartu lähedal.
 23. Wõrus.
 24. Uue-Lõwel, Saarem., 3 p.
 25. Suitsu kõrtsi j., Koristel.
 25. Soonistes, Kullamaa k., endise Ellamaa kõrtsi j., 2 p.
 27. Saaremõisas, Maarja-Magdalena k.
 28. Krüüdneris, Kambja k.
 28. Kolga Liwa kroonuwiinapoe j., Kuusalu k., 2 p.
 29. Ahja-Kärjal, Wõnnu k., 2 p.
 29. Lemsalu linnas, hobustelaat, 2 p.
 29. Walgas, 2 p.
 30. Wajse-Nõos, Nõo k.

30. Saaluses.
 30. Haanijas, Wõrumaal.

Mais.

1. Kärjus, Pärnumaal.
 1. Nisjis, 2 p.
 2. Alamustel, Krootuses, Kanepi k.
 2. Tõrwa alewis, 2 p.
 5. Kawastu, Koojol, Tartu maak.
 3. Kurejaares.
 3. Kaareperas.
 3. Lelles, Tiekõnnus.
 3. Nuustaku alewis, 2 p.
 3. Ruhja alewis.
 3. Anija Soodla kõrtsi j., Harju-Jaani k., 2 p.
 3. Rtompaki karja-mõljas, Marienburi k., Walga maak.
 4. Wolmaris, 2 p.
 6. Järwakandis, Rapla k., 2 p.
 7. Awinurmes.
 8. Partsil, Põlwa k.
 8. Sawil, Tsoorus, Rõuge k.
 9. Hädemeestel.
 9. Narwas, 3 p.
 11. Misjos, Wajseliina k.
 11. Reolas, Kambja k.
 12. Patastel, Kaiaweres, Maarja-Magdalena k.
 14. Kähril, Karilatjis, Põlwa k., 2 p.
 18. Sangaste kirikukõrtsi j.
 22. Wõõbju alewikus.
 25. Wõrus.

Juunis.

14. Wajse-Kuustes, Wõnnu k.
 23. Mustwee alewis, 3 p.
 24. Wõnnu linnas, 2 p.
 25. Märjamaa alewis, 2 p.
 27. Wana-Põltsamaa m., 1 p.
 29. Tahkuranna Wõiste kõrtsi j., 5 p.
 29. Rakweres, 2 p.

Juulis.

- Pärnus, juulikuu esimesel kesk. ja neljap. (heinalaat).
 1. Walgas.
 3. Palmes, Wiitna kõrtsi j., Kadrina k., 2 p.
 3. Paides, 2 p.
 3. Wõrus.
 4. Tartus, „Jaani laa“.
 5. Wiljandis.
 10. Tarwastu m.

14. Leifis, 8 p.
 15. Karkhi m., 2 p.
 23. Kurejaare linnas, 10 p.

Augustis.

2. Pärnus, aastalaat, 22 p.
 8. Wolmaris.
 14. Säarel, Saarem., 3 p.
 20. Mõisakülas.
 21. Koivalinnas.
 23. Lemjalu linnas.
 23. Walgas.
 28. Marienburi alewis, Lätimaal.
 31. Helme m., 2 p.
 31. Hädemeestel, 2 p.

Septembris.

Koje-Uuemõisas, Kuivajõel, sept. kuu kolmanda nädala teisip. ja kesk.

Pärnus, kesk. ja neljap. enne Mihklipäewa.

6. Roosal, Rõuge k., 2 p.
 6. Ruhja alewis.
 6. Wastemõisa kõrtsi j., Suure-Jaani k., 2 p.
 8. Olbrükis, Jamaja k., Saarem.
 8. Wõrus.
 10. Kilingi-Nõmme alewikus.
 11. Selles, Jiekõnnu k. j.
 12. Mehikoormas.
 13. Kolga-Jaani kirikumõisas.
 14. Loode kõrtsi j., Saarem.
 14. Jifaku m., 2 p.
 14. Oisus, Türi k.
 14. Kurejaare linnas, 3 p.
 14. Torgus, Jamaja k., Saarem., 3 p.
 14. Nina külas, Alatskiwil.
 14. „Wisji“ kõrtsi j., Kambja k.
 15. Abjas, Halliste k., 2 p.
 15. Tammistes, Pärnu maak.
 16. Muhus.
 17. Röpina m.
 17. Uusnas, Wiljandi k., 2 p.
 17. Udumeres, Pärnu-Jakobis, loomalaat.
 18. Sangaste kirikukõrtsi j.
 18. Sindi alewis.
 18. Puhjas.
 19. Kärjus, 2 p.
 19. Kogula wallas, Kasti küla pere-meeste karjamaal, Saarem.
 19. Taageperas.
 21. Rõuge kirikukõrtsi j.

21. Wõlupe kõrtsi j., Karja k., Saarem.
 22. Kafilnal, Tõstamaa k.
 22. Kiwi-Wigalas, Poti kõrtsi j., 2 p.
 23. Tartus.
 23. Järwakandis, Rapla k., 2 p.
 23. Oldres, Helme k.
 23. Paides, 2 p.
 23. Sürgaweres, Suure-Jaani k., 2 p.
 23. Polnas, 3 p.
 24. Hõpil.
 25. Hauka alewikus, Urwaste k.
 26. Põõraweres, Pärnu-Jakobi k.
 28. Põltjamaa alewi j., 2 p.
 28. Tori alewikus, 2 p.
 28. Watlas, Karuse k.
 28. Kurejaares.
 28. Orgital, Märjamaa k., 2 p.
 28. Ambla alewikus, 2 p.
 29. Kirepis, Rõngu k.
 30. Audrus, Pärnumaal.
 30. Haanja w., Wõrumaal.

Oktoobris.

Jõhwis, esmasp., teisip. ja kesk.

pärast Mihklip.

Raplas, esimesel reedel ja laup.

pärast Mihklip.

1. Rafinal, Wõnnu k., 2 p.
 1. Kolga Liwa kroonuwiinapoe j., Kuusalu k., 2 p.
 1. Narwas, 3 p.
 2. Lemala külas, Saarem.
 3. Heinaste alewis, 2 p.
 3. Kawastu Koojal, Tartu maak.
 3. Laanemõtsal, Hargla k.
 3. Tõrwa alewis, 2 p.
 3. Tinsol, Keenis, Sangaste k.
 3. Wana-Wändra m., 2 p.
 4. Baltiskis.
 4. Reolas, Kambja k.
 4. Sännal, Rõuge k.
 4. Taafis, Tori k., 2 p.
 4. Wolmaris.
 4. Palmjes, Wiitnal, Kadrina k., 2 p.
 6. Patastei, Kaiaweres, Maarja-Magdalena k.
 7. Lihula alewis, 2 p.
 7. Wiljandis, 2 p.
 7. Wõrus, „Mihkli laat“.
 7. Sutema m., 2 p.
 8. Konnal, Kärdes, Laiuse k.

8. Arulas, Otepää kih., 2 p.
 8. Sikal, Mustjala k., Saarem.,
 2 p.
 8. Pukal, Otep. k., 2 päewa.
 9. Kurejaare linnas.
 9. Tallinnas, 3 p.
 10. Põlwa kiriku j.
 11. Kilingi-Mõnmes.
 11. Rakweres, „Mihkli laad“, 2 p.
 11. Walgas, 2 p.
 12. Tartus, „Mihkli laad“.
 12. Keilas, 2 p.
 12. Kehlastes, Tammiku kõrtsi j.,
 2 p.
 12. Kärigus, „Mihkli laad“.
 12. Mihklis.
 12. Waitseliina m.
 12. Leiji alewis, Saarem., looma-
 laad.
 12. Illukal, Kuremäe j., Jõhwi kih.,
 2 p.
 14. Kurejaare Loodes.
 14. Riitkol, Graštweres, Kanepi k.
 14. Suure-Kaarmal, Saarem., 3 p.
 14. Kisjil, Raanitjes, Kambja k.
 15. Rakweres, 3 p.
 15. Kullil, Rannu k.
 16. Muhu Suurewallas.
 17. Nuustaku alewis, 2 p.
 17. Koluweres, end. Jõgewa kõrtsi
 j., Kullamaa k., 2 p.
 18. Lohufoos, 2 p.
 18. Wõõbsu alewikus.
 19. Jõekehmes.
 19. Luutsnikus, Rõuge k.
 19. Tarwastus.
 20. Tillil, Hurmis, Kanepi k.
 20. Wahukülas, Koeru kih., 2 p.
 20. Hiiu Heltermaal.
 21. Haapsalus, 2 p.
 21. Lootwina kõrtsi j., Wõnnu k.
 21. Suitjo kõrtsi j., Wõnnu kih.
 21. Sulbi alewikus.
 22. Lemjalu linnas, 2 p.
 22. Laekweres, Simuna k., 2 p.
 23. Kõos, Pilsitwere k.
 23. Moostes, Põlwa k.
 23. Wajula kõrtsi j., Tartu läh.
 Suitjo kõrtsi j., Kurista mõisa
 maa peal.
 24. Kroonufes, Kanepi k.
 24. Saatres, Sangaste k.
 24. Soonistes, end. Ellamaa kõrtsi j.
25. Kullamaa k., 2 p.
 Wõrus.
 25. Sindis, Pärnumaal.
 25. Saaremõisas, Maarja-Magdal. k.
 27. Alal, Taageperas, Helme k.
 28. Pikknurme külas, Kurji k.
 28. Wahina külas, Suure Lähtrus.
 28. Martna k., 2 p.
 28. Wana-Kuustes, Kambja k., 2 p.
 29. Kärjal, Ahjal, Wõnnu k.
 31. Mõnistes, Hargla k.
 31. Sindi alewis.
- Nowembris.**
1. Kulinal, Wiru-Jaagupi k., 2 p.
 2. Lindoral, Loosis, Waitseliina k.
 2. Wändras, Rõusa mõisas.
 4. Nisji kiriku j., 2 p.
 5. Raanitjas, Kambja k.
 5. Hauka alewikus, Urwaste k.
 6. Kasjinurmes.
 7. Walgas.
 9. Elwa jaama j.
 10. Jõgewal, Laiuse k., 2 p.
 10. Nissol, Waitseliina k.
 10. Wolmaris, 3 p.
 12. Kähri Karilatsis.
 12. Tartus, „Mardi laad“.
 14. Kärus, Wändra k., 2 p.
 23. Patis, Saarde k.
 23. Muistwee alewis, 3 p.
 23. Ruhjas.
 23. Paides, 2 p.
 23. Wõrus.
 26. Kitjel, Pikajärwel, Kanepi k.
 28. Uue-Põltjamaa m.
 28. Kasjinurmes, Palamuse k.
 28. End. Poti kõrtsi j., Wigala k.,
 2 p.
 28. Woitweti alewikus.
- Detsembris.**
- Lelle Jiekõnnus, esmasp. pärast
 2. Krist. tul. püha.
 Pärnus, teisip. ja kesk. pärast
 3. Krist. tulem. püha.
 Wana-Põltjamaa m. reedel enne
 16. detj.
 3. Alajõel, Wirumaal.
 3. Walgas, 2 p.
 5. Ambias, 2 p.
 8. Wiljandis, „Kadri laad“.
 8. Wolmaris.
 8. Keilas, „Kadri laad“.

11. Wõrus.	16. Rakweres, 2 p.
12. Wana-Wändras.	18. Pööraweres, Pärnu-Jakobi k.
14. Wafnarwas.	19. Wööbju alewikus.
15. Petseris.	22. Narwas, 3 p.

Kehade kant-suuruse wäljaarwamine.

Põllumehele on tihti tarwis teada, kui palju kantsülda üks ehk teine keha suur on, kui palju rõugus ehk kuhjas heinu on jne. Sellepärast juhatame siin mõne lihtsama wäljaarwamise wiisi.

Kui kandilises ruumis mõne heina ehk põhu tagawaraga tegemist on, siis saame kant-suuruse kätte, kui ruumi pikkuse, laiuse ja kõrguse ära mõedame ja neid üksteisega kaswatame.

Näitus: küüni pikkus 8 jülda, laius 4 jülda ja kõrgus kuni räästani (seinte kõrguseni) $1\frac{1}{2}$ jülda. Küüni mahutus kuni räästani oleks $8 \times 4 \times 1\frac{1}{2} = 48$ kant-sülda.

Seintest ülespoole minnes läheb ruum kitsamaks. Siin wõtame uue kõrguse harjast loodjoones kuni seina kõrguseni, mis 2 jülda on. Nüüd saame kant-suuruse kätte, kui küüni pikkuse ja laiuse leitud kõrgusega kaswatame ja saadud arwu 2-ga jagame.

$$8 \times 4 \times 2$$

Näitus: $\frac{\quad}{2} = 32$ kant-sülda. Nii mahutab tähendatud

küüni ruum enesesse $48 + 32 = 80$ kant-sülda.

Niisamasugust wiisi tarwitatakse ka põhurõukude wäljaarwamise juures.

Näitus: on põhu-rõuk 5 jülda pikk, 2 jülda lai ja $1\frac{1}{2}$ jülda kõrge,

Nis tuleks $\frac{5 \times 2 \times 1\frac{1}{2}}{2} = 7\frac{1}{2}$ kant-sülda.

Keerulisem on lugu kuhjadega, mis kuju poolest mitmekesised olla wõivad.

Siin wõime ainult ümbermõetu ja kõrgust kätte saada. Ümbermõet wõetakse alt suurema maoga kuhjal suurem, nii et see koonuse taolise kuju põhi wõiks olla; teiseks on tarwis kõrgust teada, mida kõrwal püstitaetawa lati abil kätte saame. Kõige hõlpsam on kõrgust päikesepaistelise ilmaga kätte saada. Selleks wõtame ridwa, lööme sinna kohta püsti, kuju kuhja wari lõpeb. Edasi mõedame kuhja ja ridwa warjud ära, ning jagame kuhja warju pikkuse ridwa warju pikkusega. Sest nii mitu korda, kui kuhja wari ridwa warjust pikem on, nii mitu korda on ka kuhi ridwast kõrgem.

Wäljaarwamist toimetatakse järgmiselt: kuhja ümbermõet jagatakse arwuga $6\frac{28}{100}$, saadud arw kaswatatakse iseenesega, siit saadud arw kaswatatakse $3\frac{14}{100}$. Nüüd oleme kuhjapõhja ruutsuuruse kätte saanud. Kaswatame põhjaruutsuurst kuhja kõrgusega ja saadud summa jagame 3-ga. Nii leiamegi kuhjas olewa heina kant-suuruse.

Näitus: kuhja ümbermõet $7\frac{1}{2}$ jülda, kõrgus $2\frac{1}{2}$ jülda.

$$7\frac{1}{2} : 6\frac{28}{100} = 1\frac{2}{10} \text{ (see on kuhja radius).}$$

uhja-põhja pinna ruutsuuruse annab radius korda radius korda $3\frac{14}{100}$, see on $1\frac{2}{10} \times 1\frac{2}{10} \times 3\frac{14}{100} = 4\frac{1}{2}$ (ruut-süllad umbkaudu).

Kuhja-põhja pinna ruutsuuruse annab radius korda radius korda kui põhja ruutsuurst kaswatatakse kõrgusega ja saadud arwu kolmega jagatakse.

Posti teadused.

Maaposti (Landespost) kaudu võib saata:

1) Lahtised lihtsad ja kinnitatud kirjasaadetused (kirjad, kaardid, asjad, kaubaproovid ja äripaberid);

2) lihtsad rahakaardid (aga mitte telegrafi teel) kuni 800 margani, Austria-Ungariamaale kuni 1000 kroonini;

3) postimaksjakaardid (Zahlkarte) kuni 10.000 margani. Postimaksjakaartidega võib raha ainult Saksamaale saata ja nende äride ja isikute nime peale, kellel posti peal postitshekiarwe (Posttscheckkonto) on;

4) telegrammid Ida sõjaväeülema osakonda (Ober-Ost), Warshawi kindral-kubermangu (Poolamaale) ja Saksamaale.

Austria-Ungariamaale telegrammifid ei või saata.

Järgmisi ajalehti võib posti kaudu tellida (kuni ärakeelamiseni):

a) kõik Saksa sõjaväeülema jaoskonnas väljaantavad ajalehed;

b) kõik Saksa keeles ja Saksa riigis ilmuwad lehed ja ajakirjad. Poolamaal ilmuwad lehed;

d) kõik Eesti, Saksa ja Wene keeles 8-ma väeülema komando piirides, juure arvatud Piiskwa ümbruskond ja Ostrow, ilmuwad ajalehed, niipalju kui neid uuesti sisseantud palwe põhjal posti kaudu edasitoimetamiseks lubatakse. Palwe selleks tuleb wastawate ajakirjanduse jaoskondade kaudu 8-ma wäe ülemkomandosse (Ajakirjanduse jaoskond) sisse anda.

Ajalehtede tellimise-hinnad antakse posti peal teada. Kõik postisaadetused, nagu: kirjad, kaardid, rahakaardid ja postimaksjakaardid peawad Saksa postimarkidega, millede peal on trükitud „Postgebiet Ob.-Ost“ wastawas summas ära makstud saama. Adressid peawad Saksa keeles igauhele kirjale arusaadawalt peale kirjutud olema. Eesti ja Läti keele tarwitus on Liivi- ja Eesti maal lubatud, nõndasamati Ungari keele kirjutamine Austria-Ungariamaale, Leedu keele kirjutamine Leedumaale, Wene keele kirjutamine Wenemaale ja Wene, Ukraina ja Poola keele kirjutamine Ukrainasse. Sõjawäe asja puutuwaid teateid awalbada on keelatud. Trüki-asjadele, äripaberitele, kaubaproowidele ja muudele segasaadetustele ei tohi mingisugust kirjaliku teadaannet juurde liijada. Kõige saadetuste (ka telegrammide) juures peab ärasaatja adress olema. Kõik kirjad lähewad tsensuri: kirjalikud teadustused peawad nii lühikesed kui iganes wõimalik, olema, ja ei tohi mitte enam kui 2 hariliku kirja lehekülge täita. Kirjaümbrikud ei tohi kahekorjised (wooderdatud) olla. Kirjad wõiwad kasti pistetud ehk ka postiasutuses äraantud saada.

Kinnised kirjad, saadetused ilma ärasaatja adressita, kirjad, mida mitte wõimalik pole lugeda, ehk kui muud posti eskirjajad tähele ei ole pandud, on edasisaatmisest wälja arwatud ja wõiwad ärahawitatud saada. Suuremate trükiteodde juures peab pikenduse nende edasitoimetuses arwesse wõtma. Rahakaartide ja postimaksjakaartide mahalõigatawaid kupongifid ei ole lubatud kirjalikkude teadete jaoks tarwitada.

Kinnitud kirjad ja rahakaardid peab isiklikult postijaamast ära tooma. Teadaandetahte, Saksa passi ehk politseitunnistust (Ausweis) peab ära tuues ette näitama. Passi ja tunnistuse wale tarwituse eest postiwaltisus ei wastuta.

Mis posti tarif,

mis 1. oktobri kp. 1918. a. maksuma hakkas.

A. Postisaadetused.

- 1) Kirjad:
 - a) kohalikud saadetused kuni 20 g. 10 p., üle 20 g. kuni 250 g. 15 p.;
 - b) muud saadetused kuni 20 g. 15 p., üle 20 g. kuni 250 g. 25 p.
- 2) Postkaardid:
 - a) kohalikud saadetused 7½ p.;
 - b) muud saadetused 10 p.
- 3) Trükitööd:

kuni 50 gr. 5 p., üle 50 kuni 100 gr. 7½ p., üle 100 kuni 250 gr. 15 p., üle 250 kuni 500 gr. 25 p., üle 500 kuni 1 kg. 35 p.
- 4) Äripaberid:

kuni 250 g. 15 p., üle 250 kuni 500 g. 25 p., üle 500 kuni 1 kg. 35 p.
- 5) Kaubaproovid:

kuni 100 gr. 10 p., üle 100 kuni 250 gr. 15 p., üle 250 kuni 500 gr. 25 p.
- 6) Segasaadetused:

nagu: kokkupakiitud trükitööd, äripaberid ja kaubaproovid:
kuni 250 gr. 15 p., üle 250 kuni 500 gr. 25 p., üle 500 kuni 1 gr. 35 p.
- 7) Rahajaadetused:

kuni 5 marka 15 p., üle 5 kuni 100 m. 25 p., üle 100 kuni 200 m. 40 p., üle 200 kuni 400 m. 50 p., üle 400 kuni 600 m. 60 p., üle 600 kuni 800 m. 70 p.
- 8) Sissekirjutuse maks:

20 penni.

B. Telegrammid.

Eratelegrammide eest võetakse 15 p. sõna pealt, kõige alam maks on aga 1 m. 15 p. Peale nimetatud maksu võetakse veel iga telegrammi pealt lijamaksu 3., iga sõnast kõige vähemalt aga 15 p.

Austria-Ungarimaale

saadetavate kirjade ja telegrammide eest võetava maksu kohta on postimajades kasjade juures eraldi-teadaandmised välja pandud.

Postiafutuste nimekiri Eesti- ja Liivimaaal:

Maapostitalitused:

Tallinnas.

Rakweres.

Paides.

Baltiskis.

Haapsalus.

Narwas.

Tartus.

Wiljandis.

Pärnus.

Wõrus.

Wõnnus.

Wolmaris.

Lemjalus.

Petseris
(Petshory's).

Walfas.

Ubitalitused:

Raaskül, Tapal, Kosel, Raplas, Rapa-Kohilas,
Riisiperes, Keilas ja Kuusatus.

Jõhwis, Kundas, Kiltsis (Ufs) ja Jisakul.
Amblas, Raffes, St. Johannis.

Ristil, Pihulas, Märjamaal.

Narwa-Jõesuus (Hungerburg).

Jõgewal (Laisholm). Woldis, Elwas, Nus-
takul, Wõnnus, Põltsamaal ja Kras-
naja Goros.

Suure-Jaanis, Abjas ja Tarwastuses, Tõrwas.
Sintis, Tõstamaal, Jaakobis, Toris, Wana-
Wändras, Kerros, Wõisakülas, Gutmanns-
bachis ja Kurlund.

Antsen.

Segemoldis, Serbenis, Ramkaus, Wana Pe-
balgis.

Smiltenis, Heinastes, Puiteln, Allendorfs,
Stakeln

Hoppenhofis, Marienburis, Utschwanenburgis,
Modonis, Jesswegenis, Ruhjal ja Salis-
burgis.

Raudteejaamad ja langused nende wahel.

Tallinnast Baltiski.

Keilast Haapsalu.

J a a m a d.	Wersia	J a a m a d.	Wersia
Tallinna (puhw.)	—	Keila (puhw.)	—
Nõmme (poolj.)	8	Wasalemma	10
Saue (platw.)	10	Riisipere	23
Keila (puhw.)	8	Risti (puhw.)	20
Klooga	8	Paliwere	11
Baltiski	11	Haapsalu (puhw.)	22

Tallinnast Peterburi.

J a a m a d.	W e r s t a.	J a a m a d.	W e r s t a.
Tallinna (puhwet)	—	Jamburi (puhw.)	10
Lagedi	14	Lifopis (platw.)	—
Baranowka (platw.)	—	Weimarn	12
Raasiku	14	Moloskowitzõi	13
Kehra	9	Lisenhausen	—
Negwiidu	16	Bruuda	12
Lehtse	13	Wolosowo (puhwet)	11
Tapa (puhwet)	7	Riferino	8
Kadrina	13	Jelisawetino	8
Rakwere (puhw.)	12	Woisfowitzõi	12
Waeßila (platw.)	—	Gatshina (puhwet)	8
Kabala	17	Marienburg (platw.)	—
Sonda	10	Pudoft (platworm)	—
Püsi	10	Laitõi	12
Kohla	9	Duderhof (pl.)	—
Sompa (platworm)	—	Bojemnaja (pl.)	—
Jõhwi (puhwet)	13	Krasnoje-Selo	7
Dru (platworm)	—	Statshfi (platw.)	—
Waiwara	17	Gorelowo (platw.)	—
Korf	8	Ligowo	12
Narwa (puhwet)	15	Datshnoe (platw.)	—
Sala	12	Peterburi (puhwet)	12

Tapaalt Riia poole.

J a a m a d.	W e r s t a.	J a a m a d.	W e r s t a.
Tapa (puhwet)	—	Sangaste	21
Tamsalu	14	Walgä (puhwet)	13
Rilsi	9	Saulet (platworm)	—
Raffe	11	Stakeln	25
Wägewa	9	Wolmari (puhwet)	19
Pedia (platw.)	—	Lode (platw.)	—
Jõgewa (puhwet)	18	Wõnnu (puhwet)	26
Palamuse (Raarepere) (platw.)	—	Ramotskoje	18
Woldi	24	Liigat	9
Tartu (puhwet)	22	Segewold	11
Nõo	—	Sintsenberg	11
Elwa	24	Rodenpois	17
Widdendorf (Pritsu) (platworm)	—	Jegel (platw.)	—
Puka	20	Riia Aleksandri wäraw	16
Keeni (Lota) (platworm)	—	Riia (puhwet)	6

Walgast Pihkwa.

J a a m a d.	Werska.	J a a m a d.	Werska.
Walga (puhwet)	—	Petseri	18
Karula (platw.)	—	Isborff	21
Antsla	28	Moglino (platw.)	—
Sõmmerpalu (platw.)	—	Pihkwa I (platworm)	—
Wõru (puhwet)	28	Pihkwa II (puhwet)	22
Wassifeliina	17		

Tallinna Pärnu kitsarööpaline raudtee.

Walgast Pärnu.

J a a m a d.	Werska.	J a a m a d.	Werska.
Walga I (puhwet)	—	Kirbla (platw.)	—
Walga II	—	Mõisaküla (Laatre) (p.)	22
Härgmäe	16	Woltweti	12
Staalenhof	—	Siigaste (platw.)	—
Pikkar	15	Surju	18
Nausküla (platworm)	—	Waldhof	15
R u h j a (puhwet)	14	Pärnu (puhwet)	6

Mõisakülast Tallinna.

J a a m a d.	Werska.	J a a m a d.	Werska.
Mõisaküla (puhwet)	—	Velle	9
Ab a	11	Keawa	10
Halliste	8	Hermeti (puhwet)	6
Disu (platw.)	—	Hagudi	8
Loodi	14	Kapa-Kohila (puhwet)	12
Sinialliku (platw.)	—	Kiisa	—
W i l j a n d i (puhwet)	19	Safu	15
Sürgawere (platw.)	—	Tallinna peajaam (puhwet)	12
Dlustwera	20	Tallinna sadamajaam (puhwet)	5
Wõhma	8		
Kärewera (platworm)	—		
U l l i k u (puhwet)	21		
Kolu (platw.)	—		
Lauri	15		

Mistikult Waide.

Mistiku (puhwet)	—
Waide (puhwet)	13

Mõedud ja kaalud.

1) Pikkusmõedud.

a. Venemaa pikkusmõedud.

- 1 penifoorm = 7 wersta.
 1 werst = 500 jülda = 1066 meetrit 54 tšentimeetrit 5 millimeetrit.
 1 jüld = 3 aršinat = 7 jalga = 2 meätrit 13 tšentimeetrit 3 millimeetrit.
 1 aršin = 16 wersjof = 28 tolli = 71 tšentimeetrit 1 millimeeter.
 1 wersjof = 4 tšentimeetrit $4\frac{2}{5}$ millimeetrit
 1 jalg = 12 tolli = 3 tšentimeetrit $4\frac{7}{10}$ millimeetrit.
 1 toll = 10 liini = 2 tšentimeetrit $5\frac{2}{3}$ millimeetrit.
 1 kiiinar = $\frac{3}{4}$ aršinat = 21 tolli = 53 tšentimeetrit $1\frac{9}{10}$ millimeetrit.

b. Meetrimõedud.

- 1 kilomeeter. (km.) = 1000 meetrit = $468\frac{7}{10}$ jülda.
 1 meeter (m) = 100 tšentimeetrit = 3 jalga $3\frac{37}{1000}$ tolli.
 1 tšentimeeter (cm) = 10 millimeetrit (mm) = $3\frac{9}{10}$ liini.

c. Penifoorm.

- 1 merepenifoorm (merekõlm) = 1 werst 369 jülda = 1854 meetrit.
 1 geografiapenifoorm = $\frac{1}{15}$ kraadi ekwatori peal = 6,956 wersta.
 1 Bene penifoorm = 7 wersta 1 Austra penifoorm = 7,114 wersta.
 1 Soome " = 10 " 1 Rootsi " = 10,9 "
 1 Saksa " = 7,0804 " 1 Daani " = 7,0609 "
 1 Inglise " = 1,5087 "

2) Pinnamõedud.

a. Venemaa pinnamõedud.

- 1 ruutwerst = 104,166 desjatini = 113,8 hektari.
 1 ruutpenifoorm = 55,062 ruutkilomeetrit.

b. Rootsi pinnamõedud.

- 1 desjatin (tiin) = 3 Riia wakamaad = 6 Tallinna wakamaad = 2400 ruut-
 jülda = $\frac{1}{100}$ hektari.
 Riina-Estimaal: 1 wakamaa = 25 kapamaad = 10000 ruutkiiinart =
 $\frac{1}{3}$ tiinu.
 1 tiindrimaa = 35 kapamaad = 14000 ruutkiiinart = $\frac{1}{2}$ tiinu.
 Põhja-Estimaal: 1 wakamaa = 400 seitsmejalalist ruutjülda =
 $\frac{1}{6}$ tiinu.

Riina-Estimaal arvatakse maahinda taalri järel. Taalri suu-
 rus on maa headuse järel mitmesugune. Mõnel seisaw tabel, kus Riia
 wakamaa mõduks on wõetud, näitab, kui suur taalax maa headuse järel on.
 1 Riia wakam. on 10000 ruutf. = $\frac{71}{100}$ Tall. tiindrim. = $\frac{32}{100}$ Wene desj.
 $\frac{140}{100}$ wakamaad 1 numbri põllumaad
 $\frac{168}{100}$ " II " " } on 1 taalax.
 $\frac{210}{100}$ " III " "
 $\frac{230}{100}$ " IV " "

Mõidu jaotatakse taalax veel 90 tenga peale.

- 1 $\frac{40}{100}$ wafamaad I numbri heinamaad $26\frac{1}{2}$ tenga (krossi).
 " " II " " $19\frac{11}{16}$ "
 " " III " " $14\frac{7}{16}$ "
 1 " " IV " " $8\frac{7}{16}$ "
 1 ruutfüüd = 49 ruutjalga = $4\frac{11}{20}$ ruutmeetrit.
 1 adramaa = 80 taalrit = $4\frac{11}{20}$ ruutmeetrit.
 1 adramaa = 80 taalrit = 12 päewamaad.
 1 päewamaa = $6\frac{2}{3}$ taalrit.

c. Meetrimõedud.

- 1 hektar = 100 aari = 10000 ruutmeetrit = $\frac{10}{11}$ desjatini.
 1 ruutmeeter = $10\frac{9}{10}$ ruutjalga.

3) Dõnsad mõedud.

a. Wenemaa wiljamõedud.

- 1 tjetwert = 8 tjetwerikut = $3\frac{1}{5}$ Riia waffa = 209,907 liitrit.
 1 tjetwerik = 8 karnitsat.
 1 karnits = $2\frac{2}{3}$ toopi = 3,278 liitrit = 200 kanttollit.
 1 Riia tünder = 2 waffa = 12 külimittu = 108 toopi.
 1 Tallinna sälitus = 24 tündrit = 72 waffa.
 1 " waff = 3 külimittu = 36 toopi = 33,374 liitrit.

b. Wenemaa wedelikumõedud.

- 1 waat = 40 pange ehk wedro = 491,96 liitrit.
 1 wedro = 10 toopi = $12\frac{3}{10}$ liitrit.
 1 toop = 4 kortlit = 75 kanttollit = $1\frac{2}{9}$ liitrit.

c. Detšimalmõedud.

- 1 hektoliiter = 100 liitrit = $81\frac{3}{10}$ toopi.
 1 liiter = 109 tšentiliitrit = $\frac{4}{5}$ toopi.

4) Rasfufe mõedud.

a. Wenemaa rasfufemõedud.

- 1 peršowits (peršapund) = 10 puuda = $163\frac{4}{5}$ kilogrammi.
 1 puud = 40 naela = 16 kilogrammi 384 grammi.
 1 nael = 32 loodi = 96 solotnikku à 96 dooli = $409\frac{3}{5}$ grammi.
 1 lešif (pund) = 20 naela = 8 kilogrammi 192 grammi.

b. Detšimalkaalud.

- 1 kilogramm = 10 hektogrammi = 100 dekagrammi = 1000 grammi = 2 naela $42\frac{1}{5}$ solotnikku
 1 gramm = 10 detšigrammi = 100 tšentigrammi = 1000 milligrammi = $22\frac{1}{2}$ dooli.

Rubriktabel ümarguste pallide tarvis, laduavotja läbimõedu järel.

Pit- tufe jalad	L ä b i m õ e d u - t o l l i d.																Pit- tufe jalad.	
	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		20
9	0,9	1,4	2,0	2,6	3,4	4,3	5,4	6,5	7,8	9,2	10,7	12,4	14,0	16,0	18,0	19,8	22	9
12	1,3	2,0	2,8	3,7	4,7	5,9	7,4	8,9	10,6	12,5	14,5	16,7	19,0	21,5	24,2	26,7	29	12
15	1,8	2,6	3,6	4,8	6,1	7,7	9,4	11,4	13,5	15,9	18,5	21,2	24,1	27,2	30,5	33,7	37	15
18	2,2	3,3	4,6	6,0	7,6	9,5	11,6	14,0	16,5	19,4	22,5	25,8	29,3	33,0	37,0	40,6	45	18
21	2,8	4,1	5,6	7,2	9,2	11,4	13,9	16,7	19,7	23,0	26,7	30,5	34,6	39,0	43,7	48,0	53	21
24	3,4	4,9	6,7	8,6	10,8	13,4	16,3	19,5	22,9	26,8	31,0	35,4	40,1	45,1	50,4	56,0	61	24
27	4,1	5,9	7,8	10,0	12,6	15,5	18,8	22,4	26,9	30,7	35,4	40,3	45,7	51,3	57,3	63,0	69	27
30	4,9	6,8	9,1	11,6	14,4	17,7	21,4	25,4	29,8	34,6	39,9	45,5	51,4	57,7	64,3	71,0	77	30
33	5,7	7,9	10,4	13,2	16,4	20,0	24,0	28,5	33,4	38,8	44,6	50,7	57,2	64,2	71,0	79,0	86	33
36	6,6	9,1	11,9	15,0	18,5	22,5	27,0	31,9	37,3	43,0	49,5	56,2	63,3	71,0	79,0	87,0	95	36
39	7,5	10,3	13,3	16,7	20,6	24,9	29,8	35,0	41,0	47,4	54,2	61,5	69,2	78,0	86,0	94,0	103	39
42	8,6	11,6	15,0	18,6	22,8	26,6	32,9	38,7	45,0	51,8	59,3	67,0	75,5	84,0	94,0	103	112	42

Jahilolender.

Lubatud aeg jahil käia. Keelatud aeg (loomade kaitseae).

Loomade nimed.	Jaanimär.	Vebruar.	Märts.	Aprill.	Mai.	Juuni.	Juuli.	August.	September.	Oktober.	November.	Detsember.
Emapõder, emahirw (metskits) ja nende wafid.	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Ssapõder (cervus alces).							■	■				
Ssahirw (metskitt, cervus capreolus).	■	■	■	■	■	■						
Ssamõtus (metsk, tetrao urogallus) ja isate der (teder, tetrao tetric).					■	■	■	■				
Kurwits, (forbits, furs, liiwartilber, tuff, metsnep, scolopax rusticola).							■	■				
Ani (anser cinereus) ja lutt (cygnus olor).							■	■				
Ssajart (part, metspart, isigapart, sinifael, anas boschas) ja tutkas (hatt, nõgilikas, mõstikas, kruusald, kruustael, so, afutt, riuufutt, murufutt, murulutta, mertnepp, mache-tes pugnax).							■	■				
Ssajugufed parbid: jääpart (piff-fael, glaucion clangula), soopart (rohupart, anas acuta), pillpart (pillpart, wripart, wirts-part, riis-ari, mudap-art, anas crecca), emapart (anas boschas); titufaja (titufes, hirtutt, möhi e., möhitawa, mühida, isaparat isoparts, ta-wafitt. (scolopax gallinago); tōpelnep (scolopax major); mudanep (scolopax gallinula); tiwitaaja (tiwita, tiwit, tiiber, (vanellus cristatus); rāat (hetaaja põllurāat, ruf ilind, praagutaja, (crex pratensis) ja muud mee-ning jooltanud.							■	■				
Püwi, (püü, põidpüwi, nurmetana, pewdix cinerea).								■	■			■
Ssaneš (lepus timidus).								■	■			
Emamõtus; emate der (fudres); Iaanepüwi (laanelind, metspüw. kaasif. üwi, fõrbepüwi, uusepüwi (tetrao bonasia); so- te der (f-hjus, lagopus albus); firitüüt (luit, lutt, palar, put it. tuuletup, hoburāastas, wafilind, ortigion coturnix).								■	■			
Muud eespool nimetatata jahiloomad.								■	■			
Riffjat loomi mõis igal ajal püsiiga lasta mõt muidu tappa.								■	■			

Koduloomade tiinuse kalender.

I Tiinuse aja rehkendus.

Tiinuse hafatus.	Tiinuse lõpp.			
	Sobustel.	Weistel.	Lammastel.	Sigadel.
1. Märil. p.	2. Jüulul. p.	8. Wiinal. p.	4. Jaanil. p.	22. Jüriil. p.
8. " "	9. " "	15. " "	11. " "	30. " "
15. " "	16. " "	22. " "	18. " "	7. Lehel. p.
22. " "	23. " "	29. " "	25. " "	14. " "
29. " "	30. " "	5. Talwel. p.	2. Seinil. p.	21. " "
6. Küünlat. p.	6. Märil. p.	12. " "	9. " "	28. " "
12. " "	13. " "	19. " "	16. " "	4. Jaanil. p.
19. " "	20. " "	26. " "	23. " "	11. " "
26. " "	27. " "	3. Jüulul. p.	30. " "	18. " "
4. Paastul. p.	2. Küünlat. p.	9. " "	6. Sõitufel. p.	24. " "
11. " "	9. " "	16. " "	12. " "	1. Seinil. p.
18. " "	16. " "	23. " "	19. " "	8. " "
25. " "	23. " "	30. " "	26. " "	15. " "
1. Jüriil. p.	2. Paastul. p.	6. Märil. p.	2. Mihklil. p.	22. " "
8. " "	9. " "	13. " "	9. " "	29. " "
15. " "	16. " "	20. " "	16. " "	5. Sõitufel. p.
22. " "	23. " "	27. " "	23. " "	12. " "
29. " "	30. " "	3. Küünlat. p.	30. " "	19. " "
6. Lehel. p.	6. Jüriil. p.	10. " "	7. Wiinal. p.	26. " "
13. " "	13. " "	17. " "	14. " "	2. Mihklil. p.
20. " "	20. " "	24. " "	21. " "	9. " "
27. " "	27. " "	3. Paastul. p.	28. " "	16. " "
3. Jaanil.	4. Lehel. p.	10. " "	4. Talwel. p.	23. " "
10. " "	11. " "	17. " "	11. " "	30. " "
17. " "	18. " "	24. " "	18. " "	7. Wiinal. p.
24. " "	25. " "	31. " "	25. " "	14. " "
1. Seinil. p.	1. Jaanil. p.	7. Jüriil. p.	2. Jüulul. p.	21. " "
8. " "	8. " "	14. " "	9. " "	28. " "
15. " "	15. " "	21. " "	16. " "	4. Talwel. p.
22. " "	22. " "	28. " "	23. " "	11. " "
29. " "	29. " "	5. Lehel. p.	30. " "	18. " "
5. Sõitufel. p.	6. Seinil. p.	12. " "	6. Märil. p.	25. " "
12. " "	13. " "	19. " "	13. " "	2. Jüulul. p.
19. " "	20. " "	26. " "	20. " "	9. " "
26. " "	27. " "	2. Jaanil. p.	27. " "	16. " "
2. Mihklil. p.	3. Sõitufel. p.	9. " "	3. Küünlat. p.	23. " "
9. " "	10. " "	15. " "	10. " "	30. " "
16. " "	17. " "	23. " "	17. " "	3. Märil. p.
23. " "	24. " "	30. " "	24. " "	10. " "
30. " "	31. " "	7. Seinil. p.	3. Paastul. p.	17. " "
7. Wiinal. p.	7. Mihklil. p.	14. " "	10. " "	24. " "
14. " "	14. " "	21. " "	17. " "	3. Küünlat. p.
21. " "	21. " "	28. " "	23. " "	10. " "
28. " "	28. " "	4. Sõitufel. p.	31. " "	17. " "
4. Talwel. p.	5. Wiinal. p.	11. " "	7. Jüriil. p.	24. " "
11. " "	12. " "	18. " "	14. " "	3. Paastul. p.
18. " "	19. " "	25. " "	21. " "	10. " "
25. " "	26. " "	1. Mihklil. p.	28. " "	17. " "
2. Jüulul. p.	2. Talwel. p.	8. " "	5. Lehel. p.	25. " "
9. " "	9. " "	15. " "	13. " "	31. " "
16. " "	16. " "	22. " "	20. " "	7. Jüriil. p.
23. " "	23. " "	29. " "	27. " "	14. " "
30. " "	30. " "	6. Wiinal. p.	2. Jaanil. p.	21. " "

Koduloomade paaritamiseaeg.

Paaritamiseaeg.

Looma- selts.	Paaritamiseaeg vältab loomade juures.	Kui paaritamise läbi figitatud ei saanud, otšib	Poegimise järele otšib.
Hobune	} 1—6 päewa; kõige kõrgemal järjel, mil loom otšib,	8—10 päew. p.	9—14 p. pär.
Lehm		16—29 " "	28—42 " "
Lammas		17—20 " "	42—185 " "
Siga	24—36 tundi	20—40 " "	42—65 " "

Koduloomade tiinuseaeg.

Rekmiseks kandmiseajaks arvatakse hobustele: 48¹/₂ nädalat ehk 340 päewa; lehmadele: 40¹/₂ nädalat ehk 285 päewa; lammastele: 22 nädalat ehk 154 päewa; sigadele: üle 17 nädala ehk 120 päewa; koertele: 9 nädalat ehk 63—65 päewa.

Läbistiku wõib sugutamiseks tarwitada:

Lätku 5—15; ka 20 aastani.
Mära 4—12 aastani.
Pulli 2—7 aastani.
Lehma 18 kuust kuni 20 a.

Kulti 1—3¹/₂ aastani.
Emmist 9 kuust kuni 7 aast.
Dinast 2—6 aastani.
Utte 2—8 aastani.

Ühe isalooma kohta arvatakse emaloomi parajaks sugutamiseks:

W a b a l p a a r i t a m i s e l :

Hobusid	35—40 tüki.	Ranu	15—20 tükki.
Lehmi	40—50 "	Kalkunid	8—12 "
Lambaid	35—40 "	Unefid	5—8 "
Kitšja	60—80 "	Parta	10—12 "
Sigu	25—30 "	Luwifid	1 "

Kaswuloomade paras imetamiseaeg.

Wartšale	12—16 näd.	Lallekesele	12—16 näd.
Wastkale	10—12 "	Pörsfale	4—6 "
Kitšele	9—10 "		

Mudnmiseaeg ja muude arw.

Rana audub	20—22	16—20	Part audub	28—32	15—18		
Kalkun	"	27—28	15—20	Luw	"	17—19	2—3
Uni	"	28—32	12—15				

Põllutaimete tabel.

B i l i.	Waka raskus naelades.	1000 tara raskus gram.	Seemned ibas- nemad peale idulift aastat.	Seemneid sihe waka- maa peale.		Raste ma.	Kestmine		Kerge liiw.	Saak Riia waka- maalt.	
				Reasfilw naela.	Laiast filw naela.		ntiste	tuiz		Põllul seemen' ataffe cm. jügawuselt.	Teri puuda.
Rufis	115—130	16—36	2—3	90—140	130—150	1 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂ —3	4—5	5—6	30—60	60—100
Talinifu	125—135	30—50	2—3	115—130	130—150	1 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂ —3	4—5	5—6	30—55	50—75
Suwiniſu	120—125	30—45	2—3	100—150	150—190	1 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂ —3	4—5	5—6	25—35	35—55
Raer	60—100	20—50	1—2	100—145	120—180	1 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂ —3	4—5	5—6	20—60	35—65
Oder 4-tahuline . .	85—105	25—50	1—2	105—150	130—160	1 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂ —3	4—5	5—6	25—40	25—50
Oder 2-tahuline . .	100—115	30—60	1—2	110—155	125—165	1 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂ —3	4—5	5—6	30—40	35—55
Erneš	125—135	90—450	3—5	100—130	125—200	2 ¹ / ₂	4	6	7	20—40	25—60
Uba	130—140	880—2220	—	130—150	190—260	2 ¹ / ₂	4	6	7	25—50	50—75
Sina	110—130	3 ⁷ / ₁₀ —7	2—3	—	110—140	2	2 ¹ / ₂ —3	4	5	10—25	30—85
Kartul	120—130	—	—	1440—2000	—	5	7	9	13	200—410	—

Tallinna juht.

Adressilaud — Wene uul. nr. 21. Teateid antakse igal äripäeval.

Linna-asutused.

Tallinna linnawalitsus — raekojas, Wana turu ääres, teisel korral. Kantseleitunnid iga päew k. 11—1 e. l. Linnapealik Schmidt wõtab vastu iga päew k. 11—1 e. l. Linnawalitsuse koosseis: 1. bürgermeister Ed. Dehio, 2. bürgermeister Aleksander Riesenkauff. Linnanõunikud: Harry Koch, Carl Stempel, Dr. Haller, Aleksander Eggers, Arthur Ströhm, Friedrich Stillmark, Ernst Siebert, Ernst Bätge, Hans Eggers, Erich Jacoby, Gustaw Kemberg. Sekretär: Wentzer.

Linna-kassa — Mundi uul. nr. 2. Tööaeg k. 8—1 e. l.

Maksu-amet — Wene uul. nr. 8. Maksusekretäride kantselei seasamas, awatud k. 9—1 e. l.

Ehitus-amet ja maamõõdu osakond — Nunne uul. nr. 2. Ehitusnõunik Jacoby wõtab vastu k. 12—1.

Terwishoiu-amet — Suurel turul nr. 9. Juhataja Dr. Haller, k. 1—2 l.

Kooliwalitsus — Nunne uul. nr. 2, kolmandal korral. Esimees Aleksander Eggers, koolinõunik pastor Kentmann. Kõnetunnid k. 4—6 p. l., juwekuudel ka k. 12—1 l. Liikmed: dir. N. Kann, õp. A. Kapp, kooliinsp. A. Sprekelsen, kooliõp. W. Peterjen, õp. H. Hesse, Dr. med. E. Thomson, ülemkooliarst.

Waestekomisjon — Wäike Kloostri uul. 3. Juhataja In. Stillmark.

Walgustuse- ja weewärgi-amet — Troonipärija puisteel nr. 27. Juh. Ernst Bätge. Kõnetunnid k. 11—12.

Tapamaja ja hoburaudtee walitsus — Riesenkauffi uul. nr. 37. Tapamaja dir. J. Rabison, loomaarst Olt. Hoburaudtee walitsuse esimees E. Siebert, kõnetund k. 8—9 $\frac{1}{2}$ hom.

Linna warustuswalitsus — Karjawärawa puisteel nr. 4, end. Wene seltsimajas. Rittmeister Duhnkrack, kõnetunnid k. 10—12 e. l. Juhataja Aleksander Pallas.

Hindade uurimise koht — seasamas. Tööaeg k. 8—3 äripäiwiti.

Kaubamuretssemise amet — seasamas.

Linna tööamet — Wene uul. nr. 23. Tööaeg k. 8—1 ja 3—5 p. l.

Kreisi ametikohtad.

Harjumaa kreisipealik Hindenburg — Pagari uul. nr. 1.

Liikumise osakond A. O. K. 8. — seasamas.

Kaubanduse ja tooresmaterjali osakond A. O. K. 8. — seasamas.

Sõidulubade wäljaandmine raudteel — Wene uul. nr. 5. k. 9 $\frac{1}{2}$ —12 ja 4—6.

Arstid.

- Akel, Fr. Silmaarst. Suur Roosikrantsi uul. 10 (10—11, 4—5).
 Blumberg, M., Nunne uul. 18/22 ja Kloostri uul. nurgal (4—6, 7—8, pühap. 2—4).
 Brasche, E. Haawa, kõrwa, nina ja kurguhaigused. Wene uul. 12 (4—5, 7—8).
 Epstein, M. Naistehaigused ja sünnitamise abi. Wiruäärava puiesteel 11 (5—6).
 Erdmann, A. Sisemisest ja lastehaigused. Niguliste uul. 16.
 Goromulinski, N. Naistehaigused ja sünnitamise abi. S. Roosikrantsi uul. 15 (4—6).
 Haller, A. von. Haawa ja sisemisest haigused, eriala kopsu- ja südamehaigused. Posti uul. 5 (4—5).
 Hanschmidt, E., Pikal uul. 48 (1/2 10—11, 6—8).
 Haudelin, L. Lastehaigused. Suur Roosikrantsi uul. 12 (3—4).
 Hanson, J. Silmahaigused. Suur Roosikrantsi uul. 10 (9—11, 4—6).
 Hunnius, L. Ahju uul. 19 (10—12).
 Hunnius, W. Sisemisest sugu- ja nahahaigused. S. Karja uul. 13 (12—1).
 Hoffmann, Har. Silmaarst. Harju uul. 45 (10—12).
 Hoffmann, Hugo. Haawa, nina, kõrwa ja kurguhaigused. Harju uul. 45 (4—5).
 Tsatschik, J. Sisemisest haigused ja sünnitamise abi. W. Tartu maantee 29 (9—11, 4—6).
 Israelson, J. Haawa, naha ja suguhaigused. Suur Tartu m. 4 (9—11, 5—8).
 Jakobson, Fr. Sisemisest ja lastehaigused, eriala sapikiwi haigus. Toompromenadil 4 (10—12, 5—6).
 Katz, S. Naha- ja suguhaigused (ainult naister. ja lapsed). Pikal uul 37 (10—12, 5—7).
 Kaplan, E. Naha- ja suguhaigused. Suur Karja uul. 3 (10—1, 5—8).
 Klompus, M. Naha- ja suguhaiguste eriarst. Harju uul. 45 (11—1, 5—8).
 Keerd, A. Posti uul. 5 (6—7).
 Konik, K. Haawaarst. Eesti pangamajas (3—4).
 Kurrikoff, A. Eesti pangamajas (10—11, 4—5).
 Knüpper, A. Haawa- ja naistehaigused, sünnitamise abi. Eesti pangamajas (4—5).
 Kenferlingk, R. baron. Naistehaigused ja sünnitamise abi. Suur Balesna uul. 10 (12—1).
 Keck, E. Posti uul. 5.
 Labbe, K. Laste- ja silmahaigused. Tatarski uul. 18 (11—12, 4—5).
 Jerwan, M. Hobusepea uul. 10, kort. 3, kolmandal korral.
 Keller, Fr. Silmahaigused. Harju uul. 30 (8—1/2 10, 5—7).
 Liius, A. Lastehaigused. Wiruäärava puiestee 13 (10—11, 4—5).
 Liius, K. Naha- ja suguhaigused. Kaarli kiriku puiestee 9 (9—11, 5—7).
 Leesment, H. Kaarli kiriku puiestee 9.
 Luiga, J. Suur Roosikrantsi uul. 10 (4—5).
 Mahlstein, Lydia. Sisemisest, kõrwa, kurgu- ja ninahaigused. Tatari uul. 21-b (9—10, 3—5).
 Masing, J. Naistehaigused. Wiruäärava puiestee 21 (12—2).
 Middenorf, M. von. Uus puiestee 7.

- Oldekop, A. Naistehaigused. Suur Karja uul. 2 (11—12, 5—7).
 Pedusaar, K. Toom-Kuninga uul. 6 (4—5).
 Pezold, A. von. Sisemised, eriala kopsuhaigused. S. Karja uul. 12 (11—12, 6—7).
 Piiskop, J. Naha- ja suguhaigused. Harju uul. 26 (9—11, 6—8).
 Poljak, M. Naha- ja suguhaiguste eriarst. Wiru uul. 8 (10—1, 5—8, naister. 3—5).
 Reimann, G. Posti uul. 3 (9—11, 4—5).
 Rütman, H. Wäike Tartu maantee 14 (9—10, 7—8).
 Rennenkampff, E. v. Harju uul. 45 (esm., teisip., neljap., reede $\frac{1}{2}7$ — $\frac{1}{2}8$, keelk. ja laup. $3\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{2}$).
 Schwartz, H. Pikk uul. 3 (10—12, 5—7).
 Semljanitzky. Sisem. haigused, eriala südame-, kopsu- ja maohaigused. Hallika uul. 8 (10—12, 3—5, pühap. 10—12).
 Sibul, K. Sisemised ja närvihaigused. S. Roosikrantsi uul. 10 (9—10, 3—4).
 Schroeder, W. Sisemised ja lastehaigused. Wiru uul. 1 (4—5).
 Schroeter, N. Lai uul. 39 (4—5).
 Seegrön, A. Naha- ja suguhaigete arst. Wene uul. 2.
 Seegrön, E. Sisemised ja naistehaigused. Harju uul. (4—5).
 Saaberg, E. Ahju uul. 23 (4—6).
 Spindler, A. Suur Karja uul. 5.
 Soonets, E. Sisemised ja lastehaigused. Suur Karja uul. 15 (10—11, 4—5).
 Tannebaum, P. Sisemised, nina-, kõrva- ja kurguhaigused. Uus uul. 3 (10—12, 5—6).
 Tschernow, A. Toom-puiestee 4.
 Tchar, R. Pikk uul. 51 (10—11, $\frac{1}{2}4$ — $\frac{1}{2}5$).
 Thomson, Erv. Kaupmehe uul. 11 ($\frac{1}{4}4$ —5).
 Püümann, M. Eesti pangamajas (9—10, 5—6).
 Ungern, W. baron. Uus puiestee 7.
 Weiss, E. Sisemised ja närvihaigused. Uus uul. 2.
 Währik, B. Haawa- ja luuhaigused. Narwa maantee 10, (4—6).
 Wilken, W. Wäike Karja uul. 1 (10—11, 5—6).
 Wulff, E. Sisemised haigused. Wäike Roosikrantsi uul. 14 (4—5).
 Werther, E. Suur Roosikrantsi uul. 21.

Hambaarstid ja dentistid.

- Aavald-Smetanin, A., Pikk uul. 31.
 Drener, S., Wiru uul. 17, Müüriwahe uul. 40.
 Sinkbeiner, W., Rataskaewu uul. 4.
 Gutmann, D., Wiru uul. 16.
 Jurkewitsch, Wiruäärawa puiestee 13.
 Katz, O., Pikk uul. 37 (10—1, 3—7).
 Kusmanoff, S., Harju uul. 21 (11—3).
 Levin, D., Pikk uul. 15.
 Lewinowitsch, Helene, W. Karja uul. 1 (10—11, 4—6).
 Klas-Glas, Harju uul. 30 (10—1, 3—6).
 Lourie, Dr. A., Narwa maantee 4 (10—1, 4—7).
 Lourie, R., Girgenjoni uul. 10.
 Nyhmann-Jlwes, H., Apteegi uul. 1 (10—1, 3—7).
 Ritter, A., Eesti pangamajas (9—12, 2—5).

- Ruus, Adele, Eesti pangamajas (9—11, 4—6).
 Schilber, A., Wiru uul. 1.
 Schlieffstein, J. L., Wiru uul. 4 ja Liitwa uul. 26.
 Tamberg, Helmi, Kuninga uul. 2.
 Wainer, J., Suur Karja uul. 5.
 Witas-Rhode, A., Pikk uul. 33 (9—1, 3—5).

Adwokadid.

- Birk, A. (wann. adw. abi) Suur Karja uul. 15 (9—10, 5—7).
 Beek, A. (wann. adw. abi) Eesti pangamajas (9—11, 4—6).
 Bock, W. (wann. adw. abi) S. Karja uul. 2 (5—6).
 Daugull, J. (wann. adw.) Suur Karja uul. 2.
 Eliafer, R. (wann. adw.) Eesti pangamajas.
 Firsch, M. (wann. adw.) Suur Karja uul. 7 (10—12, 7—8).
 Idell, O. J. (eraadw.) Lai uul. 7 (9—10, 5—7).
 Birkenberg, R. (wann. adw.) Wiru uul. 5 (12—1, 3—5).
 Johanson, W. (wann. adw.) Suur Karja uul. 15 (1 $\frac{1}{2}$ 1—1 $\frac{1}{2}$ 3).
 Jürine, T. (wann. adw.) Wana turg 1.
 Keerd, L. (wann. adw. abi) Posti uul. 5.
 Krefz, G. (wann. adw. abi) Suur Karja uul. 15 (12 $\frac{1}{2}$ —21 $\frac{1}{2}$).
 Koch, Herm. (wann. adw.) Harju uul. 29 (5—6).
 Limberg, B. (wann. adw.) W. Karja uul. 1 (9—11, 6—7).
 Hellat, A. (wann. adw.) Eesti pangamajas (4—5).
 Malsch, W. v. (adw.) Harju uul. 34.
 Mandell, T. parun (wann. adw.) Pikk uul. 37 (10—11, 4—6).
 Meder, L. (adw.) Harju uul. 31 (4—6).
 Oldekop, W. (wann. adw.) S. Karja uul. 2.
 Pitschelin (wann. adw. abi) Lai uul. 7 (10 $\frac{1}{2}$ —12, 4 $\frac{1}{2}$ —5 $\frac{1}{2}$).
 Poska, Mich. (wann. adw. abi) Pikk uul. 49 (9—11).
 Pung, M. (wann. adw.) Eesti pangamajas (6—7).
 Pohla, G., Nunne uul. 9 (9—1, 4—6).
 Petzold, W. von (wann. adw.) Suur Karja uul. 15 (12—2).
 Reichmann (wann. adw.) Wiruäärawa puiestee 13.
 Rägo, R. (wann. adw. abi) Eesti pangamajas (9—10, 5—6).
 Siegel, K. (wann. adw.) Niguliste uul. 12 (10—11, 5—6).
 Sojaar, G. (wann. adw. abi) Wiruäärawa puiestee 13.
 Strandmann, O. (wann. adw.) Eesti pangamajas.
 Sorokin, A. (wann. adw. abi) Eesti pangamajas (6—7).
 Tannebaum, J. (wann. adw. abi) Suur Karja uul. 7 (10—12, 7—8),
 Uus uul. 3 (3—4).
 Teemant, J. (wann. adw.) Wiruäärawa puiestee 13 (9—10, 6—7).
 Tscherniawskij, A. (wann. adw. abi) Suur turg 17.
 Frank, S. (wann. adw. abi) Suur Karja uul. 15 (1 $\frac{1}{2}$ 4—1 $\frac{1}{2}$ 6).
 Weiner, S. (wann. adw.) Wiru uul. 22 (10—2, 5—7).

Loomaarstid.

- Jürgenfon, J., kubermangu loomaarstide inspektor. Tõnismäel, 11-b.
 Olt, A., Riesenkampfi uul. 37, tapamajas.
 Rabison, J., linna loomaarst, W. Tartu maant. 21, (1—3).
 Saral, K., kreisi loomaarst, Wiruäärawa puiesteel nr. 23, (9—11, 3—4).

Haigemajad ja kliinikud.

Gesti arstide erakliinik — Wana Turu kaelas nr. 3. Wastuwõtmine äripäewadel kella 12—2 l. Ka hambahaigeid wõtakse wastu.

Kliinik — Wiru wärawas 23. Wastuwõtmine igal äripäewal k. 12—2 l. ja 5—7 p. l. 5 woodit.

Priihospital — W. Liwa uul. 18. 225 woodit.

Diakonissi-haigemaja — Suure-Pärnu maant. 52. 65 woodit.

Tallinna erakliinik — Suure-Roosikrantsi uul. 2-a. 53 woodit.

Sanatorium — Kadrintalis, Liwa uul. 15. 25 woodit.

Sünnitajate-haigemaja — Suure-Balesna uul. 12.

Dr. Knüppferi naiskliinik — Suure-Balesna uul. 12.

Waste arstimine — Jaani seegimajas — Suure Tartu maant. 24.

„Seewaldi“ waimuhaigete-maja — Baltiski maant. 52. 300 woodit.

Inhalatorium — Kaarli promenadil v. Winkleri majas.

Tallinna Loomakaitseeltsi koduloomade kliinik — Riesenkampfi uul. 23, tapamaja kõrwal.

Dietinghof-Scheeli kliinik — Brokusmäel Geberti m.

Agnes Riesenkampfi arstimise-ajutus turnimise abil — Pikk uul. 30.

Tsellulooswabriku kliinik — Tsellulooswabrikus.

Sinnakooli hambakliinik, Laial uul. 40.

Lutheri wabriku kliinik — S.-Tatari uul. 53.

„Dwigateli“ wabriku kliinik — Lasnamäel.

Tallinna sõjawäe-laatsaret — Juhkentalis.

Tiisikusehaigete sanatorium — Magdalena uul. 6.

Kohjud.

Ringkonnakohus ja rahukohus — Karja wärawas, Jaani uul. nurgal 7/22.

Koolid.

Kõrgemad koolid.

Peetri realkool.

Realkool.

Poeglaste gümnaasium — Kloostri uul., end. Nikolai gümna. ruumides. Kommertskool, sealsamas.

Ülemlütseum — Narwa maanteel nr. 1.

„Opeafutus“ (Studieranstalt) — Jaani uul. 3, end. tütarl. kommerts-kool.

Poeglaste kaubandusekool — W. Pärnu maant. 19.

Tütarlaste kaubandusekool — Jaani uul. 3.

Keskmised koolid.

Kunsttööstuse kool — S. Tartu maant. 11.

Käsitöökool — Jaani uul. 3.

Kõrgem algkool — Wene uul. 22.

Algkoolid.

1. Linna algkool poeglastele — Kooli uul. 2.
2. " " tütarlastele — Wittenhofi uul. 42.
3. " " tütarlastele — Pühawaimu uul. 6.
4. " " poeglastele — Nus uul. 15.
5. " " mõlemile soole — Weerenni uul. 2-a.
6. " " poeglastele — S. Pärnu maant. 18.
7. " " tütarlastele — Tõnismägi 8.
8. " " poeglastele — Wittenhofi uul. 29.
9. " " mõlemile soole — Wabriku uul. 10.
10. Linna algkool tütarlastele — Tui uul. 12.
11. " " tütarlastele — Kasani uul. 3.
12. " " tütarlastele — S. Tartu maant. 44.
13. " " poeglastele — S. Tartu maant. 33.
14. " " tütarlastele — S. Tartu m. 44.
15. " " poeglastele — S. Tartu m. 33.
16. " " tütarlastele — Girgensoni uul. 6.
17. " " mõlemile soole — Talliskivi uul. 7.
18. " " mõlemile soole — Laia uul. 25.
19. " " mõlemile soole — Pikal uul. 69.
20. " " poeglastele — S. Areena uul. 6.
21. " " mõlemile soole — Liiva uul. 6.
22. " " mõlemile soole — Aia uul. 18.

Kõrgemad erakoolid.

- Doomkool.
 Rüütliõhisealine tütarlastekool — Doom-Duglase uul. 2.
 Wejtholmi ülemlütseum — Kordeje uul. 4.
 Senderi ülemlütseum — Müüriwahe uul. 28.
 Rahwingi ülemlütseum — Wene uul. 25.
 Beljajewi ülemlütseum — Narwa maant. 6-a.

Keskmised erakoolid.

- 4-klasiline realkool — Linna gümnaasiumis.
 4-klasiline gümnaasium — Linna gümnaasiumis.
 Plaastereri õpeasutus tütarl. — Rataskaewu uul. 14, k. 5.
 Kirjipuu poeglaste õpeasutus — Ahju uul. 12.
 Poeglaste kreiskool — Tatari uul. 17.
 Tütarlaste keskkool, prl. Lenit — Doom-Waestekooli uul.

Alamad erakoolid.

- Studemeisteri ettewalmistuse kool — Tõnismägi 7.
 S. Hildebrandi ettewalmistuse kool — Raua uul. 16, k. 1.
 Prochorowi ettewalm. kool — Narwa m. 18, k. 2.
 K. Fürbergi ettewalm. kool — S. Tartu maant. 9.
 Elmanowitzi ettewalm. kool — Hallika uul. 10.
 H. Hildebrandi ettewalm. kool — S. Pärnu maant. 16.
 Rootsi elementarkool — Rüütli uul. 9.
 Olwiste kirikukool — Kentmanni uul. 6-b.
 Niguliste kirikukool.

Jaani kirikukool — Maakri uul. 19.
 Westerbergi ettevalmistamise kool — S. Arehna uul. 34.
 Schiefneri ettevalmistamise kool — Apteki uul. 2.
 Wagneri ettevalm. kool — Laia uul. 38.
 Hindreufe ettevalm. kool — Kuninga uul. 2.
 Küllmanni ettevalm. kool — S. Balesna uul. 2.

Lasteaiad.

Tallinna Eesti Lastekasvatusefektji lasteaiad — W. Arewjemi uul. 11.
 uul. 4. Eestimaa Rahwaharidusefektji lasteaiad Osjakond — W. Roosikrantji
 A. M. Lutheri aktiasfektji l.a. — Lõuna uul. Lutheri m.
 Amalie Peikeri l.a. — Wene uul. Cordesi m.
 E. v. Najackini lasteaiad — Niguliste uul. 12.
 Kask'i wäikelaste kool — Raua uul. 27.

Notariused.

N. J. Riesenkaupf — Pikk uul. 39.
 J. D. Linnamägi — S. Karja uul. 19.
 M. R. Stillmarck, S. Karja uul. 2.

Pangad ja rahaasutused.

Tallinna linnapank — Suure turu ja Mundi uul. nurgal nr. 2.
 Scheel ja Komp. pangakontor — Wana Turu kaelas S. Karja
 uul. nr. 1/2.
 „Union“ panga Tallinna osjakond — Pikk uul. 11.
 Hoepener ja Komp. pangakontor — Harju uul. 33.
 Riia kaubapanga osjakond — S. Karja uul. omas majas.
 Eestimaa mõisnikkude kredithasja — Karjawarawa prom.
 Eestimaa wastast. kreditselts — Lai uul. 11.
 Tallinna Eesti wastast. kredit-ühisus — Suure Karja uul. omas
 majas.
 Tallinna Eesti laenu- ja hoiuühisus — W.-Karja uul. E. Kr.-üh.
 majas.
 Eestimaa laenu- ja hoiuühisus — Karjawarawa prom. 1.
 Tallinna laenu- ja hoiukasja — Pikk uul. 20.
 Tallinna immobilpank — Pikk uul. omas majas.
 Tallinna kaupmeeste wast. kred.-üh. — Wiru uul. 18.
 Põhja laenu- ja hoiu-ühisus — Suurel turul.

Politsei.

Linna politseiwaltisus asub Wiru uul. nr. 6. Politsei direktor
 E. Gabler, inspektor J. Sanderson. Wastuwõtmine äripäiwiti kella 9—12.
 1. linnajagu: (W. Kalamaja uul. 6), eesistuja: politseikomissar Ru-
 dolf Allas, abi: wahtmeister Wilhelm Tammer.
 2. linnajagu: (S. Kompasna uul. 38), komisjar Michail Mölder,
 abi: wahtm. Erich Großberger.
 3. linnajagu: (S. Tartu maant. 43-a), komisjar Hugo Jakobson,
 abi: wahtm. Martin Böckler.

4. linnajagu: (W. Pärnu maant. nr. 7), komisjar Arwed Sanderson, wahtm. Gerhard Raudith.
 5. linnajagu: (Baltiski m. 22), komisj. Johannes Paß, wahtm. Leop. Hammermann.
 6. linnajagu: (Pühawaimu uul. 11), komisj. Elmar Clewer, wahtm. Oscar Müller.
 Kriminaalpolitsei — Pikal uul. nr. 67. Komisjar: Albert Freibach.
 Politsei arestimaja — Wene uul. nr. 23.

Tartu juht.

Ametlikud asutused.

- Keiserlik Saksa komandantu r, Suurturg 3.
 Linnawalitsuse kantselei, raekojas, awatud kellä 10—2.
 Linnapealik, D. Pohl, Jaani uul. 16.
 Politseiwalitsus, Lihaturu ääres.
 Kreisiwalitsus, endises Rentei hoones, Laia uul. 27, awatud kellä 10—2.
 Postkontor, Rüütli uul. 15.
 Kreisi wangimaja, Jaani uul. 30.
 Möllimise ehk ülesandmise koht, Munga uul. 10, Aleks. gümnaasiumi ruumides.
 Toitlusamet, Aurulaewa uul. 1, lahti 10—2.
 Tartu kreisi toitlusamet, Wallikraawi uul. 4, lahti 9—2.
 Raõa wahetustuba, endises kreisi rentei ruumides Rüütli uul. 25.
 Telegrafi kontor, postkontoris, Rüütli uul. 15.
 Endine Tartu-Wõru rahukohutukogu, kus nüüd kreiposti ehk kinnituse jaoskond ja paar ajutiht kohut asuwad, on Weske uul. nr. 32.
 Reisiilubade wäljaandmise koht, ülikoosis, Jaani uul. 10—2.
 Linna kogukonna maksuwalitsus, Gildi uul. 8, wastuw. 10—2.
 Linna maksuwalitsus, Holmi uul. Jaakobi wõbrastemajas. Wastuwõtmine 10—2.
 Tartu maakonna majandusenõunik M. Röper, Wallikraawi uul. nr. 4, wastuw. 10—1.

Haigemajad ja arstliised asutused.

- Haawaakliinik, Toomemäel. Haigeid wõetakse hädakorral igal ajal wastu.
 Sijemiste haiguste kliinik, Toomemäel. Haigeid wõetakse kellä 10—12 e. l. wastu.
 Naiste kliinik, Toomemäel, haigete wastuwõtmine kellä 10—12.
 Lastekliinik, Weski uul. nr. 6.
 Silmakliinik, Maarjamõisa ja Wallikraawi uul. nurgal. Wastuwõtmine 9—12.

Waimu- ja närwihaigete kliinik, Tallinna uul. nr. 46.
Wastuwõtmine 10—12.

Linna laatsfaret, Kalamehe uul. 14. Wastuwõtmine 10—12
ja 5—7.

Polikliinik, Jakobi uul., ülikooli wastas. Wastuw. 10—12.

Era-ülikooli haigemajad, Sawi ja Tööstuse uul. nurgal.

Linna külgehakkawate haiguste jaoskond, Aleksandri uul. nr. 80.

Suguhaigete meesterahwaste jaoskond, linna poolt, Aleksandri uul. 80-a.

Suguhaigete naisterahwaste jaoskond, linna poolt, Puiestee uul. 85—89.

Prof. Soege v. Mannteuffeli kliinik (endine Dr. Saure kliinik), Wallikraawi uul. 20.

Mellini arstimise asutus ja haigetalitajate kool, Aia uul. nr. 30.

Arstid.

Anderson, E., Wallikraawi uul. nr. 17, Saure kliiniku wastas; wastuwõtmine 11—12, 5—6.

Bernakoff, R., naistehaiguste arst; wastuw. 10—11, 2—4.

Dehio, prof. K., sifemiste haiguste arst, Katoliku uul. 1; wastuw. 1—2.

Elken, R., sifemiste haiguste arst, Kalda uul. 4.

Franken, Ferd., Wiljandi uul. 6, wastuw. 10—1, 4—5.

Graubner, E., Aia uul. 15, kõnet. 9—10 ja 3—4.

Hartge, Al., Tiigi uul. 10, kõnet. 9—10 ja 4—5.

Isohd, J., Peterburi uul. 55, 10—11 ja 5—6.

Juriado, K., Peterburi uul. 4; wastuw. 10—12 ja 5—6.

Klau, närwiarst, Käuütri uul. 8-b, kõnet. 9—11 ja 4—6.

Koppel, prof. H., Suurturg 7, kõnet. 10—11.

Kramer, A., sifemiste ja kopjuhaiguste arst, Jaani uul. 10, kõnet. 9—10 ja 4—6.

Lepp, S., laste- ja sifemiste haiguste arst, Aia uul. nr. 6, wastuw. 10—12 ja 4—5.

Lezius, A., Lai uul. 15, kõnet. 10—11.

Lenzner, A., naha- ja suguhaiguste arst, Söögiturg nr. 4, wastuw. 10—12.

Meyer, Joh., naisarst, Sosfi uul. 14.

Luuk, Riia uul. Muna majas, wastuw. 10—12.

Moritz, E., sifemiste haiguste arst, Magasini uul. 6.

Ottas, Joh., Aleksandri uul. 9, erkude ja silmahaiguste arst, kõnet. 10—12 ja 3—5.

Otto, Rich., Pepleri uul. 25, nina-, kõrwa- ja kurguhaiguste arst, kõnet. 9—10 ja 3—4.

Paldrock, prof. A., Käuütri uul. 2, nahahaiguste arst, 9—11 ja 3—4.

Pärli, naha- ja suguhaiguste arst, Käuütri uul. 1.

Pfaff, K., Karlowa uul. 15, wastuw. 10—11 ja 5—6.

Reinhold, K., Peterburi uul. 30, wastuw. 10—11, 5—6.

Rothberg, O., Aia uul. 25, kõnet. 10—11 ja 5—6.

Schulzenberg, A., Suurturg 8, kõnet. 9—12 ja 4—5.

Sosfi, A., Tähe uul. 31, kõnet. 10—12 ja 4—5.

Terrepson, E., naha- ja suguhaiguste arst, Munga uul 5, wastuwõtmine 10—12 ja 4—5.

- Urberg, E., Riia uul. 3, wastuw. 10—11 ja 4—6.
 Valent, A., Riia uul. 60, kõnet. 10—12.
 Willberg, M., Päiwa uul. 1-a, kõnet. 10—12 ja 4—6.
 Zoegel v. Mannteuffel, prof., haawaarst, Wallikraawi uul. 18.

Hambaarstid.

- Bernačkoff, Emilie, Promenadi uul. 6, hammaste rawitsemine, väljatõmbamine, kunstliste hammaste walmistamine ja plombeerimine. Wastuwõtmine 9—1 ja 2—4.
 Kahn, Klaara, Suurturg 10.
 Loutre, Eug., Wana uul. 8.
 Lund-Hunt, All, Rüütli uul. 12.
 Mathiesen, Rüütli uul. 17.
 Matzkewitz, hamba tehniker, Lutsu uul. 20.
 Mendelew, Rüütli uul. 8.
 Paris, A., Lutsu uul. 24.
 Ströhmberg, Dr. H., Jaani uul. 6, wastuw. 10—1 ja 4—6.
 Waldmann, Wana uul. 3.
 Wieckberg, O., Gildi uul. 2, wastuw. 11—12 ja 5—6.
 Withas-Rhode, Jaani uul. 6.

Ämmaemandad.

- Erits-Blum, Riia uul. 2.
 Mägi, O., Tähe uul. 81, kort. 8.
 Pithard, K., Peterburi uul. 24.
 Soosaar, E., Peterburi uul. 46.
 Thomson, E., Aleksandri uul. 21, kort. 1.
 Weinglas, S., Kalamehe uul. 51, kort. 1.
 Willmann, A., Raatuse uul. nr. 10.

Adwokadid.

1) wannutatud adwokadid.

- Jänes, Jüri, Peterburi uul. 53, wastuwõtmine 9—10 ja 3—4.
 Karlson, S., S. Turg 8, wastuw. 9—10, 4—6.
 Kriisa, J., Rüütli uul. 3, wastuw. 9—10 ja 3—4.
 Laur, J., Suurturg 14, kõnet. 9—10 ja 4—6.
 Lieven, A., Lai uul. 10.
 Olesk, L., Rüütli uul. 9, kõnet. 9—10 ja 3—4.
 Parik, J., Promenadi uul. 6, 9—10 ja 3—4.
 Parts, K., Kiiuni uul. 1, kõnet. 9—11 ja 3—6.
 Piik, K., Raatuse uul. 16, kõnet. 9—10 ja 4—6.
 Rütli, O., Suurturg 8, kõnet. 9—10 ja 4—6.
 Sumbak, R., Uueturu 3, kõnet. 9—10 ja 4—6.
 Silb, K., Rüütli uul. 4.

2) Era-adwokadid.

- Kangur, P., Jaani uul. nr. 1, kõnet. 9—11, 2—3 ja 5—6.
 Linke, J., Jakobi uul. 34, kõnet. 9—11 ja 4—6.
 Mallein, W., Wallikraawi uul. 6, kõnet. 8—10 ja 4—6.
 Suits, K., Meltjweskki uul. 6, kõnet. 9—10 ja 3—5.

Ajalehed.

Päewaleht „Postimees“, Rüütli uul. nr. 9. Toimetus teisel korral, talitus „Postimehe“ kaupluses alumisel korral. Toim. kõnetunnid kella 12—2.

Päewaleht „Maaliit“, Suurel turul nr. 8. Toimetus ja talitus sealjamas.

Saksakeelne päewaleht „Dorpatser Zeitung“, Wana uul. nr. 1. Talitus Wallikraawi uul. 4.

„Põllutööleht“, Holmi uul. nr. 12, awatud 10—2.

Notarius.

K. K. Rosenthal, Rüütli uul. nr. 7-a.

Koolid.

Ülikool, Jaani uulitsal.

Era-ülikool asub Sawi ja Tööstuse uul. nurgal. Töö algusest pole midagi teada.

Hambaarsti kool, Rüütli uul. nr. 23. Töötab Eesti naisterahwaste ettevõttel edasi.

Aleksandri gümnaasium, Rüütli uul., Jaani kiriku kõrwal, postkontori wastas.

Realkool, Riia ja Karlowa uul. nurgal.

H. Treffneri eragümnaasium, Hobuse ja Kalda uulitsa nurgal.

Kommeretskool, Fortuna uul. 8.

Eesti tütarlaste gümnaasium asub ajutiselt Fortuna uul. nr. 6.

Kaubandusekool, Fortuna uul. 12.

Eesti rahvuslik teater „Wanemuine“

Aia uulitsal. Sealjamas uulitsal on ka Uus Saksa teater.

Eesti rahwa muuseum.

Eesti rahwa muuseum asub Gildi uul. 8, awatud 10—2. Muuseumi asjaajamist juhatab E. Eisenheimdt, raamatukogu korraldab õpetatud bibliotekar ja archiwarius J. Muide. Direktor Dr. Oskar Kallas.

Rahaafutused.

Tartu wastastikune Kredit-ühisus, Suurel turul 12.

Tartu kaubanduse ja tööstuse wastastikune kreditühisus, Rüütli uul. 4.

Tartu 1. Eesti Laenu- ja Hoiu-ühisus, Suurel turul 14.

Tartu 2. Eesti Laenu- ja Hoiu-ühisus, Suurturg nr. 10.

Tartu 3. Eesti Laenu- ja Hoiu-ühisus, Suurturg nr. 8.

Tartu pank, Suurel turul, Kiwisilla ligi.

Endine Junker ja Ko. pank, Suurel turul.

Liiwimaa linnade Hüpoteeegi Selts, Suurel turul 12.

Majandusliked ühised.

Tartu Tarwitajate ühisus, Küütri uul. nr. 3 ja Karlowa ringpoodides, Tähe uul. 72.

Majanduseühisus, Holmi uul. 12—20.

Üürnikkude seltsi kauplus, Aia ja Pepleri uul. nurgal.

Tartu kreisi wilja sisseostu koht, kaubamaja G. Kewend, Riia uul. nr. 55, awatud kella 9—2 ja 4—6.

Pandimajad.

Lombard Nurk, Kiwi uul. 1 (Peterburi uul. 3).
St. Antoni Gildi lombard, Jaani uul. 9.

Tapamaja.

Asub Pihkwa uul. otsas, linna ääres.

Kaalukoda.

Kaalukoda on Söögi turul Hõlsti koloniaalkaupluse wastas, kus kõik turule toodaw kaup kaalutakse.

Rakvere juht.

Ametlikud asutused.

Wirumaa kreisiwalitsus, Rohuaia uul., endises Rakwere-
Paide rahukogu ruumides.

Rakwere kodanline politseiwalitsus, Laial uul.

Rakwere linnawalitsus, Hohenzolleri uul. linnamajas.

Wirumaa kreisikasja, Hohenzolleri uul., end. rentei ruu-
mides (Iosfis).

Wirumaa tootlusamet, Pikal uul., end. „Balti hoomi“ ruu-
mides.

Wirumaa rahukohus ja politseikohus, Laia ja Rohu-
aia uul. nurgal.

Krepostijaoskond, Rohuaia uul., end. rahukogu majas.

Postkontor, endises postkontori ruumides, Hohenzolleri uul.,
Langsepa majas.

Koolid.

Koolide seisukord ja asukohtad on kalendri trükkiaandmise ajal veel
selgitamata.

Rahaasutused.

Eesti Wast. Kredit-ühisus, Laial uul., oma majas.

Eesti Laenu- ja Hoiu-ühisus, sealsamas majas.

Pangamaja Hoepener & Ko. osakond, Pikal uul.

Rakwere Hoiukasja (Sparkassa) Hohenzolleri uul., linna-
majas.

Maamõõtjad.

S. Dau, Pikal uul.

Pajus, Pikal uul.

Advokadid.

Pezold, B. von (wan. adv.) Pikal uul.

Kalbus, T. (wan. adv. abi) Laial uul.

Kutti, M. (wan. adv. abi) Laial uul.

Waldman (era-adv.) Pikal uul.

Arstid.

Hoffmann, E., Pikal uul. omas majas.

Utt, E., kreisiarst, Pikal uul.

Wieren, R. von, linna terwishoiu arst, Pikal uul.

Heindrichsen, H., loomaarst, Pikal uul.

Hambaarstid.

Kordin, R., Pikal uul. Rogowski majas.
 Amitan, Pikal uul. Johanson'i majas.
 Juurik, Hohenzolleri uul. Kuusleri majas.

Armaemandad.

Kiiska, Waksali promenadil.
 Rootberg, Aleksandri uul.
 Tuulijg, Pikal uul. Ušina majas.
 Walter, Waksali uul. Lepa majas.

Aptek.

Prowisor Geberhardt'i aptek, Pikal uul., omas majas.

Linnahaigemaja.

Arst Dr. R. von Diern, Hohenzolleri (end. Peterburi uul.).

Walga juht.**Ametlikud asutused.**

Linnapealik, Riia uul., kiriku wastas, endine linnakoof.
 Linnawalitsus, Suur Sepa uul. nr. 1.
 Kreisiwalitsus, Riia uul. nr. 9.
 Linnapolitsei, Allee uul. nr. 10.
 Postkontor, Moskwa uul. ja Pihkwa uul. nurgal.
 Rahukohus, Pihkwa uul. „Säde“ seltsimajas.
 Linnahaigemaja, Allee uul. nr. 6.

Cesti adwokat

Joh. Sepp, Pihkwa uul. nr. 22.

Notarius

Johansen, Moskwa uul. Põdra majas.

Rahaasutused.

Walga Cesti Wast. Kr. ühisus, Säde seltsimajas.
 Walga Cesti Laenu ja Hoiu ühisus, Säde seltsimajas.

Arstid.

Dr. Barth (sakslane) kreisiarst, Elijabeti uul. nr. 4; kõnetunnid 9—11 ja 2—4.
 Dr. Gens (eestlane) Jaani uul nr. 1; knt. 10—12, 3—5.
 Dr. Sibeth (lätlane) Puschkini uul. O. Saare majas; knt. 10—12, 3—5.
 Dr. Melalskne (lätlane) Puschkini uul. 13; knt. 9—12, 3—5.
 Dr. Möttus (eestlane) Suur Sepa uul. nr. 13; knt. 10—12, 4—5.
 Dr. Müllerson (eestlane) Pihkwa uul. 26; knt. 9—12, 4—6.
 Dr. Preedkahn (lätlane) Wäike Sepa uul. nr. 2-b; knt. 10—1.
 Dr. Polchkowski (juut) Wladimiri uul. 10; knt. 11—1, 3—5.
 Dr. Tamberg (eestlane) Pihkwa uul. nr. 5; knt. 10—12, 3—4.

Hambaarstid.

Goerz, Wladimiri uul. nr. 10.
 Meer, Moskwa uul. nr. 26.

Loomaarst.

A. Morel, Wladimiri uul. nr. 3.

Ammaemandad.

- L. Jakobson, Puschkini uul. nr. 1.
 M. Kalnin, Mesipuu uul. nr. 4.
 E. Ragis, Aleksandri uul. nr. 1.
 S. Parts, Pihkwa uul. nr. 32.
 Schamajewa, Wladimiri uul. nr. 4.

Wõru juht.

Ametlikud asutused.

Linnawalitsus. Bürgermeister mag. Keßner, abiline J. Freymann, sekretär P. Reiman.

Linnapolitse, Petseri uul. Pihlaka majas. Juhataja era-adw. Pihlak.

Maakonnapolitse, Riia uul. endises politsei asukohas.

Toitluswalitsus, Riia uul. wana-aptegi peal. Juhataja rittmeister v. Brockhausen, direktor J. Jacoby, esimees E. Schultz.

Kreisipealik. Asub „Rosija“ wõdrastemaja ruumides Riia uulitsjal.

Rahukohunik. Asub wana-aptegi peal endises 8. rahukohuniku ruumides.

Postkontor. Endistes ruumides Riia uul. Asjaajaja Trull.

Rahawa hetuskontor, Aleksandri uul. Saksa kredithassa ruumides.

Koolid.

Doislaste era-gümnaasium. Juhataja Raudsepp. Asub Wõrumaa Rahwah. Seltsi majas. Eesti õpekeel.

Tütarlaste era-gümnaasium. Asumisel. Eesti õpekeel.

Tütarlaste lütseum. (Endine tütarlaste gümnaasium). Juhataja pr. E. Luik. Saksa õpekeel. Aleksandri uul.

Doislaste linna-alkool. Karja uul. Juhat. J. Sirk.

Linna sega-alkool. Linna m. Riia uul. Juhat. Sr. Plakk.

Tütarlaste linna-alkool. Sealsamas. Juhat. pr. Budkowskij.

Kirikukool. Juhat. pr. Suursaar.

Oigeusu kihelik. kool. Juhat. T. Rõbakow.

Raamatukauplused.

Joh. Semm, Tartu uul. turu ääres.

S. Songi, Jüri uul. (trükikoda „Kultura“).

„Täht“, osahisus, Jüri uul. (trükikoda).

J. Pajo, Tartu uul. turu ääres.

J. Lind, Riia uul.

Arstid.

J. Uudelt, Wabaduse uul. Mürgi m.

Piho, Jüri uul., mõisnikkude poodi hoow.

Rosendorff, Jüri uul. (linna-arst).

Reichardt, Aleksandri uul. (maakonna-arst).

W. Lutsuweer, Jüri uul.
Karp, Jüri uul.
Kamps, looma-arst, Katarina puiestik.
Welsker Karklin.

Ammaemandad.

Sabotzkaja ja Kahu.

Seltsid ja ühised.

Wõrumaa Rahwahariduse Selts. Esimees Dr. Uudelt.
Oma maja Jüri uul. Peab ülewal Eesti õpekeelega poislaste eragümnaasiumi. Awamisel tütarlaste eragümnaasium. Seltsil on haruseltsid haanjas ja Krootuses.

„Kannel“. Laulu- ja mänguselts. Esimees J. Jaason. Oma maja Liwa uul.

Käsitööliste selts, Riia uul. Kreutzwaldi majas.

Naiselts. Esimees prl. Lindeberg. Peab juba teist aastat lasteaeda ülewal.

Eesti Kooliõpetajate Liit. Seisab koos üksikuteist kooliõpetajate ühistustest, kes kihelkondades asuwad.

Dõllumeeste Selts. Esimees A. Kohwer. Oma wäljanäituse aed.

Kauba t. ühis. „Dõllumecs“. Oma maja ja kauplus Jüri uulitsal.

Rahaafutused.

Eesti Laenuhoiuühisus. Juhatuse esimees J. Lõo. Asub linnawalitsuse majas.

Mõisnikkude kreditaassa. Aleksandri uul.

Advokadid.

J. Lõo, wann. adv., Jüri uul. Muna m.

J. Treumuth, Liwa uul. oma m.

K. Mätlik, Puiestik, oma m.

R. Pihlak, Petseri uul. oma m.

Jälp, Katarina puiestik.

Turupäewad igal esmasp., neljap. ja laupäewal.

Narwa juht.

Linna-afutused.

Narwa linnawalitsus asub südalinnas, linna raekojas. Harilik wastuwõtmine linnawalitsuse kantseleis kella 9—3 p. l. Linnawalitsuse koosseis: bürgermeister Eduard Dieckhof, abi Eduard Stock. Linnanoonikud: Mihkel Leinbaum, Johan. Laas, Semjen Abramof, M. Uچارrow. Linna sekretär: Eduard Brunberg.

Linnapealiku kantselei asub raekojas alumisel korral.

Linnapealikuks on ülemleitnant Schlemmer, tema abiks leitnant Lenz.

Raekojas asuwad weel:

Linna tööamet (alumisel korral).

Maksu sekretär (inspektor) alumisel korral.

Ehituseamet, juh. arhidekt N. Opatski.

Maestelastekohus, raevoja ülem. korral. Istumine iga neljapäew kella 9—3.

Linna toitluskomitee, Peetri alewis, Malmi uul. Tsugunowi m., teisel korral.

Politsei.

Linna politseiwalisus asub Wiru ja Westri uulitsa nurgal, teisel korral, jissekäik Westri uulitsalt. Kantselei on awatud kella 8—1 ja 3—6 õhtul.

Sealsamas asub ka kriminalpolitsei jaoskond. Politseimeistriks on A. Schnee. Kriminalpolitsei jaoskonna inspektoriks on Stankewicz.

Politseil on terve linna ja wabrikute peale 8. politsei jaoskonda:

Süda linn.

Narwa agul.

Peetri alew.

Soldina ja Kadastiku alewid.

Juhkenthal.

Iwani linn.

Kreenholm.

Kalewi- ja linawabrikud.

Kohtud.

Linna rahukohus asub Osteri uul. end. tollimaja ruumides.

Wäljakohus, Wiru uul. Naumowi m.

Krepostijaoskond, Osteri uul. endises tollimaja ruumides.

Advokadid.

Wann. adw. Sr. Hufen, Westerwalli uul. nr. 35.

wann. adw. abi J. Aronson, Westerwalli uul. 20.

Eraadwokadid:

A. Neks, Westerwalli uul. hlopotowi m.

E. Kramer, Westerwalli uul. 20.

W. Depp, Suures uul. 18.

Notariused.

R. Meyer, Suures uul. ja Ebrock, Westerwalli uul.

Arstid.

Linnaarst L. Kretzer, Suures uul. nr. 5.

Linna welsker Isajew, Westerwalli uul. 16.

Linna loomaarst Allik, Sõjaplats, omas majas.

Eraarstid.

W. Reier, Riiutli uul. 24.

F. Leiberg, Suures uul. 7.

J. Tiiberg, Juhk. Kiriku uul. 117.

Weissman, Wiru uul. 6.

E. Bölowa, naisarst, meeste gümnaasiumi wastas, Kraawi uul 7/9.

Narwa wabrikutes on omad arstid ja kohalised haigemajad tööliste jaoks.

Haigemajad.

Linna (Jemstwo) haigemaja, Zwani poolal Hospidali uulitsas.

Linna, Sawretšowi nimeline sünnitamisemaja ja ambulatorium, Narwa agulis Sergei uul.

Museumid.

Linna Sawretšowi nimeline museum, Rüütli uul. Pimeaaia nurgal; awatud iga päew kellal 10—3.

Peeter 1. maja. Wõib iga päew maja ülewaataja kaudu waadata.

Rahaasutused ja ühisused.

Moskwa tööstusepank (endine Junkeri ja Ko.) Narwa osakond, Linna Rüütli uul. Suthofi majas.

Wastastikune Kreditühisus, Suures uul. linna m.

Joala Wastastikune Kreditühisus (Eesti pank) Peetri alewis, Hermani uul. nurgal.

Joala Laenu- ja Hoiuühisus, Juhkentalis peauulitsas.

Narwa Laenu- ja Hoiuühisus, Westerwalli uul. Hlopotowi majas.

Wäikekauplejate Kaubaühisus, Peetri platši ääres.

Kaubatarwitajate üh. „Tulu“ kaupl. Juhkentali peauul. ja Krenholmis.

Post.

Postkontor asub endises kohas, Walli peal, Posti uulitsas.

Narwa seltsid.

„Eesti Selts“, Westerwalli uul. omas majas.

„Wõitleja“, Juhkentalis omas majas.

„Kooliselts“, Zwani poolal.

Waestelaste hoiu- ja warjupaiga selts „Saron“, Juhkentalis, Aleksandri kiriku juures, omas majas.

Peetri koguduse naisteselts, Peetri kiriku juures.

Kaswatuseteaduse ja terwishoiu selts, kaubandusekooli ruumides.

Rahwahariduse selts, Käsitöölise abiandmise selts, Esperantistide selts, Rätsepa-, Puni- ja Metallitöölise ametiühisused, milledest teada ei ole, kas nad praegu elus ongi.

Narwa „karantiniid“.

Sellest ajast peale, kui Narwa piir sai, ei pääse Wenemaalt sissejõitjad muidu üle piiri Eestimaale ja kaugemale, kui, et nad teatud aja Narwas „karantinis“ istuma peawad. Segal pandakse sissejõitjatele rõugeid, lastakse saunas häia, puhastatakse riideid haiguse idudest ja m. m. „Karantinis“ olemise kohaks on meeskoost isikutele wana Zwani linna ehk „Hobusenaha linna“ kindlus; naistele aga endine sõjawäe hospital, Zwani poolal, jõe kaldal. Kogumisekohaks neile, kes siit läbi Wenemaale sõidawad, on endine Wene (1. pataljoni) kasarm, Walli peal, Soome kiriku lähedal.

Narwa kohaliku komandandi waltisus asub süda linna, Kiwitrepil lähedal, Osteri uul. nr. 2.

Aastate weerul.

Uut kalendrit kätte wõttes ja selle kaanelt uut aasta-
numbert lugedes jääd tahtmata nagu werstaposti juure peatama,
möödad esiteks mõttes jeda kaugust, mis seljataha jäänud; siis
aga heidad pilgu ettepoole, tundmata ja teadmata tulewikku ja
küüsid endalt: „Mis toob uus aasta?“

Mis ta toob?..

Mine tea. Ei tihka prohwetiks hakata, kuigi aina wägise
keelele tikuvad sõnad, et ühte wõi teist eel-aimduist ja arwamist
wäljandada, mis liiguwad hinges ja ajudes. Sa sulud wisalt suu
— waikid... Sest tumedad ja rõõmutud on need hinges liiku-
wad eel-aimdused; pole kaugeltki roosilised need ootused ja loo-
tused, mis meid praegusel pilgul, aastate weerul waldawad..

Waikid. Lööd südame kõwaks ja heidad käega: — tulgu
mis tuleb! Waewalt küll wõib ta tuua midagi halwemat sellest,
mis on olnud ning mida meie kaugusesse, selja taha oleme jät-
nud... igawikule päranduseks.

Aasta on mööda. Ta on õige kirju ja sündmusterikas ol-
nud. Isegi nõnda kirju, et tast raske on kõnelda: ei suuda liht-
salt kõike kokku wõtta, mis on olnud!

Iseäranis huwitaw ja rikas poliitiliste sündmuste poolest
oli 1917. aasta lõpp. See oli niisugune ajalooline ajajärk meie
kitsakeelse kodumaa elus, mil meil — esimene Eesti maa-
päew oli. Ja kui hiilgawalt siis meie üleöö tekkinud riigi-
mehed „parlament“ mõistjid mängida?.. Oih! Meil olid oma

„parteid“ ja „rühmad“, „fraktsioonid“ ja „sekttsioonid“, „osakonnad“ ja „erakonnad“ (wiimaste seas isegi niisugune ajalooline „kombinatsoon“ nagu Jüri Wilmsi „radikaal-sotsialistiline“ erakond), ja igal rühmal, fraktsioonil ja sekttsioonil olid oma juhid — „liiderid“. Gestis pole suurtest waimudest, Jumala eest, kunagi puudust olnud, nagu pole puudust ka kuuljast „Gesti jonnist“! „Ja kui wiimaks kõik need „liiderid“ ja mitteliiderid, Jumala ja Kerenski armust, „parlamenti“ kokku aeti ning nad seal oma Gesti jonni hakkasid ajama — mis siis kõik ei olnud?!.. Kisa ja lahingulöömisi oli enam kui omal ajal kuuljas Austria parlamendis. Kes ei mäletaks, näituseks neid aegu, kui 1917. a. wabaduse-päiwil meil maapäewa esimeest waliti?!.. Taewake, kui palju siis tööd ei tehtud!.. Terwe kuu aega wihuti, wenike esimeest walida, et meestel pead märjad. Mitmed said kangeist „hääletamisest“ kurgu-katarri, teised jälle kangeist rusikatega wehkelmisest läbitõmbawa tuule käes — musklite reumatismuse.. jne. Wiimaks ometi waliti esimees ära ja kired hakkasid waihkima. Nüüd tuli aga uus „kõwa pähkel“ katki hammustada: tuli kodukord wälja töötada. Jälle ragin ja mürin lahti, nõnda et Toompea mägi wärises ja wesi Härjapea jões keema läks!.. Maapäew warises sijassee rühma ja wiiesajassee fraktsiooni. Ja kuigi igas fraktsionis, lõppude-lõpuks, kõigest 1½ meest oli, siiski kestsid waidlused ja kõned koidust koitu ning sünnitasid nõnda palju paksu werd, et seda „willkapaga“ oleks saanud tõsta.. Kahju aga, et sellele lõbusale ajaloolisele „komöödiale“ wiimaks ootamata kurb lõpp tuli. Sest samal ajal, kui rahwa „wõitnud“ mehed näitelawal awalikka lahinguid löiwad, tegid teised mehed, kes endid „Jumalast seatud ja kutsutud“ isamaa-päästjateks pidasid, näiteseinte taga kõige suurema hooga kihutule tööd maapäewa kukutamiseks. Ja wiimaks tuligi tund, mil uus ajalooline „kolmainus“ — Kingsepp + Meister + Anwelt maapäewale nõgise ja higist lõhnawa rusika nina alla pani ning kõue-häälel kõrgatas: „Ma ha burs huid!..“

„Burs huid“ kohkusid küll kangeisti, kuid jäid siiski paigale. Oli koguni wastupidist mõju märgata: pärast hirmutondi ilmumist hakati maapäewal tõesti tööle, sest hirm sundis mehed, nähtawasti, rohkem koomale istuma ja asjalikuiist asjust kõnema. Kuid oli juba hilja midagi teha: uus wool oli selleks liiga tugew, et sellele lõnamulinaga wastu panna; füüsilise jõu tarwitamiseks aga puudus wõimalus, sest et sadamast Wene suur-tüki-otsad muigades Toompea poole wahtisid, ja Wene ning Läti „towaristschi“ Kingsepp + Meister + Anweldi „kolm-

ainusele" läikiwaist püsitikkudest „harjas-riide" — kui niimoodi wõiks öelda — ümber seadsid...

Suur oli siis Tallinna kommunistline „Diana"! Jällegi wärikses Lasna mägi ja Kadrioru lossist woolasid kuumad laawajõed, mis ähwardasid häwitada maailma. Ja niisuguses kurjakuulutawas elementide mäsus häwines ühel ilusal päewal Eesti paremate poegade rahwusline illusjon. Maapäew aeti wabaduste ja sotsialismuse nimel püsitikkudega laiali ja maapäewa liikmete kallal tarwitati põlastuswäärilist wägivalda. Teati rääkida, et pärast maapäewa laialisaatmist juuksetorta, pooli habemeid, purihambaid, kõrwalesti, kuuenööpa, katkiseid käikseid, sisse taotud „kõwasid" ja muud niisugust prahti kõik Toompea ümbrus täis olnud.

Palju sel kuulujutul tõtt sees, seda meie siinpaigas arutama ei hakka, waid awaldame ainult kahetsust, et maapäewal erakondlise kakeluse tingitusest see samm astumata jäi, mis ju batema kokkuastumisel esimesena oleks pidanud astutud olema...

Maapäew oli kadunud ja nüüd astus esile uus „ilma-ime" — Wenemaa kommunistlike, sotsialistlike, bolschewistlike, demokraatilise jne. jne. jne. wabariigi föderatsiooni kuuluw „ijeseisew" wabariik, mille peaks, Jumala armust, sai kuulus Anwelt. Teised suured waimud polnud ükski Leninit ega Trotskit „palest paleesse" näinud ja jäid sellepärast lihtsalt „selfsilisteks" — kes sekretäärina, kes komisjaarina... kes lihtsalt suuremehena, nagu Ringsjapp ja mõned teised. Anwelt aga, kui mees, kes Leninit ennast „palest paleesse näinud ja siiski elama jäänud", sõitis automobilis Toompea lossi ja sai kõige Eesti ja Põhja-Liivimaa kuberneriks...

See oli sündmus, mis terve maailma, s. o. kõik wiis ilmajagu, imestama pani. Ja ühtlasi selle suure sündmusega tuli — ka — taewas maa peale...

„Oli see siis see „tuhande-aastane rahuriik", millest piiblis kõneldakse, wõi oli see midagi teist, paremat, — seda ei tihka meie arutama hakata, seda teeb omal ajal ajalugu. Niipalju peame aga siiski tähendama, et see oli ikka midagi uut ja midagi... suurt?... Ei tea. Aga paradiis oli siis tõesti maa peale tagasi tulnud. See oli — sotsialistline riik, kus polnud ei rõhujaid ega rõhutuid, waid kõik inimesed olid wennad — selftimehed, üheõiguslised, üheseisuslised, ühesugused waranduse, mõistuse jne. poolest... Wennajuse ja ühetaoljuse nimel kaotati ära mõisnikuseisus ning selle liikmed kuulutati „linnupriiks", ning et see

prius neile iseäranis tuntaw oleks, siis pisteti nad meel puuri... Südametunnistuse- ja sõnawabaduse nimel topiti sinnasamasse ka kõik need, kes Anweldile „jah“ ja „amen“ järele ei hüüdnud.

Iseäranis suurt lugu peeti sellel õndsäl ajal nimelt sõnawabadusest. Selle wabaduse teostamiseks on kõige ilma sotsialistid kõige rohkem wõidelnud ning seda ikkagi terve inimesesoo kõrgemaks ja pühamaks õiguseks nimetanud. Sellepärast siis pandi ka Eesti enamlased sõnawabaduse elusewiimise peale kole suurt rõhku: seati jalamaid sisse eel- ja järel-tšensur, kuna „seltšimees“ Käspert trükiasjade komisjariks määrati. Käspert ajas oma asja haruldase usinusega. Ta sidus kõigil ajakirjanikkudel tõrwanõõriga kõrid kinni, pani neile tabalukud mokka ja rekwiireeris nende tindigi pottidest. Peale traditsioonilise punase pliiatsi tarwitati ajakirjanduse kallal iseäranis ohtralt püstitikka ja madrusid. Niisugune teguwiis edendas suuresti Eesti ajakirjandust ja sundis peaaegu kõiki Baltimaal ilmuwaid ajalehta oma toimetuse-uksi kinni suluma, kuna kõik niisugused kontori „iluasjad“ nagu: tellijate adresside ja arweraamatud maa pealt lihtsalt ära häwitati, sest et need endisest kodanlisest ilmast pärit olid...

Uhu- ja südametunnistuse wabaduse nimel wõeti enamlaste poolt üle Olewiste kirik, mis enne „hursuudel“ palwekojaks olnud, ning tehti rahwamaajaks, kus kommunistilisele „kolmainule“ — Kingssepp + Meister + Anweldile wiitrukti ja mirri suitsetati ning Lenin, Trotski ja Ko. wabrikus walatud kuldwasikale „hosianna“ hõisati.

Peale ülemal tähendatud kodanliste wabaduste maksmapanemise hoolitšesid enamlasted wäga õrnalt ka rahwa hariduse eest: pandi toime tantšuohtuid, õpetlikkude kõnedega rahwakoosolekuid ja — mõisade ülewõtmise kursused. Iseäranis suur oli osawõtmine wiimastest kursustest, mis omast kohast jälle seda tõendab, et Eesti maatameeste ärgas waim majanduslise edu poole tungib...

Eri-kursustele järgnesid tegelised harjutused kohtade peal, mis õige suurepäralisi tagajärgi andsid, sest umbes paari kuuga olid peaaegu kõik Eesti- ja Põhja-Eiwiima mõisad „üle wõetud“, pealegi nõnda puhtalt üle wõetud, et kõik moonakad moonakateks olid jäänud, kuna ainult komiteede esimehed ühes mõne üksiku „seltšimehega“ taskute poolest „raswa“ olid läinud... Ja kui wiimaks ajad ning asjad muutusid, siis oli „kursuste“ tagatipp wiimaks see, et komiteede esimehed kõik õnnelikult üle Narowa pääsesid, kuna moonakad oma higiga pendinud nahad turule pidid wiima...

Justament samasugune nagu moonakate ja nende juhtidega, oli lugu ka punakaartlaste- ja nende „kindralitega“: mehed saadeti waimustawate lööksonadega tulde, kuna suured isandad ise laewadele, madruste armu alla, põgenesid ja sellest kurja undgi ei näinud, mis „selfimeestega“ sündis.

Tahmata tuleb, neid sündmusi mäletades, meele wagajutt heast karjast ja karjalambast. Küsimine on aga: — kas peaksid laialipillatud karjalambad, kui olud nüüd järsku muutuksid ja endised „head ajad“ jälle tagasi tuleksid, oma endiseid karjuseid tundma ja neile endise waimustusega „hosianna“ laulma, wõi on neil oma juhtide kohta pärastpoole weidi teine arwamine tekkinud?..

Tahaksime oletada, et nende sündmuste mõjul, mis 1918. aasta esimesel poolel enamlaste „surma-tantsule“ järgnesid, nii mõnigi pime on saanud nägijaks ja tunneb nüüd „head ja kurja“, sest iga joodik magab enese wiimakski targaks ja... „Saatana karussell“ jääb, lõppude-lõpuks, ka „Siuru“ meestele enestelegi läilaks.

Praegusel pilgul on ajaloo-käik meie kodumaal niisuguse lehekülje esile keeranud, mis meile otstarbetuks teeb uude kalendri Wene pühi üles märkida. Pööripäewad on kah teise kohta nihkunud, ning uus aastagi tuleb kolmeteistkümmeend päewa warem, kui enne wanasti — „wana kaie“ ajal..

Seega ilmub meie kalender nüüd „wäikeste muutustega“. Kuid — asjata oleks karta, et niisugused muutused „wiimsepäewa“ märgid oleksid. Sugugi mitte! Ajaloo käik lähleb ikkagi oma-loodu edasi ja „wiimnepäew“ ei tule ikkagi enne, kui ta tuleb.

Sellepärast siis: „Head uut aastat!..“

Nurjaläinud laul.

(Mäljajutuke.)

Hommikune post tõi mulle korraka kolm kirja — kõik wäiksetes, moodsetes ümbrikutes, igauks aga ise karwa ja isefuguse lõhnaga.

Mul oli waja ainult korraks pilku ümbrikkuude peale heita, et selgusele jõuda, kelle käest need kirjad olid.

üks ümbrik oli õrn taewakarwa-sinine ja lõhnas maikellukeste järele. See oli kahtlemata Juuli käest. Teadis ju Juulikene väga hästi, et õrn-sinine tema sügawsiniste silmega väga hästi kokku sünnib, ning et mina niihästi tema sinisilmi, kui ka maikellukesti üliwäga armastan.

Teine oli roosa ja lõhnas ka rooside järele. See oli Roosi käest. Sest sõstrafilmaaline Roosi oli kõige oma olemisega ja maitsetege, oma nimega täielises kokkukõlas. Ta teab, et roosid mu armsamad lilled on, ja sellepärast ta piserdabki ikka oma taskurätikud, kirjad jne., isegi pesu roosiõliga sisse.

Kolmas kiri oli rohiline, pisitillukeste punaste täppidega, meelespea-lilleke pitsari asemel teisel küljel.

„Põlew armastus ja wankumata truudus,“ seletas kord Maali — tema käest jee kiri ju oligi! — mulle oma kirjaümbrikkude tähendust. Ja et Maali elus ainult ägedaid tundmuju tunnistas, siis ei armastanud ta kunagi mingijuguseid hergeid, sentimentalseid lõhnakesti, waid piserdas isegi oma sukad jasmini-lõhnaõliga sisse.

Ma armastasin kõike neid kolme neidu õrnalt ja õiglaselt. Ja olin ka nende kõigi wastu ühtewiisi wankumata truu.

Seda tundsin ma oma südames ja hinges väga hästi, et need kolm kokku minus ühise puhtakõlalise akkordi sünnitasid, mida armastuseks wõib nimetada.

See oli minu maises elus suurepäraline kolmehääneline laul, taewalik „trio“, mille õrnusest ja magususest ma iga päew üks kord — hommikust õhtuni — joobnud wõisin olla, millele ma elasin, millest ma unistasin, ja mida ma enesele — — oh, ma meeletu! . . tulewase elu aateks olin seadnud.

Sest — mis oleks taewas kõigi inglite ja teiste ihuta waimudega tükis, kui seal niisugust suurepäralist lillekimpu olemas ei oleks, nagu äitsamad öiekeseid Juuli, Roosi ja Maali kokku, kes minu ühise armastusega nagu tugewa punase kõiega kokku seotud?! . .

Maises elus ma küll kunagi neid kolme ühekorraga rinnal pole saanud hoida, waid olen pidanud seda — neetud maiste elutingimiste sunnil — ikka ükskhaawal pidanud tegema.

Kuid taewas? . .

Seal pole ju enam sääraseid patuseid tundeid, nagu: wiha, armukadedus, Cesti jonn jne., waid seal on ainult puhas armastus, — õrn-roosa, taewakarwa-sinine ja rohiline, punaste täp-

pidega armastus, mis lõhnab maikellukeste, rooside ja jasminide järele. . .

*

*

*

Ma tundsin enese, kolme noore (neiu armastusega päewa algades, taewani tõstetud olewat.

See pole mitte igapäine asi . . . aga wõi ka igal mehel ette tulla! —

Mu käed wärisesid, kui ma, tuntud lõhnasid sügawasti ninasõõrmetesse tõmmates, kirjakesti lahti hakkasin rebima.

Juuli kirja awasin ma kõige enne. Ta kirjutas maikelluke-lõhnaliselt õrnalt:

„Kallim! Ma igatsen väga sinu järele. Tule täna õhtu wististe minu poole. Siis sõidame seltsis näitemüügile. Sa lubasid mind juba ammugi kuhugi wia. Selleks on nüüd kõige parajam pilk, kus meie terve õhtu seltsis mööda wõime saata.

Sind suudleb õrnalt

Sinu Juuli.

Ei wõi öelda, et see kiri mulle just väga oleks meeldinud. . . Niisama wastikuna tundus mulle „Estonia“ kõige tema näitemüügiga tükis. . .

Wõtsin järgmise kirja lahti. Roosi oli pliiatsiga, nähtawasti suure rutuga, mõned read paberile wisanud:

„Midagi suurepäralist, Karl! Ma olen praegu näitemüügil. Siin on väga kena. Palju asju. Ilusad dekoratsioonid. Lilled. Hulgana roosid. Ühte saali nurka on ehitatud „Cesti tare“, kust igasuguseid maatoitusid müüdakse. Kõik see sünnitab niisuguse suurepäralise kokkukõla, et Sa homme tingimata seda pead nägema. Tule minu poole, lähme seltsis. Ma näitan Sulle kõik, kõik. . .

Seni aga suudlen Sind kuumalt nagu ikka. Ootan tingimata!!

Roosi.“

„Kurat wõtku näitemüügid!“ kirusin ma endamisi ja panin Roosi kirja kõrwale.

Wõtsin Maali kirja. See pajatas:

„Mul on, kas tead, tuju Sind furnuks kallistada. Praegu aelen ma sõhwal, wõitlen tundmustega, mida kewad mühawa merena minu hinges lainetama on pannud. Minu rind ragiseb aina tundmuste all. Rutta tingimata, niipea kui Sa oma wastikust ametiis wabaks oled saanud, otse teed minu poole. Ootan Sind. Homme sõidame siis kahekesi minu juurest näitemüügile, kus ma Sind „õnnesiili“ natuke kratsida lasen.“

Eks ju? .. Jah? .. Muidugi — jah!

Sinu M a a l i,

P. S. Kui Sa ei tule, siis hoia ennast! Ma wihastan siis ja ei anna Sulle kolmel kuul ainustki muju! Küll Sa siis tead, mis „suur paast“ tähendab.

‘Seesama.’

Ma wärisefin kõigest kehast, kui ma kolmanda kirja käesf ära panin.

See oli juba tiig! ..

Tule taewas ise appi! Kõik kolm korraga. . . ja kõik kolm ühele ja sellesamale näitemüügile. . .

Sellest kõigest oleks weel ehk kuidagi üle saanud, aga mul oli midagi tõjist ees: Ma olin enese ära lubanud. Olin sõna annud! .. Ja antud sõna peab mees älati pidama, ise-äransis siis, kui tal mingisuguse tüseda rahalise asjaga tege- mist on.

Mis teha? .. Mida peale hakata? ..

*

*

*

„Ega muda meest ei pea!“ trööstisin ma ennast kellegi noore sõbra sõnadega.

Siis wõtsin sulle kätte ja kirjutasin kolm kirja: — kõik täpisealt ühesugusel paberil, ühesuguse sõnadega, ühesuguse närwilise käekirjaga, mis minu äritatud meeoleu pärast, õnneks, weel iseäransis närwilisena wälja tuli, panin nad ühesuguste ümbrikkuude sisse ning lasksin wiimaks ühte ja sellesamasse postkasti.

Seda nõudis minult nimelt minu ühtlane, õiglane tundmus selle „kolmainja“ wastu, mis minu hinges õrna kolme- häälelise lauluna helises.

Ma kirjutasin asjaliselt ja õiglaselt:

„Mu tuwikene!

Ma jain Sinu kirja väga halvat silmapilgul kätte. Olen üsnä haiglane. Mul on wist influenttsa wõi midagi selletaolist. Käisin esla saunas ja olen enese tubliste ära külmetanud. Täna käis arst ja käskis mind kõige wähemalt kolm päewa woodis olla, et mitte kopsupõletikku saada. Sellepärast — näed ju isegi! — ei wõi ma kõige parema tahtmise juures Sinu armsale sõowile wastu tulla. Näitemüügile minna oleks mulle liiga äritaw, aga kui ma wähegi paranen, siis lendan ma homme õhtul Sinu poole. Oota mind kella 6—7 ajal.

Minu seisukord pole igatahes mitte kardetaw, aga wäikene ettewaatus pole kunagi üleliigne. Eks ju? . .

Nõnda siis — heas lootuses jälle nägemiseni Sinu pool homme õhtu

Sind suudeldes ja kallistades

Sinu Karl

Ma jain oma „manõwriga“ väga rahule. Sest ma tundsin oma neiukesti ja teadsin väga hästi, kui sõnakuulelikud nad on. Olin walmis isegi kas wõi mürki jooma, et nad kõik kolm mind õhtul kella 6—7 wahel igatsufega ootawad. . .

*

*

*

„Ma kui kokkuhoidlik perenaine wõin teile ainult ühte ette panna,“ ütles mulle järgmisel õhtul näitemüügil proua Jaanikann: „Jätke oma šokoladid ja maiustused kuhu see ja teine! Läheme parem — näete sinna nurka. „Eesti tare“ seina ääre ja tellime endile midagi õige lihtsat, odawat ja toidukat, näitufeks: silku, leiba ja haput piima.“

Proua Jaanikann ütles seda niisuguse otsekohesufega, et ma heal meelel temaga nõusse jain.

Ja kes suudaks ilusale noorele leselile wastu panna?

Ma tahaks näha — kes? . .

Juba istufimegi „Eesti tare“ seina ääres ja maitfufime „maa-toitu“, millest Maaligi kirjutas, ning tundfime sealsuures seda idüllilist lõbu, mis meie lähemat tulewikku ette pidi kujutama: küllufes, „jalad oma laua all“ — nagu õeldakse. . .

Meie naljatasime ja sõime. Sõime ja naljatasime. Proua

Jaanikann rappis minule silku. Ja mina koorisin temale kardulid. Siis määris tema minule wõid leiwa peale. Ja mina ulatafin temale weriworsti.

Lõbus! .. Ma usun, et paremaid filmapilke pole isegi Jaapani mikado kunagi üle elanud, kui mina siis. . .

Korraga tundsin ma aga midagi walusat oma jookstesse tungivat. Siis hakkas minu parem kõrwalest äkitselt walutama. Wihmaks tungis ka midagi õige walusat minu habemesse. Ma nägin, kuidas proua Jaanikann näost walgeks läks nagu taldrek minu ees laual. . . siis langes ta minestusesse. . .

Suure waewaga sain ma oma pea ringi keerata. . .

Mu silme ees seisis — — mu Lillekimp! . .

*

*

*

Kui ma pool tundi hiljem enese uulitsalt leidsin, siis puudusid minu — — peast pihutäis juukseid. . . pool habet. . . ja parem kõrwalest!

„Lillekimp“ oli, iseenesest mõistagi, kadunud.

Jah! . . Nii halvasti võib lõppeda wahest õrn, kolme-hääleline armulaul, kui wäike wõlts toon sinna hulka sattub!

K. Pinkowski.

Keewas õlikatlas.

Italia keelest.

Ajalooline lugu Hispania inkwisiitsiooni ajast.

Hispania kuninga Fiilip Ilusa abikaasa, Johanna, armastas kirg-
liselt maalida.

Waesele kuningannale, keda arstid mingisugust peaajuhaigust ütlesid põdewat, oli maalimist meelelahutuseks soowitatud, ja ta jõudis selles kunstis otse imestamisewäärilisele täiusele. Ta wõis iga nägu, isegi ühekordse nägemise järele, nii loomutruult maalida, et igauks selle ära tundis.

Kord juhtus Fiilipile Johanna album, milles wiimane oma weel wäljatöötamata joonistusi alal hoidis, pihku.

(Johannal oli sel korral weel aunimeks: majesteet; tema abi-kaasat, kes ühest wõbrast walitsejasoost pärit oli, nimetati ainult kõrguseks, ja ametlistel dokumentidel seisis allkirjana kõige esiti: Johanna regina, peale selle: Philipp rex.) Kuningas Fiilip leidis albumist hulga näojoonistusi, mis ühte ja sedasama meest mitmesugustes teisendites kujutasid, kord kangelasena, kord palwetaja usu-rändajana ja lõpuks armastajana, kes põlwitades oma armsamalt lunastust ootab. Selle mehe nägu pidi noore kuninganna luule-wõmiule elawaks ergutajaks olema, mis mälestusi tema mälus nii mitmesugusel kujul elule kutsus, ja peale selle weel see pilnilik hoolsus, millele maalija ennast töö juures andunud, andsid mõista, et siin ka süda tingimata pidi kaastegew olema olnud.

Fiilip sai kohe aru, et siin tema näojoontega midagi ühist ei olnud.

Wahest ehk üks unistus noorest neitsleast, keegi armastaja troubadour, keegi rüütel, keda noor kuningatütar ägedalt tuksuwa südamega — tema poolt annetatud wärwipael kübara küljes — wõitlema ja wõitma nägi, ja keda ta siis wiimaks, temale wärwipaela autähena kaela sidudes, enam unustada ei suutnud? — wõi wahest ehk weel vähem. Wahest ehk koguni mõni ettekujutus, mida noored naised oma unenägudes pilwete wahel nägema usuwad, mida aga kunagi ei ole olnud. Ka see oli wõimalik.

Fiilip ei olnud küll sündimise poolest hispanlane, aga oma iseloomu tõttu wõis ta ennast selleks täielikult tunnistada.

Üks küsimine suurinkwisitorile Dezale, kas niisugust rüütli Hispanias olemas on, kes nendele joonistustele sarnane? — üks näpunäide sajasilmalistele salakuulajatele, ja kahe nädala pärast oli wastus käes. — See pikerguse ja pruuni näoga rüütel, nii iseäralikult naeratawate huultega, suurte mustade silmade ja tihedate silmakulmudega, ei olnud keegi muu, kui don Jayme d'Avila — üks marrano.

Kuulsal inkwitsitioniajal nimetati neid Mauri rüütliid, kes ristlusu wastu olid wõtnud, aga keda Islami usule truuksjäämises kahtlustati, marranodeks. Neid häwitati pikkamisi, aga järjekindlalt, selle peale waatamata, et nad ainukesed Andalusia rüütliisoo õied olid. „Marrano“ tähendab Hispania keeles: siga.

Wõib ju wõimalik olla, et don Jayme d'Avila mitte see ei olnud, kes kuninganna joonistustele kõige suuremat sarnadust pakunud; aga niipalju oli kindel, et ta selleaegsete aadliisoo liikmete seas kõige rikkam oli, ja on ju ajalooast kõigile teada, et agarad

inkwisiitsionikohtu-liikmed surmamõistetute waranduse oma keskel wentalikult ära jagasid.

Sel ajal elas Kastilias üks kuulus maalija; mitte sellepoolest kuulus, et ta uue maalikunsti-kooli asutanud ehk suurepäralisi meistritõid järele jätnud, waid palju ennem sellepärast, et ta imeruttu joonistada mõistis ja tal anne oli kõige naeruwäärilisemaid karrikature mõne sekundi jooksul pergamendile wisata. Tema nimi oli Luis de Lucero, aga Roomas hüüti teda „Frapestoks“ (ruttal). See nimi jäi walle ka kuni surmani.

Kui kuningas Fiilip kuulis, et selle mõistatusliku näo algkuju üles olewat leitud, lasi ta Lucero oma juure kutsuda.

„Maestro,“ ütles ta temale, „sa pead ühe elawa näo järele hulga joonistusi üksteise järele walmistama, kaheks tunniks antakse sulle pea tarwitada; mis sa arwad, kui palju suudaksid sa teda selle aja jooksul pergamendile tuua?“

„Nii palju kui majesteet käsiwad.“

„Ära meelita. Esiteks ei ole ma mitte majesteet, teiseks ei wõi keegi kunstnikku sundida. Aga mis sa arwad, kas sa wõid ühte nägu kahe tunni jooksul kümme korda joonistada? Iga pildi eest saad sa tuhat reali.“

„Kui majesteet mulle iga pildi eest kakstuhat reali lubab, joonistan ma ta kahe tunni jooksul wiisteistkümme korda.“

„Hea küll; sa saad nõutud summa. Kas sa ei lähe agasega-seks, kui nägu ennast aegajalt muudab, kui tema jooned järjekult waheldawa ilme saawad? Kui sellele näole midagi selle-sarnast ilmub, mis sa enesele weel kunagi ette kujutada ei ole wõinud?“

„Oh, majesteet, niisugune muutlik algupärane pea pakub kunstnikule kõige suuremat huwi. Kui mulle täna nii maitserikast lõbu pakutakse, siis teen ma oma töö poole odawamalt.“

„Ei, selle juure jääb; ma ei tingi oma teenritega. Nüüd mine suurde nõupidamisesaali, kust sind tunni aja pärast kohale wiiakse. Selleks ajaks muretsetakse sulle ka tarwilised joonistamiseabinõud.“

Tunni aja pärast anti Lucerole pliitsid ja pergamendilehed, siis kästi teda kinnikaetud kanderaamile istuda. Tükk aega kanti teda läbi wastu kõlawate wõlwaluste ja treppidel üles ja alla; wiimaks peatasid kandjad ühes ruumis, mis enam wastukõla ei sünitanud. Emba-kumba, kas oli ruum liiga madal, wõi oli selles liiga palju inimesi.

Siin awati kanderaami uks ja teda lasti wälja tulla.

Kunstnik märkas kohe esimesel silmapilgul, kus ta wiibis,

Awara, madalais wõlwides kokku jookswa ruumi seinad olid musta riidega kaetud. Sammastele kinnitatud rõngaste küljes rippusid ahelad ja köied, mis iseäralise roostewärwilise korruga kaetud olid, mida harilikult wärske, ära kui wanud weri järele jätab. Nurkades seisis hunnikus raudtangid, pihid ja mitmesugused teised piinariistad, kuna tagaseinas lawasaruasel kõrgustikul mustais mantlites inimestekujud istusid. Peas oldi neil terawad kottmütsid ja näod tiheda looriga kaetud. Kogu ruum oli ainult ühest laest allarippuwast lambist walgustatud. Lambis põlew mooniõli walgustas õudset ruumi kollase walgusega.

See oli inkwisiitsionisaal.

Ainult suurinkwisitori nägu oli katmata; ta istus kõrgel tugitoolil teiste kohtunikkude keskel ja tema must sammetimantel paistis teiste lihtsate kuubede kõrwal iseäraliselt silma.

Ühe saaliseina ääres seisis laud, mille taga juba kaks meest istusid. Ühel oli nägu looriga kinni kaetud, kuna teine enesele sammetimaske ette oli sidunud. Esimene oli inkwisiitsionikohtu sekretär, kes praegu oma sule headust wastu pöidlaküünt proowis; teine andis Lucerole märku laua juure istuda.

Surmawaikus walitses saalis.

Nüüd andis maskeeritud mees inkwisitorile märku, mille peale kaks teenrit saali keskele sammusid ja seal ühe musta riide üles tõstsid, mille all pea oli, mida kunstnik joonistama pidi.

Mitte äralõigatud pea; — ei: elaw pea, elawa, wihase pilguga, julge otsaesisega, põlgtust awaldawate huultega ja suurte, sätendawate silmadega. Kõige ilusam pea, millest kunagi naine unistanud ja mille ees kunagi mees wärisenud..

Halekuulus Torquemada, kellest ajalugu jutustab, et ta ühe-teistkümnne aasta jooksul üle sajatuhande inimese piinapingile saatnud, oli peale teiste piinariistade, millega inimeste saladusi teada saada taheti, ka keewa õlikatla ehk nõndanimetatud „Caldaria“ selleks otstarbeks wälja mõtelnud.

Operatsioon seisab selles, et suur, kümne ämbri mahutusega waskkatel õliga täidetakse ja sellesse waene patune, kes tunnistada ei taha, paigutatakse, nii et ainult pea nähtawale jääb. Siis lükatakse pea läbi seina kohtusaali, katal jääb aga seina taha, mille alla tuli põlema süüdatakse ja aegajalt suurendatakse, kuni õli pikkamisi soojaks läheb, ikka rohkem, ikka rohkem, ja õnnetu patune kas üles tunnistab ehk wiimaks kuumas õlis sureb. —

See on „Caldaria“. —

Pea seisis keset saali, heas walguses, otse wastu lampi. Lucero ei oleks enesele enam midagi paremat soowida wõinud.

Uhkelt lasi pea oma pilgu üle saali lennata ja kokkutõmmatud silmäkulmud awaldasid wankumata meelekindlust.

See pilt oli pea esimeseks joonistuseks.

Nüüd hakkas suurinkwisitor rääkima:

„Don Jayme d'Avila, tunnista oma kohtunikkuudele, millal sa Johannaga — Hernandezose tütreaga wiimast korda rääkisid?“

Pea wastas:

„Ma olen teda ainult kaugelt näinud ja ei ole temaga kunagi rääkinud.“

„Don Jayme d'Avila, sa olid Johannaga lubamata ühenduses; tunnista üles, missuguste abinõudega ta sind keelatud patuarmastusele meelitas?“

Neid sõnu kuuldes läks kangelase nägu wihast punaseks, silmad purskasid tuld küsija peale. Ta oli sel silmapilgul iseäranis ilus.

„Sinu küsimine haawab isikut, keda sa kui truu riigialam austama peaksid. Ma oleksin majesteediteotaja, kui ma niisuguse küsimise peale üleüldse wastaksin. Kuninganna on puhas ja süüta.“

Lucero tahtis ka seda nägu joonistada, aga maskeeritud mees haaras tema käest kinni.

„Jäta seda; sa näed kohe midagi ilusamat.“

Inkwisitor andis märku kahele timukasulasele, kes seina taha kadusid; warsti hakkas kangelase näoilme ennast muutma; tuli süüdati katla all põlema.

„Waata nüüd, Frapesto!“

Alguses hakkasid silmad sätendama, weresooned otsaesisel paisusid üles; näomuskliid tuikasid kramplikult; esimene surmahirm ja walutunne peegeldasid endid kangelase näol.

See oli hea teiseks pildiks.

„Tahad sa meie küsimiste peale wastata, don Jayme d'Avila?“ kõlas jälle inkwisitori kuiw ja tume hääl.

Nende sõnade juures pööras pea ennast küsija poole ja, nagu oleks tema wägimeheline meelekindlus jälle uut jõudu saanud, wastas ta tõrslikult:

„Araneetud olgu see keel, mis sinu küsimise peale ka ainult ühe sõnaga wastata tahaks!“

Selle juures surus pea huuled kokku ja waatas tardunud silmadega oma ette, iga waluhüüet kangelase jõuga rinda tagasi surudes.

See oli wäga hea kolmandaks pildiks.

Tuld suurendati.

Näole ilmuwad suured highelmed, raske wõitlus kehalise walu ja kindla tahtejõu wahel peegeldab ennast kokkukistud muskrites.

Akitselt mõirgab pea väljakannatamata walu sunnil, silmalaud wajuwad alla ja hirmsasti muudetud nägu, mille joontest põrgulik walu wiimaks wõitu saab, ei suuda jäledat, üdise tungiwat piina enam kauemini wälja kannatada. Ta karjub nagu metsaline, keda elawalt nülitakse...

„Nüüd waata ja joonista, Frapesto!“

Iga joon kaotab oma esialgse kuju, hing ei suuda enam enese üle walitseda, silmad keerlewad metsikult pealuu aukudes, suu ajab wahtu wälja ja neab Jumalat ja inimesi! Oh, Frapesto, kui sa seda suudad pergamendile tuua, siis oled sa tõeste meister!

Timukasulased suurendawad tuld.

„Tahad sa meie küsimiste peale wastata, don Jayme d'Avila?“

Pea ei wasta enam, ei karju enam, waid hakkab naeratama. Surmapiinad sunniwad teda naerma, ta naerab waljusti; ja see naer oli hirmsam, mis kunagi kuuldud.

Lucero joonistab ruttu; see on juba wiies pilt.

Maskeeritud mees annab märku, et tulejõudu wähendataks. Ta kardab, et d'Avila wõiks warem surra, kui soowitaw.

Nägu kaotab pikkamisi piinarikka kuumuse; selle asemele ilmub kolletanud kahwatus; naerukrambist kokkukistud näojooned kaotawad pisut oma põnewuse ja awaldawad tarretuse jälgi.

Lucero kuues pilt on walmis.

Nüüd küsib inkwisitor jälle:

„Tahad sa wastata, don Jayme?“

Pikkamisi tõstab rüütel pea üles, silmad lähewad pärani lahti, nii et silmawalged nähtawale tulewad; kahwatu ja wärwita nägu on pikemaks weninud: see ei ole enam inimese nägu, waid kohutaw waim, mis hauast üles kerkib ja rääkima hakkab. Oh, see oli midagi hirmsat, mis were ja mõistuse tarretama pani!

„Noh, Frapesto, miks sa ei joonista? Miks su käsi wäriseb? Sellest tuleb kõige ilusam pilt! — Waata sinna!“

Waimu pea hakkas rääkima, raske, korisewa häälega:

„Fiilipi! — Seitsme päewa pärast tahan ma sulle wastata — Jumala ees...“

Siis pöörasid silmad korra ringi, suu jäi lahti, pea wajus ühe külje peale — iga joon ja muskel oli tardunud...

„Kustutage tuli!“ karjus inkwisitor teenritele.

„Kas see pilt ei ole sulle huwitaw?“ küsis maskeeritud mees maalijalt: „Sa wõid teda rahulikult joonistada, sest ta on ainult minestanud. Teda äratatakse kohe üles, siis wõid edasi joonistada.“

Maskeeritud mees eksis aga, sest rüütel ei olnud mitte mi-

nestanud, waid oli surnud ja ei pakkunud' Lucerole enam midagi, mis ta weel joonistada oleks wõinud.

„Araneetud!“ kirus Lucero, „sureb kaheksanda pildi juures ja warastab mul kõige vähemalt kümmetuhat reali taskust!“

„Ära karda midagi, sa saad terve summa kaheksa pildi eest, sest et ma neid kordaläinuks pean,“ wastas maskeeritud mees; „nüüd mine koju ja tööta nad hästi välja.“

Nelja päewa pärast olid pildid walmis ja otse kohutawalt elu-truult välja töötatud. Fiilip kinkis kõik pildid oma abikaasale.

Wiiendal päewal lagunes sõnum maal laiali, et kuninganna Johanna nõrgameelseks olewat jäänud.

Kuuendal päewal kutsus Fiilip Iilus oma kõrgemad aukandjad kokku ja teatas neile, et Johanna waimuhaigus äkitselt äärmiseks hullumeelseks olla arenenud.

Seitsmendal päewal kuulutati Fiilip Iilus majesteediks.

Kaheksandal päewal lamas Fiilip Iilus surnuraamil. — Räägiti, et ta ära olewat kihwtitatud..

Jumal olgu nendele armulik kohtumõistja, kes surnud on...

Möldri eesjel.

Hispania kirj. Roberto de Molino järele —Im.

Aastat kakskümmend tagasi, kui Huan weel noormees oli, läks tal korda de-Mina külalaaadal mustlaste käest eeslit osta, kellele ta nimeks Rufa andis.

Selle kannatliku ja wastupidawa looma abil, kelle ta pealegi nii odawalt omandanud, teenis Huanbulga raha.

Kaks korda nädalas ladus ta aiawiljaga täidetud korwid eeslile selga ja läks linna turule, kus ta oma kauba maha müüs, ja pööras päikse lojamineku ajal suure hulga asjadega, mis kõik linnast ostetud, koju tagasi.

Tihtilugu wedas Rufa ka weskile kullakarwa nisu ja tõi õhtul lumivalge jahuga täidetud kotid tagasi, kusjuures Huan, kiwiist teerada mööda oma eesli järele samnudes, magusatele unistustele selle õnneliku aja üle andus, mil ta nitpalju raha on kogunud, et ise weskioomanikuks hakata ja oma elupäewad omaenele katuse all mööda jaata wõiks.

Mitu aastat hiljem läks tema palawam südamefoow ka tõeste täide: ta ostis wiimaks ometi weski, ilma et ta sellest oma naisleegi ennem oleks kõnelenud kartuse pärast, et see ehk tema ettevõttega nõus ei ole.

Wäikses madalas majakeses, mis jõe kaldal mäe jalal asus, otjustas Huan oma wanadusepäewad mööda saata ja waikust ning rahu maitstes noorespõlwes nähtud waewast ja raskustest wälja puhata.

Waene Rufa, kes oma eluajal niipalju kolepalawaid juulipäewi ja detsembrikuu lumetormisid üle elanud, sai nüüd niisamuti puhata. Seda wõis tema lahutamata feltšiline Napoleon, wana õuekoer, kelle hoolteks nüüd weski järele walwamine oli, tõendada.

„Kas pole tõsi, Napoleon, — nüüd on ka meile puhkeaeg kätte jõudnud?“ sõnas Rufa, pead norutades, akna all feistes, ja peremeest oodates.

„Jah, meie peremees on nüüd rikas... Meie oleme ka wanaks jäänud, ja puhkust lähleb meil tõeste tarwis!“ wastas Napoleon kähisewa haukumisega.

„Kui õnnelikud me nüüd oleme, Napoleon!“

„Wäga õnnelikud Rufa!“

*

*

*

Kuid Rufa õnn ei kestnud kuigi kaua.

Ühel ilusal päewal müüis mölder ta rikkale talumehese ära, kellel aiatöödeks odawat eeslit tarwis oli.

Nii sattus Rufa ruumikasse talli nelja teise eesli feltši, kes noored ja hästi-foõdetud olid. Tööd oli tal wähe, süüa anti rikkalikult, kuid siiski igatses ta nii wäga weski järele — seal wiibisid ju tema peremees Huan ja feltšiline Napoleon... Miks jätsid nad tema maha? Mispoolest oli ta nende wastu patustanud?

Ta oleks nii heameelega tahtnud oma kodupaiga mägesid näha ja tihtilugu, kui teda atamaa wäetamiseks sõnikut wedama pandi, ajas ta pea üles ja waatles oma kurbade silmadega kaugusesse kaduwat kitsast mägestiku teerada.

Kord öösel, kui ta rahulikult laudas tukkus, tulid tundmata mehed ja ajasid tema ühes nelja teise eesliga õue peale.

Need olid wargad, kes talumehelt kogu tema kulla ära olid warastanud, mida ta paljude aastate jooksul nii suure hoo-

lega oli kogunud. Nad ladusid oma jaagi eeslitele selga ja andsid neile piitja.

Õo oli pime, ja asjaolu, et ümberringi midagi näha ei olnud, oma kasuks tarvitades jäi Rufa tähelepanemataalt teistest eeslitest maha ning pööras loomusunni kihutusel weskisfe wiiva tee peale.

Margad sammusid eeslite kannul, waljute hüüete abil neid taga kihutades, edasi ja ei pannud Rufa kadumist tähelegi.

Hakkas juba walgeks minema, kui Rufa weski juurde jõudis ja Napoleon teda ära tundes haukuma ja karglema hakkas, sellega wana sõbranna ootamata ilmumise üle oma rõemu awaldades.

Eeslil läks majatiiva juurde ja pani läbilõikawa häälega karjuma, et sellega Huanile oma tulekust teatada.

Unine mölder awas akna ja hüüdis Rufat nähes walju häälega:

„Püha Neitsi! See on ju Rufa! Ja misjuguje koormaga!“

Wälja tulles waatas ta kartlikult ringi. Kusagil ei olnud ainustki inimesehinge näha. Kahwatus taewalaotuses färas weel siin ja seal mõni üksik täheke, ida pool aga kumas juba punakas koiduwäär. Suured kastetilgad hiltgasid rohu peal, nagu kalliskitwid.

Hommikuje külma käes lödisedes astus Huan Rufa juurde ja hakkas tema koormat läbi waatama.

Siis läks ta akna juurde ja hüüdis naisele:

„Tõuse üles, Pascazia! Tõuse ruttu üles! Rufa on meile juure hulga kulda toonud?“

Pascazia jooksis pool-alasti toast wälja ja löi eeslit nähes käed kokku.

„Rufa on meid rikkaks teinud,“ sõnas ta mehele, „aga ta wõib meid ka hukka jaata. Kuhu me ta paneme?“

„Kelle? Eesli wõi? Sellepoolest ole mureta — mul on kõik juba läbi mõeldud.“

Ja eeslil, kes tema tarwis nii kaua aastaid wäsimataalt töötanud, talle weskiostmise wõimalikuks teinud ja lõpuks talle weel otse taewast kukkunud rikkuse sülle toonud, päitstest kinni haarates wedas Huan tema walju, toore kisa saatel jõe äärde.

„Noh, mine siis ometi, tõrges loom! Noh, Rufa! Noh! Ah, fina kõlwatu küll!“

Kõrgel ja äkildasel kalda-äärjel hakkas Huan Rufat kõigest jõust peksma ja püüdis teda igawiisi wette tõugata. On-

netu eesjel kukkuski jökke ja hakkas seal meeletult rabelema, et uueste kaldale peaseda.

Seal sai mölder wihasjeks ja hakkas teda kiwidega pil-
duma.

Korraga tormas kusagilt Napoleon wälja ja kargas kohe oma truule feltjile appi.

„Hei, Napoleon! Tagasi! Kuuled sa — tagasi! Äraneetud koer niisugune!“ karjus huan meeletus wihas ja haaras kättega peast kinni.

Napoleon ujus eeslile aga ikka lähemale ja lähemale.

Oma feltjilist nähes wöttis Rufa wiimse jõu kokku, awas juu ja haaras koeral oma suurte lõugadega esimesest künast kinni; siis aga wajus ta uueste wette ja tõmmas ka Napoleoni enefega kaasa.

Mägede tagant ujus pimestaw päiksekera wälja.

Ärewuse pärast wärisedes seisis huan kahwatanud näoga kaldal ja ootas...

Säks mitu minutit mööda, Rufa ega Napoleon aga ei tulnud enam kumbki weel seest nähtawale.

Pascazia aga seisis sel ajal, musta rätiku sisse mähitud, õuenurgas põlwili ja kaewas suure rutuga sügawat auku, et sinna wõerast kulda, mis eesjel toonud, ära peita...

Näpp ja keel.

Küll oleks hea, kui ilma sõja lõpul ka ilmakeel „Ido“ maksuma pandaks. Meil, wäikstel rahwastel, oleks see päris õnneks, sest siis wast peaseksime sellest alatijest üleliigsest nõudmisest, et kord ühe, kord teise, meist juurema ja tugewama rahwa keele enne ära õppima peaksim, kui inimese ausse saada. Nõnda kulutame meie wõera keele kätteõppimise peale juurema osa omast elujõulijest nooruse ajast, jääme teadustes teistest maha ehk peame endid edasirügemisega nii ära kurnama, et paljas tuu ja nahk järele jääwad, mille abil aga elus palju ära teha ei saa. Puudulikust emakeele tundmisest weel rääkimata.

Maksjaks aga meil üle ilma üks keel, peale igauhe oma emakeele, siis alles wõiksime otustada, misjugune rahwas kultura wastuwõtmises ärksam ja kärmem oleks. Alles siis wõiksime

üksteise waimu maesufe üle otjustada; alles siis oleksime teaduste omandamises ühesugustes tingimistes olemat ja alles siis tohiksime täielisest üheõigustusest juttu teha. Seni on see aga päris wõimata, on ainult ilus unistamine, mida lihtsalt küllna weega arstida võib.

Meie päwil peab näpp tihti keelele appi tulema, muidu oleksime, rahwa ütlemise järele, sagedasti „sea ja hane“ seisukorras, mis lõppude lõpuks siiski kaunis tüütau, ja weider weel peake kauba.

Mäletan aastat 50 tagasi üht jutukest „Näpu-keelest“, mis mind väga huwitas, kuna ma selle tarwitamist ja tarwitamise tagajärgi tänapäew paljugi näen. Jutukeste pealkiri oli:

„Pörakas ja Purakas“.

Elastid kufagil kangel kaks kuningat. Nende riigipiirid puutusid kokku. Kord ühe pidu peal, muidugi purjus peaga, sattusid nad selle üle waidlusesse, kummial targem rahwas riigis on. Üks kiitis oma ja teine jälle oma, nagu mustlased hobuseid.

Kuningas Kik-Kök kiitis, et temal riigis nii tark mees olla, kes ainult näppude waral kõneleda oskawat. Tema wõiwat pika kõne pidada, ilma et ainumastki sõna selle juures tarwitaks. Kuulsa õpetlase nimi olemat Pörakas.

„See kõik on tühi asi,“ tähendas kuningas Kips-Kaps naabritele wastu: „farnaseid „Pörakaid“ on minu maal kümned, sajad, tuhanded, miljonid...“

Seda ei suutnud Kik-Kök uskuda, waid pani ette, waielust lõpetades, jelles asjas wäikest proowi teha. Olid mõlemil farnaseid tarku mehi — näpu-keele oskajaid, siis jäiwad riikide piirid puutumata, kui aga mitte, siis pidi kaotaja pool 20 wersta laiuselt oma piiri naabri kasuks kitsendamata.

Käed löödi kokku, wõeti tunnismehed, määrati kohk ja aeg, kus ja millal proow ära pidi peetama.

Teisel hommikul oli aga kuningas Kips-Kaps siiski väga juures mures, sest purjus peast oli ta küll oma tarkade meeste üle hoobelnud, kuid tõe poolest ei teadnud ta ühtegi, kes „Näpu-keelt“ kõneleda mõistaks, wähemast sedagi, kes jelles asjas kegewust oleks awaldanud.

Kuninga kurbtust märkas tema wana ühesilmaga toapoisf Jaak, kes omal ajal igas asjas meister olnud ja igasuguste wiguritega walmis saanud.

„Mis Majesteedil wiga on,“ päris wana truu teener, „et

nii rufutud wälja näeb? On ehk pea haige? Wõiks ju paran-
dust tuua! Wõi olid kurjakuutajad unenäod? Katuksin sele-
tada!..“ Ja kuningas seletas wana Jaagule kõik pikalt ja
laialt ära, kuidas lugu olnud, ja et nüüd tingimata kaotada
tuleb, sest Põrakale, kuulsaks saanud „Näpu-keele“ professorile
olla wõimata wastast leida.

„Pea püsti, Majesteet!“ julgustas Jaak: „Sellest asjast
saame jagu. Kui muud kedagit saata pole, siis lubagu Majes-
teet, et mina lähen. Ma tahan neile näidata, kuidas seda õiget
„Näpu-keelt“ meie pool kõneldatakse!“

Et paremat polnud, siis jäi Kips-Kaps Jaaguga nõusse;
muretseti talle asja ja ajakohased õpetlase riided kõrge toru-
kübaraga, mis see peaasi oli ja saadeti proowipäewal piiri peal
selleks ehitatud hoonesse prohwessor Põrakaga „Näpu-keelt“ kõne-
lema. Nimeks enesele wõttis Jaak-Purakas, mis „Põrakale“
tema arwates hästi wastu kõlas.

Saali astudes tegi Põrakas sügawa kumarduse, mida ka
Purakas omalt poolt wastas. Siis näitas Põrakas sõrmega taewa
poole, mille peale Purakas kahe näpuga wastas, neid niisama
kõrgemale tõstes.

Põrakas noogutas peaga, wõttis taskust kuiwetanud leiwa-
tüki ja tegi nagu ulataks seda Purakale. See aga raputas ka
pead ja näitas oma wastasele rusikat.

Ka sellega jäi Põrakas nähtawasti rahule, tegi magus-
hapu näo, tõstis mõlemad käed nagu palwetades taewa poole,
kumardas siis jällegi sügawasti jumalagajätmiseks ja lahkus.

Purakas tõstis samati käed kõrgemale, kumardas ka... ja
proow oligi peetud.

Nüüd tulid aruandmised ühelt kui teiselt poolt.

Põrakas seletas oma walitsejale: „Purakas on täieline
„Näpu-keele“ professor, ta sai minust täiesti aru, samati mina ka
temast. Mina ütlesin: Meil on üks Jumal taewas. Tema was-
tas: Meie mõlemad selle ühe Jumala warju all. Mina kõne-
lesin edasi: Tõsi jah, see armuline Jumal annab meile kõige pealt
meie igapäewast leiba. Tema kostis: Mitte otsekohe ei anna
ta seda, waid endi käte rammuga peame meie seda ise pale
higis teenima. Selle järele tegin ma ettepaneku: Täname nüüd
seda armulist Jumalat kõige headuse eest! Tema oli nõus ja
kostis: Jah, teeme seda, täname armast Jumalat!.. Meie wõime
naabri rahwaga täiesti rahulikult läbi käia, tarkuse poolest ei
anna nad meile sugugi järele.

Purakas aga seletas oma kuningale nii: „Ei ma selle me-

hega enam kokku puutuda taha. Ainult teretada ja Jumalaga jätta oskab ta wiisakalt, aga muidu on rumal, toores ja häbemata inimene. Mõtelge, armuline walitseja, millest ta peale hakkas: näitab mulle üht näppu. Sellega tahtis ta ütelda: Kulla mees, ja oled ju ühe silmaga! Mina aga kostsin talle: Mina näen oma ühega niisama hästi, nagu sina oma kahetegagi, wõib olla weel paremgi. Siis tõmbas ta taskust wa määrdinud leiwatüki ja pakub mulle: Sa ehk tahad süüa saada? Oled ehk näljas? Mu süda kargas täis ja wastasin talle ruskaga: Narrimist ma ei falli! Kui sa mind rahule ei jata, siis kolgin ma ju läbi!.. Noh, oli aga arg mehike küll: kobe kukkus palwe tahti: Pai kulla, ära tule kallale, ma läher jedamaid minema! Ma jätsin siis asja niisama ja kostsin: Täna Jumalat, et mul täna hea tuju on, muidu ja mu käest ei peaseks. Mine peale!.. Aru sain ma wiimase kui sõna sest „Näpu-keelest“, kuid mees oli liiga loll ja wiisakuseta: mis tall mu silmaga asja?

Mõlemad kuningad olid oma jaadikute seletustega täiesti rahul, soowisid üksteisele wastamist õnne ja ei hoobelnud sest ajast jaadik enam üksteise ees oma meeste tarkusega.

Põraka ja Puraka lugu kordub tihtilugu meiegi päiwil siin ning seal, kus umbkeelsed pudikeelelistega ju nii palju teemist teewad ja läbi käima peawad. Seletatakse ühest, jaadakse aru teisest, juhataatakse metsja, minnakse merde; näidatakse näpuga suu peale, et juua tarwis, pakutakse aga tubaka-junni — fäh, suitsjeta jne. jne.

Olin suwel jaarel ja panin wäga imeks, kui kaugele nad seal keele seletamise alal on jõudnud, mille juures muidugi näpp teatawat osa mängib, kuid ka keel on selle juures kibedasti ametis. Katfun siin mõned näitused tuua.

1. Talumes seletab wäeülemale, et tema soldatite walge härg, keda homme tappa tahetakse, tema wiljawäljale tunginud ja seal wilja ära tallanud, mille eest taju tuleb maksta, sest wilja waja wäljast osta, kui nälga surra ei taha. Mees kõneleb üle, sest tõlkijat nad naljalt ei usu ja tihti on nendest päris puudus. Ta algab: Twei soldat peela puika, sahtra kaput delat puudet, moi hlep kaput mnogo delat, dengi datt nado, kupit hlep trugoi muusik nado, ne nado kaput itti“.

Pika seletamise peale saab arukas wäeülem wiimaks asjast aru, ja mehele antakse sedelikke, millega ta omal ajal kuskagilt ikka taju nõuda wõib.

2. Perenaine õpetab wõerale soldatile armast Eesti keelt.

Lojus on weis. Pull on weis-mann, lehm — weis-frau, wafikas — weis-kind; härg on kohitsetud pull, nii siis: weis-mann, niks kind machen. Pulli ei tohi tappa, muidu ei saa wafikaid ega piima: Weis-mann niks gaput machen, niks weis-kind, niks milch kommt.

Kui kaugele me ühelt ning teiselt poolt Jarnase keelepudruga jõuame, seda on praegu raske otsustada, kuid igatahes võib ütelda, et Baabelist kaugemale ei pease.

(Waata Saare Tooma päewaraamat lk. 7).

Kaasiku küla kurgi-kuningas.

Naljajutt.

Kogu linn tundis Kaasiku küla kurgi-kuningat. Ta nimi oli Juhan Naarits. Kaasiku küla elanikud on kõik jõukad inimesed, sest nad on aiawiljakaswatajad, ja et küla õige linna lähedal, siis olid nad juba enne sõda kurkide, kartulite, porgandite ja muu aiawiljaga omale tuhandeid tsaarirublasid kaukasse kogunud. Nüüd sõja-ajal oli aga kaasiklaste sissetulek, kus juba kord porganditükist wiiskümmend kopikat makseti, mitme tuhande protsendi wõrra suuremaks paisunud. Juhan Naaritsi maakrunt oli aga teiste omadest mitu korda suurem ja sellepärast ei saanud tema naabrid ei saagi ega ka sissetuleku poolest temaga sugugi wõistelda. Et ta iga aasta kõige rohkem kurgiseemet maha külwas ja sügisel koormate kaupa linna wedas, siis hakkasid teda linnarahwas ja ka oma küla elanikud kurgi-kuningaks hüüdma, mida aga Kaasiku-Juhan sugugi pahaks ei pannud, waid oma nime peale koguni uhke oli.

Tema poeg Hans, kes linnas linnakooli oli lõpetanud, oli nägus poiss, keda nii mõnigi nelu enesele meheks saada igatses. Aga Hans oli elulustiline noormees, kes wabadust tahtis maitsta, ja ei mõelnudki weel naisewõtmise peale.

Uhel suwisel õige palawal päewal, hommikul kella kaheksa ajal, jalutas ta linnas, Narwa maanteel ja kirus kuumat ilma, mis juba nii wara rõhuwat, leitsesarnast palawust sünnitas. Jah, oli tõesti kuum, nii et juba küünlad akendel, mis wastu päikest seisis, kõweraks paendusid. Ja et palawus Hansu pea higistama pani, siis wõttis ta õlekübara peast ja jalutas, kübaraga enesele tuult

lehwitades, palja peaga Kadrioru poole, et seal kusagil limonadi-poes karastawa joogiga ennast pisut jahutada. Akitselt kargas ta kõnniteelt kõrvale. Ülevalt oli talle keegi midagi pähe kaljanud. Ta wõttis õlekübara pahemasse kätte, haaras paremaga üle pealae ja nuusutas. Jumalale tänu, oli ainult wesi. Siis astus ta kõnniteelt uulitsale ja wahtis wihaselt ülespoole. Wäga kahtlane paistis talle ühe maja teisel korral olew palkon, millest ta praegu mööda oli läinud. Latal palkoniwõrel seisid rohelised kastid, millesse rediseid ja sibulaid kaswama oli pandud. Tükk aega ei näinud ta midagi. Siis ilmus üle roheliste kaswude hulk muste juukseid, siis paar suuri musti silmi, ja siis ühe korraga oli kõik jälle kadunud. Hansu nägu läks jälle selgeks ja ta naeris. See ei olnud siis mitte mõni wõnglane, waid tüdruk, wõib olla wäga ilus tüdruk, selle wähese järel otsustades, mis ta temast näinud. Ta tahtis rohkem näha. Ruttu läks ta Kadrioru poole, lähemal hoburaudtee wahetusekohal hüppas ta wagunisse ja sõitis majast mööda. Hansu sõjaplaan õnnestas. Wallatu neiu, kellel Hansu lähedusest aimugi ei olnud, oli jälle palkonile ilmunud ja kallas wäikesest walgest kannust kastidesse wett, kusjuures ta aga ühtelugu uulitsale pahemale ja paremale poole piilus, nagu kass, kes saaki walwab. Tuhat ja tuline — see oli tõeste kena laps! Tema wäike tõmpnina oli tõeste kohane niisuguseks kuriteoks. Noh oota, ma tahan sinuga weel rääkida! Natuke maad edasi sõites hüppas ta jälle maha ja sammus temale nüüd saatuslikuks saanud maja poole tagasi. Kui ta sinna oli jõudnud, astus ta kotta ja hakkas kijas rippuwat nimetahwliit uurima. Ta luges pool ümisesedes: „Hm — Peterson — ...berg — ...dring — ...son — la! Nummer üheksa: Anette Lillemägi. See ta wist on!“ Nende sõnade juures sammus ta ruttu trepist üles. Teisele korrale jõudes leidis ta kohe otsitawa ukse. Jah, eksitust ei ole! Ukse küljes oli nimekaart ja sellel selgesti lugeda: Anette Lillemägi. Tema ta on! Ja kui ka mitte — mis siis! Wabandatakse ja tullakse tulnud teed tagasi. Ta kõhatas, ajas enese sirgeks ja surus kellanupu peale. Tema, kurgikuninga kroonprints, ei kartnud midagi. Wõti keerati lukus ringi ja uks tehti lahti. Kõhukas, wanapoolne, aga lahke näoga naisterahwas ilmus uksele.

„Ma soowiksin preili Lillemäega rääkida!“ ütles Hans wiisakalt kumardades.

Paks naisterahwas tegi imestawa näo.

„Palun sisse astuda, minu herra!“ Ta tahtas Hansu läbi poolpimededa eesruumi ühe ukse juure, mille ta awas. „Erna,“ hüüdis ta kambri, „keegi herra soowib sinuga rääkida.“

Hans tänas lahket juhatajat ja astus tuppa, mille sisseseade korralikku naisrätsepa-töötuba esitas. Toa keskel, ühe wisttest punutud mudeli kõrwal, seisis see ilus patune — jah, see ta oli! Ka neiu oli tema wist ära tunnud, sest ta kohkus ja taganes mõne sammu akna poole.

„Lubage, et ma ennast tutwustan —“ ütles Hans naerdes. „Minu nimi on Hans Naarits, olen Juhan Naaritsi, nõndanimetatud kurgikuninga, poeg. Teie olete wististi juba meie kurkisid sõõnud. Ei ole sugugi teisiti wõimalik! Ma olen kakskümmend neli aastat wana, täiesti terve, „Kalewi“ seltsi liige ja igalpool lõbus poiss, niihästi kodus kui ka seltskonnas. Ma olen kurgikuninga troonipärija ja selle järele wõite teie juba otsustada, et see minu soowituseks juba üksi palju kaasa aitab.“

Erna ei teadnud, mis ta selle peale pidi wastama. See nägus noormees, kes ennast kurgikuninga pojaks nimetas, tegi ennast igatahes õige algupäralisel wiisil tuttawaks. Mis tahtis ta temalt? Kardetaw ei näidanud ta olewat, ja nii lubas siis Erna talle istet wõtta.

„See on midagi õige tõsist, mis mind teie juure toob!“ algas Hans noomiwa tooniga. „Umbes weerand tunni eest läksin ma sellest majast mööda, kui mulle keegi ülewalt wett pähe kallas ja sellega, et mu pea katmata oli, mu juuksefrisuri ära rikkus. Kui ma üles waatasin, nägin ma palkonil, roheliste taimede taga, wihu muste juukseid, walget otsaesist ja kahte musta silma, rohkeim midagi. Aga ma olen kawal, wäga kawal. Ma kargasin hoburaudtee-wagunisse, sõitsin teie majast mööda ja nüüd nägin ma teid täielikult — walge kann käes, lillesid kastwat — ilma et teil sellest aimugi oleks olnud. Wabandage minu uudishimu — kas teie olete see ilus kurjategija?“

„Seda küll!“ wastas Erna lustilikult. „Seda ma tegin. Teie toredad juuksed olid nii külgetõmbawad, et ma sellest kiusatusest mööda ei pääsenud. Aga on see siis tõeste nii suur kuritegu?“

„Ja muidugi — kurgikuninga poja wastu otse andeksandmata! Ja teie peate selle eest kannatama, armuline preili, seal ei ole midagi parata. Teie peate oma nime muutma. Teie ei tohi enam Erna Lillemäeks jääda, waid teie tulewane nimi olgu Erna Naarits ja peate kogu eluaja kurka kaswatama. Selle läbi saate ka tulewikus kurgikuninga prouaks ja peate minuga ühes minu kuningriiki walitsema. Olete nõus?“

Kahwatus ja puina asusid waheldades Erna näole, käed hakkasid wärisema, huuled liikusid, aga ta ei saanud sõna suust.

„Noh, wastake ometi, kas olete nõus?“

„Aga — herra Naarits — mina —“

„Lollus — kas olete nõus? Ma annan teile wiis minutit aega.“

„Oh Jumal, oh Jumal — kui seda minu ema —“

„Kus on teie ema?“

„Mu wanemad on surnud, ma olen waenelaps,“ wastas Erna. „Peale ema surma wõttis mind isa õde oma juure. Aga et ka tema waene on, siis pean ma õblemisega enesele ülespidamist teenima.“

„Nii siis teie tädi, kes nii lahke oli ja mind sisse lasi, täidab nüüd teie wanemate aset?“

„Jah,“ wastas Erna peaaegu sosistades.

„Hea küll,“ pajatas Hans ruttu ja otsustawalt, „siis ajame asja ühe silmapilguga joonde. Palun —“ ta sirutas käewarre Erna poole, „haarake kinni ja läheme kohe tädi juure!“

„Aga — herra...“

Erna ei saanud enam edasi... Hansu tugewad käed olid tema ümbert kinni wõtnud ja kuum musu sundis teda waikima. Nüüd wõttis Hans oma wäikese kurjategija ilma wastust ootamata nagu nukukese sülle ja ruttas temaga kööki tädi juure, kes hirmsasti ära ehmatas ja kohwikannu keewa kohwiga käest põrandale lasi kukkuda.

„Tädi Lillemägi,“ ütles Hans aupaklikult kumardades, „lubage, et ma teile kahte õnnelikku tutwustan: Hans Naarits, kurgikuninga poeg ja tema aujärjepärija, ja siin — tema pruut ja tulewane kurgikuninga proua: Erna Naarits, sündinud Lillemägi.“ — — —

*

*

*

Hans oli kihlatud peigmees.

„See läks aga ruttu!“ muheles Hans oma ette. „Isegi ameriklased wõiksid mu peale nüüd kadedad olla.“

Jah, asi oli kõik korras. Ainult kurgikuninga nõusolemine puudus weel, ja seni kui see seda lugu heaks pole kiitnud, ei ole wõimalik midagi tõsist korda saata. Wana Naaritsaga ei olnud niisuguseis asjus sugugi hea hapuid kurke ühes süüa, seda teadis Hans väga hästi, sest wanamees oli talle juba ühe tulewase wälja walinud. See oli kellegi jõuka ärimehe tütar, kellest aga Hans midagi teada ei tahtnud. Ta nimi oli Kornelia — kõhn, inetu ja väga halwa iseloomuga naisterahwas. Peale selle püüdis ta weel oma wäiksest kooliharidusest hoolimata väga peenike olla, teadis peale enese igast naisterahwast ainult halba rääkida, ei wõtnud ühestki seltsitegewusest osa ja ei olnud peale tururomanide midagi

mõistlikku lugenud. See oli just niisuguste naiste sordist, mida Hans silmaotsaski sallida ei võinud. Sellest rumalast Korneliast tahtis ta nüüd kriipsu läbi tõmmata ja nii ruttu kui vähegi võimalik. Et aga wana Naarits äriasjus mõneks päewaks kodust välja oli sõitnud, siis oli Hans sunnitud oma ettewõttest esialgul loobuma. Et aga oma väikest kurjategijat mitte igawust turjda lasta, siis käis Hans teda peaaegu Iga päew linnas vaatamas.

Nädal hiljem, kui Hans ühel õhtul linnast jälle koju tuli, kuulis ta sulaselt, kes talle õue peal wastu tuli, et kurgikuningas juba koju oli ilmunud.

Kui Hans tuppä astus, oli kurgikuningas laua juures parajasti rahalugemisega ametis ja näis, nagu tema näoilmele otsustada võis, õige heas tujus olewat.

„Noh, poiss, mis sa igapäew linnas ümber longid ja koduse töö kõik Elli korraldada jääd?“ olid esimesed terwitusesõnad, millega wanamees poega wastu wõttis. „Kas käisid jälle oma waljatut näkineut vaatamas? Ilus tüdruk? Mis?.. Hm!“

Hans sai kohe aru, et wanamehel juba häis ninas oli, aga ta jäi õige rahulikuks ja oli rõõmus pealegi, et isa selles asjas, mis Hansu südame peal kipitas, ise algust tegi.

„Noh, kas on ka ilus tüdruk?“ küsis isa uuesti, kui ta Hansult kohe wastust ei saanud.

„Kes teab —“ kohmas Hans.

„Kes teab — Tunned sa seda salmikut?“ Nende sõnadega tõmbas wanamees ühe paberilehe taskust, mis pealkirja kandis: „Minu ilusale näkineule“, ja hoidis seda Hansu nina ees. „Selle paberilipaka on Elli täna sinu süngist leidnud.“

„So? Imelik, mis mu armas õeke kõik üles ei leia.“

„Ta peab igatahes ilus olema, kui juba sinusugune inimene luuletama hakkab.“

„Ei ole sugugi minu töö. Ma lasin selle salmiku linnas kellegist luuletajast walmis septseda, tuli mul punkti peal kümme rubla maksta. Peale selle tahab organist Tootsmann, sa tunned ju teda, sellele laulule wiisi komponeerida, nii meeldis see temale. Ta annab siis laulu proua Neuhausile, kes ta Festi teatris ühes operetis lisapalana ette kannab, ja kui see meeldib, siis võime ilusa summa raha teenida. Ma saan ühe kolmandiku — iseeneestki mõista notariuse juures kinnitatud lepingu järele.“

Kurgikuningas naeris nii, et kõht wärises.

„Hahaha! Jumalale tänu! Sinu ärimeheanne ei ole selle jandi all sugugi kannatanud. Muidugi väike armulookene, mis peagi unustatud.“

„Hoopis ümberpöördu, armas isa, meie oleme kihlatud.“

Wanamees kargas püsti, nagu oleks teda erilane nõelanud.

„Aga Hans, oled sa siis ogaraks jäänud? On ta rikas, üleüldse, kes ta on? Sa tead ju, et Kornelia sinu pruut on, keda sa kosima pead.“

„Paluu, jäta mind niisuguse kihwtiseenega, nagu Kornelia, juba puutumata. Ja — kui ta nagu Erna oleks!“ Ja nüüd jutustas ta oma romani algusest lõpuni. Niisugune Amerika lugu oli wanale kurgikuningale tõeste liig. Ta lükkas ärituses suure paberirahakunniku, mida ta lugenud, küünarnukiga laualt pörandale, lasi Eili toobitälle haput kalja tuua ja jõi selle ühe söömuga tühjaks.

„Ja, waata,“ ütles ta, kui ta ennast karastanud oli, „see on ju kõik väga kena ja naljakas. Aga sa olid liiga kergemeelne. Waene õmblejanna, kellel peale nõelte ja mõne niidiwärtna midagi hinge taga ei ole, ei wõi kunagi kurgikuninga minijaks saada. Wõimata, täiesti wõimata!“

„Waesus ei ole häbiks. Ta aitab ju ainult oma tädi. Peale selle — sul ei olnud nooremehepõlwes, kui sa koha wõtsid, ka midagi. Ja linnas ja Kaasiku külas ainult kurgikuningaks hüütud saada, ei ole ka kõige suurem hingeõnnistus.“

„Ohio — ma olen põllumeesteseltsi president, lastekaswatuse-seltsi auliige, Eesti teatri aktsionär ja wõin weel ei tea kelleks saada, kui ma aga selle eest raha tahan maksta.“

„No ja — seda rohkem on minu pruudil lootust sinult kaasawara saada.“

„Ta ei saa minult mitte punast krossigi, mitte punast krossigi! Kui tal vähemalt pisutki oleks, kas wõi wiistuhat rublagi.“ Hans naeris.

„Wiistuhat rubla? Kui tal see raha oleks, siis annaksid ehk järele?“

„Wõib olla. Siis ei oleks ta ometi kerjaja. Aga mis see teid aitab? Temal ei ole midagi ja sinul ei ole midagi.“

„Isa, — ma tunnen sind kui aumeest ja pean sinu antud sõnast kinni. Wannu mulle, et ma teda siis kosida tohin, kui tal wiistuhat rubla raha on.“

Wanamees naeris ironiliselt.

„Lollus, Hans —“

„Wannu! Kõigi kurkide nimel, mis sa tänawu sügisel turule tahad wiia!“

„Noh, hea küll, kui see sulle nalja teeb — ma wannun!“

„Tänan, isa. Loodame, et asi weel hästi läheb. Nüüd ole nii lahke ja korja oma rahad üles, mis sa oma esimeses ägeduses

põrandale paiskasid. Lähed neist mõni kaduma, siis hakkad ehk mind kahtlustama, et mina selles süüdi olen ja warguse tee! oma pruudile kaasawara tahtsin koguma hakata.“

Nende sõnadega lahkus Hans kambri.

*

*

*

Nädal hiljem leiame meie kurgikuninga ja aujärjepärija jälle samal kohal koos olevat. Hans oli linnast koju tulnud ja tema nägu awaldas õige kurba ja rõhuwat meeleolu.

„Noh, mis sa siis täna nii mõruda näoga oled?“ küsis wanamees. „On sinuga midagi juhtunud?“

„Halwad teated, väga halwad teated. Ma lootsin, et wõiksin lauluga raha teha — sa tead juba. Aga see oli hale sissekukkumine, sellest hoolimata, et proua Neuhaus seda laulis.“

„Hahaha, hahaha!“ naeris kurgikuningas täiest kõrist. „Sule ja wiuliga ei ole meiesugusel midagi ära teha. Kas sa ei tea, mis wanasõna ütleb: Kaupmees ajutine rikas, aga põllumees põline rikas. Ja mängijad ja laulukirjutajad — noh, neist ei maksa rääkidagi. Kerjajad ja päewawargad! Jumalale tänu, et sa niisuguste meeste killast lahti said.“

„Tänan. Aga mul on weel midagi. Ma seletasin Ernale, et ma talle igaweste wennaks tahan jääda, aga mitte rohkem.“

„Soowin õnne — ja seda nimetad sa halwaks teateks?“

„Ja muidugi, sest nüüd on mind pagana nõid truudusemurdmise pärast kohtusse kaebanud. Ta nõuab seitsetuhat rubla kahjutasu.“

Wanamees lõi raswase rusikaga nii tugewasti wastu lauda, et see aina raksatas.

„Araneetud sigadus! Näed sa nüüd, mis sa oma lollusega korda oled saatnud. Seitsetuhat rubla?! Ta wõib oma nõudmisega kassisaba alla minna! Aga mis ütleb rahwasuu, kui see lugu awalikuks tuleb. Meid pannakse lehte!“

„Meie Matsi“ — ühes meie piltidega,“ seletas Hans.

„Hirmus, hirmus!“

„Sina paks ja mina kõhn — mõlemil kurgikotid seljas.“

„Jäta oma rumalad naljad! Kes peaks maksma, sina wõi mina?“ Kurgikuningas oli tõesti äärmiselt wihane ja sammus äritatult kambri ringi.

„Ära ärita ennast, armas isa,“ waigistas Hans, „mis on siis sealjuures nii väga kohutawat? Sa oled ju kurgikuningas. Sügisel tõstad pisut kurgihinda ja kahju on korraga tasatud.“

Hansu sõnad sundisid wanamehe tahtmatalt naerma.

„Sa oled pagana wemmal, aga tubli poiss oled sa siiski. Ega meil muud nõu ka üle ei jää. Asi ei tohi kohtu ette minna, mitte milgi tingimisel. On tal ka advokat?“

„Jah.“

„Kes see on?“

„Waarik.“

„Hm. Meie tahame kohe homme tema ja meie advokadi wahel nõu pidada, et asi ära lõpetatakse. Ehk saame summast wähe maha tingida. Sa pead ka ühes tulema, Hans.“

Teatud päewal ja teatud tunnil leiame meie kurgikuninga tema advokadi wastuwõtmisetoast, kuhu ka nõudja oma adwokadiga oli kutsutud. Mõni minut peale wanamehe sinna ilmumist awati uks ja Erna Lillemägi ja tema usaldusemees Waarik astusid sisse. Algas üleüldine esitelemine. „Ah soo, wõi see ongi siis see nõid ja näkineiu?“ mõtles kurgikuningas Ernat nähes oma ette. „Hm, Hansu maitse ei ole sugugi halb!“ ja ta pani enesele prilli nina peale, et kardetawat nõida lähemalt silmitseda. Erna oli täna iseäranis kena. Ta kandis lihtsat walget pesukleiti ja roosawärwilist siidipihikut. Peas oli tal wäike, walge looriga õlekübar. Kõige selle walge juures, mis Ernat ümbritses, paistsid tema juuksed ja silmad weel palju mustemad olewat, kui harilikult. Erna seletas, kuidas kõik sündinud, ja et ta, kui Hans temast lahkuda tahab, oma nõudmisele wankumata kindlaks jääb. Kui kurgikuningas ja tema advokat kõrwaltuppa nõu pidama läksid, küsis wanamees advokadilt:

„Noh, mis teie arwate, advokadi-herra?“

„Annan nõu, asja mitte kohtu kätte anda, mis ainult suuri kulusid sünnitaks, sest wäike nõid jääks wõitjaks ja kohtunik mõistaks teid uue wabariigi seaduse järele ikkagi seitsetuhat rubla ühes kohtukuludega wälja maksma.“

„Ehk laseb wähe alla tingida?“

„Mitte kopikatki.“

„Araneetud poiss on tõesti tubli keretäie ära teeninud! Hea küll, ma maksan.“

Herra Waarik kumardas naeratades, kui talle kurgikuninga otsus teada anti. Ka Erna kumardas mesimagusa naeratusega ja ütles:

„Herra Naarits — ma kahetsen wäga ja tänan teid tuhat korda; teie olete kõige armsam ja armulisem kuningas, keda ma kunagi näinud olen.“

„Hea küll, hea küll!“ urises kurgikuningas, noogutas peaga ja lahkus. Ja — mis see siis oli? Kuhu jäi wanamehe wiha ja

kättetasumine? Ta oli Hansule ütelnud, et ta Ernale nii raswaseld sõnu näkku tahab paisata, mida wiimane weel kunagi kuulnud ei ole, ja kui see tal ka kümmetuhat maksma peaks minema. Aga nüüd mitte midagi sellesarnast... Oli ehk Erna tõesti nõid, kes meeste meeli wõrgutada mõistis?..

* * *

Paar päewa peale wiimast juhtumist oli Hans jälle linna sõitnud, ja kui ta sealt õhtul tagasi jõudis, oli kurgikuninga üllatus nii suur, et peaaegu minestusesse pidi langema.

Hans ei tulnud mitte ükski, waid ühes Ernaga.

„Isa,“ ütles ta wanamehele, kes neile juhult, pärani silmil otsa wahtis, „meie oleme põhjalikumalt järele mõtelnud ja üks-teisega jälle ära leppinud, nimelt Erna, keda sa juba tunnud, ja mina. Sinu adwokat on Ernale seitsetuhat rubla wälja maksnud. Sa nõudsid temalt ainult wiistuhat rubla, kui ta minu naiseks tahaks saada. Siin maksab ta sulle kakstuhat tagasi. Palun kwiitungi.“

Ta luges raha wanamehe ette lauale. Kurgikuningas jäi ammuli suuga wahtima. Hirmus aimdus ärkas temas elule. Ta sai aru oma sissekukkumisest ja tuli arusaamisele, et teda ainult nina-pidi oli weetud. Terwe lugu Hansu truudusemurdmisest ja ähwardawast kohtuprotsessist oli siis ainult pettus ja kommetimäng olnud.

„Ah sa wõllanägu —“

Ta ei saanud enam edasi.

„Erna,“ ütles Hans, „tilguta palsami haawa peale!“

Ja Erna tilgutas seda ühe musu näol, millele weel mitu teist järgnesid, kurgikuninga huultele, kusjuures ta oma pehmete kätega tema paksu kaela ümbert kinni wõttis ja nii tugewasti kallistas, et Hansul juba hirm tuli, et Erna wanamehe ära kägistab.

„Küllalt!“ kähises kurgikuningas. „Wõta mu poiss, wõta kõik, mis mul on, aga ära mult mu elu wõta!“ Ja kui nüüd Erna käed tema kaela ümbert lahti lasi ja musutamise järele jättis, lisas ta weel hingeldades juure: „Et sa nõid oled, sellest sain ma juba adwokadi juures aru, aga et sa ka hästi timukaametit mõistad, seda poleks ma küll kunagi uskunud!..“

On kuu peal tulepurtskawaid mägelid?

Kui te mõnda päewapiltlist üleswõtet waatate, mis meie truud ja nii lähedast kaaslast, luuletajatest ülistatud öökuninganna kuud kujutab, siis äratab teie tähelepanemist kõige pealt hulk sügawusi tema pinnal, millel kõigil ühesugune ümargune kuju on; need on nõndanimetatud kraaterid.

Neid on lõpmata hulk ja igasugustes suurustes, tillukestega algades ja hiigla-suurtega lõpetades.

Nende kuju ja mõned iseäraldused panewad arwama, et need ümargused sügawused midagi muud ei ole, kui tulepurtskawate mägede awaused (kraaterid). Nende sarnadus maakera elanikkudele tuttawate maapealsete wulkanide kraateritega on tõeste suur. Sarnadusest kõneledes tuleb muidugi seda silmas pida, et üks tähtis asi puudub, mis meie tegewuses olewate tulepurtskawate mägede juures harilikuks, iseloomulikuks nähtuseks on: kuu kraaterite kohal ei ole ka kõige hoolsama waatlemise juures midagi sellesarnast näha, mis näit. auru- ja wõi suitsukihetid, weel wähem laawa wäljawoolamist, meelde tuletak.

See asjalugu sunnibki arwama, et kui kuu peal üleüldse wulkaniisi on, siis nad surnud, ja pealegi weel lootusetä surnud wulkanid on, — mitte niijugused, nagu maapealsed wulkanid, kes seeläbi, et nad aastasadade jooksul tegewusetä olles surnud näiwad olewat, inimesejooga ühtelugu kurja nalja heidawad. Nii tegi seda näit. wanal ajal Wesuwius, mille kraaterisse enne kuulsat tulepurtskamist 79. aastal, mis Italia, Herkulanumi, Pompei ja rohkeste küllasid ära häwitas, metsad, lühad ja ifegi wäike järweke olid jõudnud tekkida.

Niisama kustunud ja süüta näis paljude aastasadade jooksul ka Martinika saarel asuw tulepurtskaw mägi — Mont Palais — olewat, mis mõni aeg tagasi korraga elule ärkas ja Saint Pierri linna maa pealt kõigi elanikkudega minema pühkis, peale ühe neegri, kes maa-aluses wangikongis kinni istus.

Kuu wulkanid, — kui need awaused, mis me tema pinnal näeme, tõeste wulkanide kraaterid on, — aga on lootusetä surnud, ja kuu elanikka, kui neid üleüldse olemas on, ei ähwardaks kunagi hädaoht, et mõnest kraaterist korraga häwitawat laawat wälja hakkaks woolama, nagu Wesuwiusest.

Kuid küsimus seisab õieti selles, — on kuu peal üleüldse tulepurtskawaid mägesid olemas?

Wanad täheteaduslised ajakirjad jutustawad hiigla-suurest

meteoridist, mis ammu aega tagasi Arizones maha langenud ja maa sisse suure, ümarguse, umbes wersta sügavuse augu mürdnud. Kraateri ehk, nagu arwatakse — walekraateri ääred ulatavad kahekümnewie sülle kõrguseni üle maapinna. Kraateri seinad seisawad liwa- ja lubjakivist koos. Kiwikihid awalwad niisugust muljet, nagu oleksid nad mõne altpoolt tulnud plahwatuse läbi kõrwale liksutud. Aga kuigi Arizone kahtlemata wulkaniliste kaljude poolest rikas on ja pealegi saladusline Kuni-mägi sealhambas läheduses asub, siiski ei ole ümber ringi kahekümnewie wersta ulatusel laawajõgedest wähematki märki näha, kuna neid sel korral, kui Kuni-mägi tõeste tegewuses peaks olnud olema, tingimata märgata peaks olema. Peale selle annab meteoritide rohkus ümberringi — alles hiljuti leiti sealt kuuesaja-puudane meteoridi raua-pank, — põhjust arwamiseks, et Kuni-mägi sealäbi tekkis, et siia kunagi hiigla-suur „taewarändaja“ maha prantsatas, mis enese-rusutud august hiljem plahwatuse läbi wälja paisati, nagu pomm suurtükisüüst, ja — võib olla — weel praegugi kusagil taewaruumis ringi rändab.

Selle teoria wõtawad aga tähtsamad õpetlased õige umbusklikult wastu. Nii peab Pariisi obserwatoriumi juhataja professor Levy teda õige kahtlaseks, ja Arizone ülikooli professor Gould, kes küll ise Kuni-mäe tekkimise kohta kuigi rahuldawat seletust anda ei suuda, seletab, et tema läheduses asuwatell meteoritidel Kuni-mäega siiski vähematki ühendust ei olewat.

Praegu toimetatakse selles päigas hoolega uurimist, mis geoloogide seas rohkeste huwitust äratav. Uurimist toimetab Jalkkond õpetlasi, kuulsate geoloogidega eesotsas.

Kuid arwesse wõttes, et Kuni-mägi tõeste walekraater on, — võib aina hõlpsaste teist loodusemõistatust seletada — nimelt kuu peal asuwaid kraaterisi, millede rohkus niisamuti nende wulkanilise tekkimise juures kahtlema paneb. Asi seisab selles, et neid niipalju on ja nad nii ükssteise lähedal asuwad, et tahtmata mõte tekib: kui aurudel, laawajõgedel jne. tõeste tarwis oli äratardunud kuu sügavustest wäljapääseteed leida, siis oleksid nad seda kõige paremini wähearwulistest, kuid wägewatest awaustest leidnud, aga mitte sõna tõsises mõttes ükssteise otse kuhjatud aukudest. Nii peaks see juba liht-mehaniika seaduste järele olema.

Peale selle tuleb silmas pidada, et kuu mitte paksu õhukihiga ümbritsetud ei ole, mille tagajärjeksejõud meteoritide langemisejõudu nõrgendaks. Sellepärast peaks wiimaste häwituse-

jõud meie kaaslaste pinnale langedes palju tugewam olema, kui maakera pinnal.

Nii võib võimalik olla, et meil siin tegemist on terve rea wale-wulkaanidega, wale-kraateritega, s. o. lihtsalt aukudega, mis kuu pinnale terve meteoritide-saju ajal tekkinud.

Kahjuks on aga lugu nii, et kui Kuni-mäe tekkimist siiski kindlasti ära määrata võib, sest et selles asjas ju koha peal igakülgsed uurimisi ette võib võtta, — siis aga kuu kraaterite tekkimist mitte niipea kindlaks ei saa teha, sest et meie maapealsed teadusemehed üles kuu peale uurimisi ette võtma ei pääse. Erialgul tuleb ainult enam-wähem tõenähtlikkude umbarwamistega leppida.

Tõlkinud -lm.

Maljad.

Pörutus.

Kohtunik... „Kaebealune ütleb, et ta teid ainult õige kergesti on löönud.“

Süüdistaja. „Oho, see oli hirmus kõrwahoop — isegi minu taskukell, mis juba kaks aastat seisis, hakkas sellest põrutusest jälle käima!“

*

Ärisaladus.

Ostja (worstipoes). „Kas teie võiksite mulle ütelda, mis selle worsti siju on?“

Müüja. „Üheksakümmend protsenti wett ja mis peale selle, see on ärisaladus.“

*

Mis naistele kõiki ei meeldi.

„Aga, Erna, kuda võisid sa ennast ometi ühe õkitajaga kihlata?“

„Ah, Klaara, tema armuawaldus kestis nii taewalikult kaua!“

Tohime meie lapsi teatri kaasa võtta?

Wõrdlemisi suur osa teatripublikumist meie lõbuhimulises ajajärgus seisab koos lastest. Mispärast öieti lapsed teatris käivad, ei tea nad mitte, — ei tea ka sagedaste nende wanemad ja kaswatajad. Otstarb ei ole teada, et see mitte otstarbekohane ei ole, sellest ei taheta teada. Peab tunnistama, et teater teatud klassi kuulduwa lastele wiimasel ajal külgeharjunud mooduasjaks on saanud, aga mitte laste süü läbi; nende emadel puudub kaswatuseliseks tarwiline kogemus ja arusaamine, mis meid aga sugugi ei imesta, sest et meie tütarde kaswatusel peale, kellest kord emad peawad saama, wäga wähe rõhku pandakse, arwatakse, et kaswatusesse kuuluw oskus ja eelharidus pruutpärjaga iseenesest küllge kaswab. Just füüsilises huwis on teatriskäimine see pahe, mis lapsi waimuannete ja kõlblise tasapinna edenemiseks halwawalt mõjuda võib.

Kehaliliselt roidunult ja wäsinult, wõi waimliselt liiate äritatud, lähed laps peale keskkööd magama, ilma et rahu leiaks, mille tõttu tal siis ka hommikul õige raske üles tõusta on ja wastu meelt, ilma huwita, segaselt ja äritatult kooli lähed.

Näitelawa on nimelt täiskaswanutele hariduseasutuseks, ei wõi aga kunagi lastele kaswatuseliseks olla. Näitelawal ette toodaw aine ei wasta sugugi lapse filmaringi ja haridusejärgule. Nad kuulwad ja näewad, mida nad tunda ja millest nad aru saada ei suuda. Mitmed näitelawal ettekantawad jandid on lastele otse „pööraseks ööks“, mis nende ettekujutusewõimet segaseks teeb, pimestab ja sagedaste hoopis ära halwab. Niijugune laps harjub juhmilt erkusi kõtistawaid asju pealt waatama, temas idaneb ülemäärane pealtwaatamise- ja lõbuhimu, kuna aga sealjuures igasugune waimuterawust tarwitaw edasipüüdmine ja tahtesõud temas kängu jääb ja temale koolitöö wiimaks otse wastikuks muutub. Tähelepanemata olek õppimise juures, huwitusekaotus, mõttewasus, waimline laiskus, sunniwad teda õppimises teistest taha jääma, teadmised, mis ta juba kord kerge wae waga omaseks teinud, ununewad peast, ja kooliõpetajatel ja kaswatajatel kulub palju waewa, et neid õpeasju waimliselt wäsinud lapsel jälle kätte saadawaks teha. On tuttaw, et just jõukamates perekondades, sellest hoolimata, et seal ükski wõimalus ei puudu, et last kõige parema hariduse osaliseks saada, nii palju kurbe juhtumisi ette tuleb, mis lastewanematele suurt südamewalu walmistab, kusjuures aga wanemad aru ei saa,

et enamail kordadel nad ise sealjuures süüdlased olid. Kas võib lapsele tundmust ja meeleolu peale suruda? Kas ei lähe sealjuures algaine, tundmuseotsekohesus, omapärane lapselik meeleolu lapse hinges täieste kaduma? Nimelt see kõige ilusam ja armastuseväärilisem, mis meie lapse juures nii väga meeldib, milles meie veel rikkumata inimest ära tunneme — loomulik olek, tõe ja lihtsus — just need kolm omadust hävitatakse ära, lapselikku meeleolu mõltitakse, edewus, halpus, ei millegile wastaw ninatarkus astuwad selle asemele, need on waimuomadused, millele meie noorsugu nii sagedaste andub. Tundmused, lilled ja liblikad elawad seda kauem, mida hiljem nad wälja kujunewad. Kes on siis nimelt süüdi, et meie lapsed rahu- ja meeleoluõndsuse puudust kannatawad? Küsige endilt edasi, kui palju on meie teatrid hariduseasutuse kohuse tendentsi heaks, nagu seda omal ajal idealne Schiller soovitas, loowat tööd teinud?

Seadke endid ainult korraks laste seisukohale! Misjulguse õudse tundmuse peab küll iga kainelt mõtleja inimene saama, kui ta näeb, kuda lapsele igat seltsi kuritegusi, kõlwatuid eluwiijsi ja kirdeid, millest laps kuni sitamaale uneski ei olnud näinud ja ilmast ainult kõige paremat mõtles, — piltlikult hinge ette maalitakse. Lõhnawast lilleaast wiiakse teda korraga mööda sopast teed haigutawa kuristiku kaldale. Mispärast tahame meie teda nii ruttu niisulguse raske elu wahakordadesse wiia, millest tal tänini aimduski ei pidanud olema? Mii wara tahame meie temalt kogu idealismust rööwida ja temast pessimisti teha? Kas ei saa ta meiepäiwil eluwõitluses ilma selletagi wara küllalt eluküpsiks?! —

Wanemad, jätke lastele nende inglid, laske neid unistada, lubage neid kaua oma paradiisis wiibida, ärge neid ise sealt wälja kihutage! —

Seda, mida näitelawa (kui kunstitempel ja hariduseasutus) täiskaswanulle kasu võib tuua, seda ei paku ta kahjuks mitte lastele. Kui maru puid sinna ja tänna wapustab ja neid nagu maa seest lahti kiskuda tahaks, siis teeb ta maapinda nende kasuks ainult hobedaks; uus elu woolab lõhedesse, kuna aga nõrgad taimed marumõllus murduwad ja hukka saawad. —

Mis päewatööst wäsinud mehele waimlist ergutust ja kosutust pakub, ei wõi ialgi ja kunagi lapsele tarwilik olla. On wist igahelge arusaadaw, et meie tõsine maanitsus ainult nende teatriskäijate laste kohta on sihitud, kes weel esimeses koolikohuslises wanaduses (kuni 12 aastani) wiibiwad; wanematele

lastele ei pea mõni hästi väljavalitud ooperietendus või mõne kõlblise sõjuga näidendi ettekanne mitte keelatud olema. Heafisuliste näidendite pealtvaatamine võib kasvatuse-ülesandes lapsi peale äratawat ja kasulikku mõju avaldada, seda enam, kui talle auvates iseloomudes idealisi vaatamiseks ja järelaimamiseks waimu ette kujutatakse, sest et ilma idealita ükski täieline haridus saawutam ei ole. —

„Homo“.

Kihula kiigel.

Suurel sõja-suwel mööda maad ringi rännates, jõudsin just Jaani-õhtuks Kihulasse, kus parajasti Jaani-tulele minekuks walmistati, mis umbes pool wersta külast kaugel nurme peal kadakate ja kiwide keskel ära pidi peetama. Selleks oli sinna „Jaaniste-kiwi“ äärde wiie süllane haawapuu püsti aetud ja koormat kolm kadakaid ümber kuhjatud, nii et eemalt waadates nagu suur heinakuhi tutiga silma paistis. Tuti all oli tõrwatünn, mis kui madrus laewamastis wahil seisis. „Jaanituld“ nimetatud kihulased „leedudeks“ ja seda torni „leedu-torniks“. Leedu-tornist sülda wiiskümmend eemal kõrgema ja täitsa lageda koha peal oli kahepoolega kiige täiskaswanutele ja wäike ühepoolega „tips-kiik“ lastele. Lagedat platši kutsuti lihtsalt „kiigealuseks“.

Ühes teistega läksin ka mina „kiige alla“, et ometi kord lähemalt kihulasi tundma õppida, kellest ma elus nii palju kõlawat kiitust olin kuulnud, küll kirjalikult, küll suusõnal, et juba kõrwad sellest kumisefid.

Noh, seda peab ütleva, et kihulaste sarnaseid „kiidukukki“ ilmast wähe leidub. Nad ei ole mitte päris kilplased, waid moonutatud. Sõnad ja tegu on neil täitsa kaks ise asja. Kuu on nende kaalikas, päike — nende päewalill, põhjanael — nende nõõpnõel. Iga kihulane on tema enese arwates ilma isand, taewa kuningas ja põrgu würst. Kõige armsam puu on neil kadakas, mida nad imeõnawasti kaswatada oskawad. Kadakaid kiidawad kihulased suure suuga, peaasjalikult sellepärast, et need jänestele heaks warjupaigaks olla.

Mind ei huwitanud sel õhtul sugugi enam jaanituli, waid kogu Kihula enese kiitus, mis tõesti haib, wiimaks pea pöõri-

tama paneb ja oksela ajab. Iga väiksemgi asi saab siin kümnekordselt suurendatud, iga tühisem tegu ülistatud, iga tähtsuseta isik taewani tõstetud. Selle ülistamise kunsti on nad nii hästi ära õppinud, et musta walgeks, walget mustaks, rohelist lehekollaseks, sinist halliks, tuhakarwalist tulipunaseks, kirpu härjaks, lutikat lehmaks jõeske sikuks, parmu paabulinnuks jne. pafundada oskavad. Aina kuula ja imesta, kui aga näha saad, siis siuna ja sülitä, et asjata uskunud ja aega raisanud.

Kiikuda armastawad kihulased üle kõige, mille juures jällegi aina kiidulaulud iseenesest iseenesele kõlawad, ja peaaegu alati ühetoonilised, mingi kiik üles ehk alla. Ehaft koiduni kuulatafin nende laulu, millest ainult üksikud kohad meele jäiwad, nagu:

Kihulas on suured sääsed,
Suuremad kui sitikad,
Kuhu nende eest sa pääsed, —
Nad su tühjaks imewad!

Kihula on kõige kuulsam,
Kõige kuulsam kilplamaal,
Suured sääsed, suured parmud
Piinawad sind igal a'al.

*

Kihulas on muti-mättad
Nagu maja mürakad;
Wankritel nii suured rattad:
Wersta teed. — kakskümmend saad.

Kihula on kõige kuulsam,
Kõige kuulsam kilplamaal,
Suured mõtted, suured rattad,
Waewalt seiswad muru peal.

*

Kihulas on suured jaiad,
Sandid saie näsiwad,
Kihulas kõik mehed maiad,
Naised kolmkord maiamad.

Kihula on kõige kuulsam,
Kõige kuulsam kilplamaal,
Meie jaiasööjaid sante
Näete iga riigi ra'al.

*

Kihulas juur sepapada
 Nagu põrgu lõomamas,
 Teeb teil' püssi, teeb teil' oda, —
 Oled fant ehk kuningas.

Kihula on kõige kuulsam,
 Kõige kuulsam Kiplamaal
 Meie püss ja meie oda
 Surmanud ju igal a'al!

*

Kihulas on kuked, kanad
 Kanged laulma, munema;
 Kihulas kõik noored, wanad
 Nõõriwad sind armuta.

Kihula on kõige kuulsam
 Kõige kuulsam Kiplamaal
 Noored, wanad, kuked, kanad...
 Üle prahi on kõik seal.

*

Mängitakse löötsapilli,
 Siis kõik keeb Kihulas,
 Warwad tantsitakse willi,
 Platsis kõik on olemas.

Kihula on kõige kuulsam,
 Kõige kuulsam Kiplamaal, —
 Nende tantsud, warba willid...
 Kuulus keksumise-saal.

*

Kihulas on helmi-koda,
 Söödikute nuuma-aas,
 Luiskajate leeme-pada,
 Kurnajate allikas.

Kihula on kõige kuulsam
 Kõige kuulsam Kiplamaal,
 Kihulas kõik helmid, hoerad
 Peawad jahki weel ja maal.

jne. jne. jne.

Wajika waimustusega lauldakse neid ja nende wäärilisi
 salme hommikust õhtuni ja arwatakse, et need ka külalistele
 hästi meeldiwad. Wähemasti märkasin minna seda iseenda juures,
 sest tihti tuli jälle üks ning teine küsima, kas on ilus, kas on

ikka üle prahi? Minu waikimist loeti muidu rahulolemise mär-
giks, ja hõisati edasi.

Suurest sõja-ajast on nad ainult rahakurji kaunis selgeks
õppinud ja tarwitawad seda jällegi ainult omal wiisil oma ka-
fiks. Näituseks: on Kihula neiu 30-aastaseks laanud, siis kostab
ta küsimise peale alati 15 ja lisab ome ette fosistades juurde
„Ober-Ost“; pannakse kihulasele rõugeid kuue tükkega, siis tõen-
dab ta tingimatq, et see ainult kolmtükkeline Ober-Ost olewat;
wõtab Kihula mölder matti ja ütleb poolteist, siis tea, et see
kuhjaga kolm wälja teeb; üleüldse mängitakse Kihulas Ober-
Ostiga suuresti ja häda sellele, kes õigel ajal aru ei saa, kust
selg sügeleb, wõi külg nühkimist nõuab. Kukla tagant kratsi-
mine palju ei aita.

Ühest teise reisirimiseks tarwitawad Kihula mehed (ka nai-
sed, noorikud, poisid ja tüdrukud) nõndanimetatud „wingerpusi“.
Selleks on harilikul korral näpupass, muul ajal aga seep, wõi,
pekk j. m. m. Ja enamasti läheb lugu libinal, ilm keelt ja
kirja oskamata, sest Kihula rahwas on waimuharimises nii maha
jäänud, et nad ainult oma keeli lobiseda wõiwad ja ka kriipsusi
teewad, millest aga kulturainimene vähematki aru ei saa, waatku
kas wõi „doppelt“ prillide läbi.

Oleksin mina politikamees, siis hakkaksin tingimata Kihula
komandandiks ja katsuksin, kas nad, need Kihula kangelased ikka,
mitte kultuweerimiseks küllalt küpsed ei ole. Kadakate sekka
asutaksin ma nad elama, jänesteks looksin ma nad ümber.

Kui oleks kuuljas Kihulas
Ka sada Sarwikut,
Ma elaksin kui Lihulas,
Ei oleks muret muud:
Peaks jarwikute sabad ma
Kõik saama pihusse,
Need seoksin ühte nõõriga, —
Siis sauna-lawale!
„Müüd, mehed, lei!i uhtuge!“
Ma hõikan kõigest wäest:
Ja tuliseks nad wihtuge, —
Et peaseks kurja käest!

S. T.

Suur jõud.

(Rudolf Preisberi järele)

„Dolfi, ja pead juba ka rahaga õppima ümber käima!“ kordas tädi Sidonia tihti peale. „Raha on suur jõud, jõudu peab aga juba maastmädalast õppima tarvitama.“

Tädi Sidoniat ei austatud mitte üksinda terwes perekonnas, vaid terwes linnas tema kindla iseloomu ja asjalikkuse pärast, ning ka sellepärast, et ta päris hülkavalt-hästi selle „suure jõuga“, mille omanikuks saatus tema oli teinud, ümber mõistis käia.

Ta oli mehel kellegil väikesel, rähmusel ja poolunisel mehekesel, kelle wälimus alati ning kõigile ühe ja sellesama mõtte pähe ajas: et ta alles tunaeila oma habeme ära on ajanud ja tunahomme kõigile „pikka iga“ soowib.

Siiski oli ta kudagi moodi ligi seitsekümmend aastat ojanud ära elada ja wõis senini, kui ta wiimast korda raskete haige oli, oma suure ja hästi walitud tutwuseringkonna üle uhke olla. Tema lihtsa, aga siiski väga maitserikkalt sisse seatud korteri peale jooksid hülkawad ohwitserid ja kuulsate nimedega ehitud noorsugu aina tormi; tõsi küll, et nad ikkagi nagu salamahti tulid: kinnistes tõldades wõi automobilies, ohwitserid ifegi erariides; tõsi küll, et keegi neist tutwatest teda wiimasele maisele teekonnale saatma ei tulnud; kuid tädi Sidonial polnud nähtawaste mingit asjalikku põhjust selle kõige pärast nende peale pahaseks saada.

Wähemalt järgmisel päewal pärast mehe matuseid, kui ta tema hauale brongsiist immortelidega ja südantliigutawa salmi-kesega ehitud ausamba oli pannud, istus ta kadunu tugewa kirjutuselaua taha ja kirjutas kõigile tuttawatele lühikesed, kuid läbi ja läbi sõbralikud kirjad, — kõigile ühesugused, arwatawaste sellepärast, et kedagi mitte haawata:

„Kõrgeste sündinud herra parun. . . (wõi mõni muu au-nimi).

Minu mehest järelejäänud raamatutest selgub, et Teie wõlg . . . rbl. . . kop. weel maksmata on . . . jne., jne., jne.

Pärastpoole tuli küll weel pisukesti sekeldusi ette, kuid admokati abil said ka needki, nii wõi teisiti, kõrwale toimetatud. Kõik selle aja oli tädi Sidonia pahas tuius ja kirus inimesi, kes aga seda rasliwad, kuidas waele lese käest wiimast

leiwatükikest ära kiskuda. Kaebas selle üle, et warsti ka oma kõige suuremast rõõmust elus ilma peab jääma — oma kuldnohka: südameta kaupmehed on jahuukside hinna wiimasel ajal niiväärt kõrgele ajanud, et päris wõimata on niisugust ablast lindu toita, pealegi siis, kui asjad korras pole . . .

Tädi Sidonia eluwiihst polnud aga sugugi märgata, et tema asjad halwemaks oleksid läinud: tal oli hästi tubli köögitudruk, kes ka „koka kohusid“ täitis, ise sõitis ta alati woorimeestega, sest et tema paksuse juures jalakäimine ja mööda tramwaisid ronimine liiga wäsitaw oli; raiskas wäga palju raha paremate piparkoogi pagarite juures. Üleüldse — ta ei keelanud enesele midagi, kuid kui ta pühapäewiti oma mehel olewa õe pool „tasfikest kohwi“ joomas käis, siis kaebas ta alati inimeste, „aegade“ ja olude üle.

Ta ei pidanud oma õest ega tema mehest küll kuigi palju lugu, sest tema arwamise järele olid need niisugused inimesed, kes õieti kuhugile ei kõlba, kuid ta käis nendega siiski läbi, kuna ta mehe sugulastega iga läbikäimise täieste lõpetas. Need olid jõukad inimesed, kellel mingit elumuret tarwis polnud karta. Kui õnnis mees alles elas, siis lubasid nad enesele temaga üsna hooletumalt ümber käia — tema elukutse pärast, peale tema surma aga toppisid nad ennast oma suguluse kaisutamistega õige ligi, — muidugi sellepärast, et siit midagi loota oli. Kuid töökas Sidonia-tädi mõistis nad nii ofawaste tagasi lüüa, et nende leegitewad sugulusetunded ja petlised lootused ainsa silmapilguga ära jahtusid.

Asi kujunes juba iseenesest nõnda, et kunagi (Jumala abiga wäga, wäga kauges tulewikus) tädi Sidonia lesenaise warandusekene tema ainsa õe ainuma wõsukeste Adolphi ehk „Dolphi“ — nagu teda perekonnas kallistades nimetati —, kes praegu weel gümnaasiumi 4. klassi koolipoisiks oli, päranduseks läheb. Wäga arusaadaw, et sellepärast Adolphi kaswatamine tädi Sidonia üliwäga huwitas: waja oli ometi ju selle eest hoolitseda, et tulewase „hiilgawa tulewiku“ omanik üles kaswaks asjalikuks inimeseks, kes seda ka wäärt on, mis teda tulewikus ootab. Siiski aga kaswatasid lollid wanemad poisikest nõnda, et tädi Sidonial aina hirm peale tuli, kui ta selle pealle mõttes, et see „suur jõud“ aja jooksul kord tema kätte peab langema.

Willibald Keberle oli klawerikunstnik ja toitis oma naist ja poega klaweritundidega, mille andmisel ta hommikust õhtuni mööda linna ringi jooksis, ühe tramwai pealt teise peale, nagu arust ära, kuna ta alati kartis hiljaks jääda, ja tunni eest poolteist

marka sai. Siiski — hiljuti oli ta südame rindu wõtnud ja oma tunni hinda kahe margani kergitanud — muidugi selle tõttu, et ta siis oma kahekümmewiie-aastast ametijuubeli pühitjes, sest ta oli juba 7 aasta wanuselt „imelapsena“ kufagill heategewa seltsi muusikalisel „hommikul“ oma ilusa mänguga kõikide tähelepanemist oma peale juhtinud. Nüüd oli ta oma saatuslega üsna rahul. Ka tema naine ei nurisenud oma saatus üle. See oli kõhnakene wäheste jutuga naisterahwas, kes alati ilma tüdrukuta läbi ajas ja ise nagu kella pendel hommikust õhtuni ühest maja nurgast teise tõksus, kuna ta õhtud õmbluse-laua taga mööda saatis, sest et ta mehele ja pojale kõik riided ise õmblas.

Ainsaks meelelahutuseks ja huwiks tema elus ning troostiks peale perekondlisi muresid oli kaks ajalehe kaasandena ilmunud romani, mida ta pühapäiwiti suure ärewusega luges. Hinge kinni pidades pani ta romanides kirjeldatud marksiide ja krahwide elu tähele, ja tema soniw hing elas sellega ühest pühapäewast teise.

Tädi Sidonia aga ei suutnud kudagi aru saada, kudas wõisid need inimesed ometi nõnda kergemeelselt kõigega leppida ja eluga nõnda rahul olla. Tema ise aga elas alalõpmata selle hirmu all, et Willibald kunagi tramwai alla jääb wõi uulitsale wifatud apelsini koore otsa pikali komistab — miks mitte! .. niisuguse alalise ruttamise juures! — ja omal kaeluu murrab. .. ja siis on terve perekond korraga tädi kaelas! —

Ka Dolfi loll kaswatamine kohutas alati tädi Sidoniat. Isa ise on niisugune püha mehikene, kes nagu siit maailmast pärit polekski — ja samasuguseks kaswatab ta ka poisijomsiika; aga ometigi langeb tema kätte kunagi, — kui Jumal aitab, siis mitte just wäga ruttu, aga siiski langeb ometi — „suur jõud“.

Peale koolitundide hapneb isa ise, kui aga wähe waba aega on, poisiga raamatute taga, seletab talle laulikuid, õpetab laulusid ja püüab poisile igasugust aatelist pahna pähe tuupida, kuna niisuguseid asju, mis elus tarwis läheks, pois midagi ei õpi! Rahakopikat pole poislike kunagi oma näpuwähele saanud, — mõttetark isa leiab, et raha lapse pühta ja loomuse poolest aatelse hinge ära rikub.

Tädi Sidonia oli weel, kui ta südame õige kõwaks lõi, sellega walmis leppima, mis koolis poisikesele Gallia sõjast, Anabasiist, Schillerist ja kolmmurkadest kõige nende metsikute ja tont teab, kellele tarwiliste hüpoteemusedega tükkis pähe tuubitakse; kuid waja ju ka last rahaga ümber käima õpetada, — muidu. . .

Jumal hoidku! tuleb wälja, et mehe jugulastel päris õigus on, kui nad tädi Sidonia erapooftkuse üle kellegi „lollaka“ wastu hirwitawad, kes kunagi, ühel ilusal õösel „tädi kuldükkiidel silmad peast wälja torgib“ . . .

Kui tädi Sidonia wiimaks ära nägi, et ta oma seletustega Willibaldi waateid, kes neid ikka kõigi loogikaseaduste järele üles seadis, ära ei suuda wõita, — tegi ta ühel ilusal päewal otsuseks Dolfi kaswatamist sellest küljest õige enese kätte wõtta.

Ja kui tädi Sidonia selle otsuse kindlaks oli teinud, siis pistis ta oma õepojale ka kohe kena, uue kiirgawa taaldri pihku. Sealjuures selletas tädi Sidonia wäga mõjurikkalt, et kui poisjs kolmekümne päewa jooksul ära näitab, et ta seda raha miski tarwilise asja peale on mõistnud ära tarwitada, siis hakkab ta sest silmapilgust peale iga kuus tädi Sidonia käest täpipeal niisama palju raha saama.

Ja ruttas oma poolt tädi Sidonia kõnet weel paari wäga tähtsa ja poisile tarwilise teatega raha kohta täiendama — raha-süsteemist, riigipanga asutamise ja tegewuse põhjusemõtetest ja sellest, et ühe taaldri abil kolmkümmend korda tramwaiga ühest linna otsast teise wõib kihutada, ning et üks taalser just täpipeal niisama palju wäärt on kui poolteist muusikatundi, — ja siis wast sai kena, uus taaldrikene Dolfi piiramata päris-omanduseks.

Poisiõmsikal hakkas aina pea ringi käima. Ühest küljest oli selles midagi äraseletamata — magusat, et niisugust suurt, hiilgawat raha omaks wõib nimetada. Ja kui imelikult nüüd korraga kõik asjad poodide waateakendel poisikehe silmas elawaks said ja tantsima hakkasid! Selle mõtte juures aga, et tema, Dolfi, nüüd — wõib olla — iga kuu estmisel päewal niisuguse summa raha saab, — jäi poisikehe hing aina rinnus kinni. Teisest küljest aga oli waja taalert „mõistlikult“ ja „kasulikult“ ära tarwitada, ning wast sellest, et wanemad iga õhtu järele pärisid, kas taalser alles terve on, jäi Dolfi aru, misjuguine tõsine ülesanne temale täita oli.

Kuid — kust peaks seda teada saama, mis on nimeist „mõistlik“ ja „kasulik“? . . .

Korraks pidi Dolfil juba niisugune julge ja meelitaw mõte pähe tekkima, et — mis siis õige on, kui omale. . . ilus ülikond osta? See peab wististe kole lõbus olema, kui sul korraga oma mõõdu järele tehtud ülikond on, selle asemel, et papa wana-dest pükstest ja pindsakutest ümber tehtud riideid kanda, mis pealegi „kasu jaoks“ õige õhtrad on tehtud. . . Kuid elu ei

viivitanud, seda julget mõtet pihuks ja puruks löömast: tult välja, et see plaan rahasummaga kokku ei käi. Siiski — mõib olla, et see niimoodi paremgi on, sest — mine tea, kas see just mõistlik ja kasulik rahatarvitamise viis oleks olnudki?!.. Palju rahulikum oleks wähest see, igas juhtumises, kui niisugusesse eri-kauplusesse asju walitsema minna, kus otsekohe välja on kuulutatud, et „iga asi maksab 3 marka“...

Kuid — oh mü Jumal, kui määratu palju ka siingi asju walida oli! Noh — juukste wärw, hädaohuta habemenuga, suitsutamise lauanõud — neid ei maksa lagedagi! Aga äratusekell näituseks? Oige tore... Aga siiski wõidakse ju ütelda: kasjuta asi, — papa tõuseb ju isegi üles ja äratab sind kah... Wõi — Apollo rinnakuju, see on ju midagi müthologiast, — papa, mõib olla, kiidab heaks, aga korraga tädi Sidonia... .

Uus taaler ja kolmemargaliste asjade pilwed ajasid wäsel Dolfil une, söögijäru ja „wiied“ koolitunnistuse pealt kuhu see ja teine. Nad wahtisid nüüd Dolfikehale wastu operaamatute lehekülgedelt, koolilaua alt ja woodist patjade seest — alaõp-mata ja otsekohe silma sisse; nad tantsisid tema ees, hord palusid alandlikult endid julle wõtta, hord jälle näitasid toorelt ja pilkawalt keelt.

Dolfi asjad ja olud hakkasid tagurpidi minema, isegi koolis ei peetud temast enam nõnda palju lugu, kui waremalt.

Dolfi oli aina meelt heitmas.

Kord gümnaasiumist koju tulles ärkas Dolfi ühe kontori waateaknal nägema helekollast paberilehte, mille peal flutses jäme kiri:

„Tööstuse-loterii, pileti-hind 3 marka.“

Nagu mõtawael hiskus see nummer Dolfi tähelepanemist oma poole.

Dolfi läks härmesti üle uulitsa ja jäi akna juurde seisma.

Oige palju oli siin kollaseid piletiisi tuulelehwitaja taotliselt kokku seotult välja pandud, kuna ühe keskmise pileti pealt number „331“ selgeste silma paistis... No — jah, see on ju lihtsalt pileti number, kuid wäga imelik, mispärast ta juust 331 on... Weel täna alles oli ta klassis selle kawala arwuga „juurepäraliselt sisse kukkunud: a. 331 enne Kr. s. oli Aleksander Suur Darius Kodomanuse wastu otsustawa lahingu löönud, kui aga täna kooliõpetaja tema sellega klassis „välja kutsus“, siis tüüfas loll aasta-arw tema kõige armetumalt läbi ja ta tegi häbitawa wea... Selles paistab tõeste saatuse sõrm, et ta nimelt täna ja nimelt oma taalri eest selle äraandja numbri oma-

nikuks võib saada. . . Ja ilma et silmapilgukski kahelda, astus Dolfi kindla, eneseteadlise sammuga kontorisse sisse ning (ehk ta loomu poolest küll häbelik ja tagasihoidlik oli) nõudis aina pealetungivalt, et wanapoole herra, kes kontoris oli, temale just selle, aga mitte teise pileti waateaknalt kätte ulataks. . .

Terwelt kolm päewa wiibisid Dolfi wanemad tõsise ärewuse kaisus. Taaler oli Dolfi püksitaskust ära kadunud, kuid koiu polnud pois miskit asja toonud. Egas ta ometi ära kaotanud? Wõi. . . Jumal hoidku! Mis siis kui ta selle lollist peast, oma suureks häbiks maiusteks nahka pani??..

Pois käib aga tõsise, mureliku näoga ringi nagu täiskaswanud mees kunagi ja hakkab korraga ajalehtede wastu suurt huwitust tundma; magab rahutult, unes pomiseb alalõpmata ühte ja sedasama numbert. . . Täna hommikul sõi kohwi juurde üheainsama saiakese ära, nüüd on kell juba 3, aga ta pole weel gümnaasiumist tagasi tulnud. . .

Seda pole enamalt kunagi juhtunud! Ema ei lähe juures ärewuses akna juurest äragi. Tuleks ometi Willibaldi koiu, — jooksiks gümnaasiumi waatama, wõi midagi selletaolist. . .

Wiimaks ometi hüppas Willibald uulitsa nurgal seisma jäänud tramwai wagunist wälja, noodi-mapp käes, kuid seltsamalt silmapilgul kajab märguwile ja nurga tagant tuli automobil suure kiirusega nähtawale, — üks silmapilk. . . ja Willibald lendas, nii pikk, kui ta oli, uulitsale kõhuli. . .

Marie, kes hirmu pärast aina ära tardus ja peaaegu mõistuse kaotas, oli walmis juba aknast alla hüppama ja mehele appi ruttama, — kuid õnneks tõusis Willibald juba isegi ülesse ja õõrus ainult, tolmu riiete küljest raputades, oma põrutatud põlwe. Autojuht, kes ka oma sõiduriista pealt maha oli karanud, karjus midagi kõwa häälega ja wehkles kõigest jõust kätega, sest uudishimuline inimejeparw oli neid ainisa silmapilguga igast küljest sisse piiranud: nende waikses põikuulitsas oli automobil suureks ja haruldaseks imeasjaks.

See puhas oli nagu halb, kohutaw unenägu.

Kuid kõige kohutawam oli weel see, et peenelt äraehitud automobilis, punaste patjade peal istus, kooliraanits põlwedel — — Dolfi ja hoidis mõlemi käega mütsi kinni; ta oli näost kahwatu, kuid silmad aina kiirgasid peas. . .

Millas ja kudamoodi terve see kohutaw unenägu korterisse tungis, sellest ei suutnud Marie sugugi aru saada ega selle kohta üleüldse midagi mõelda. Ta tundis enese kuklaaugust jala-

kannani jääpurikaks muutunud olewat ja langes jõuetult tooli peale; nagu läbi une kuulis ta metsikut ning arusaamatat kõnet.

„Adolf,“ kõneles, kahtlemata, tema mehe hääl: „mis see ometi tähendab? Kudas sa automobili peale sattusid?“

„See on minu automobil, papa. . .“ helises Dolfi hääl.

Kuid see on wist eksitus, ei wõi olla, et see Dolfi hääl on. . .

„Olge nõnda lahked ja makske mulle minu kolm ja pool marka wälja, mis mul saada on.“ põrises kellegi wõõra hääl, inimese hääl, kes suurt prilli kandis, mis temale tigeada dogge näolaadi andis.

„Kas selle eest, et teie minu peaaegu sandiks tegite?“

„Aga miks teie märguandmise wilet ei kuulnud? See pole fugugi minu süü!“

„Adolf, mis mees see ometi on?“

„Noh, jätke parem, herra, oma tembutamine kord järele, nagu poleks teie enne kunagi automobilijuhti näinud! Makske mu raha wälja! Kas olen ma teile wõlgu wõi? Ma olen nooreherrale ainult head teinud, olen ta tema oma wõidetud automobili peal koju sõidutanud. . .“

„Nooreherrat? . . W--wõid. . .“

„No—jah. Esimene wõit „Tööstuse Loterii“ pealt, on teie nooreherra omanduseks langenud.“

„Ja mis see siis õieti on? Mis see kometimäng tähendab, küsin ma?“ küsisendas Willibald nagu ära ehmatades ja jõllitas metsikult silmi.

„Papa — ah, papa. . .“ kogeldas Dolfi pisaraid alla kugistades. „Selle olen mina. . . taaler. . . Papa, ma seletan sulle filmapilk puhas ära! . . . Tädi eest. . . tädi Sidonia taalre eest ostsin ma . . . Loterii pileti — ja korraga niisugune tükk. . .“

„See mõni tükk?“ mõnitas bulldog, kes enese aina haawatud tundis olewat. „See on suurepäraline masin, annaks Jumal, et iga mees omale niisuguse wõiks saada! Wõite temaga julgeste poole maailma läbi kihutada, kui aga juht hea on. . . Andke mulle kakssada marka kuus, wõib olla jään ijsi. . .“

Sel filmapilgul sõitis tädi Sidonia parajaste woorimehega trepi ette ja tahtis kojameest ülesse õe korterisse oma kalosside järele saata, mis ta minewal korral sinna maha oli unustanud; kuid automobil trepi ees ja imelikud kõned kokkukogunud rahwaparwe keskel äratasid tädi Sidonia juures nii suurt huwitust ja uudishimu, et ta otsuseks tegi ise ülesse ronida, sest ühed kõnelesid, et keski siit maja elanikkudest loterii pealt automobili olla wõit-

nud, kuna teised jälle seda tõendajid, et sõitja pole keegi muu, kui wäljamaa prints, kes automobiliiga siia oli sõitnud „ülemist“ muusikaõpetajat omale „palkama“.

Ode jooksis tädi Sidoniale vastu ja hakkas kohe talle nutuga seletama:

„Terwelt kümme marka on see automobili juht meile maksmata laanud, et teda see ja teine wõtaks!“

Dolfi aga seletas oma korda waewalt — waewalt nuttu tagasi hoides:

„Ah, tädi, misjugune õnnetus! . . Ma wõitsin sinu taaldri eest automobili! . .“

Saalis istus samal ajal Willibaldiga keegi wõõras herra, kes kuumawereliselt tõendas, et — „enam kui kolmtuhat temale ikka ei maksta.“

Willibald ajas aga oma jonnid edasi ja püüdis niisugust nagu teha, nagu poleks tal kuhugilegi rutata. . .

Et Willibald tädi Sidonia nõudmise täitmiseks ainult ühe taalri walmis oli maksmata, mille ta ka kõige iseteadlisema näoga temale pihku pistis, siis sõitis Sidonia, kui ta juba küllalt asjata oli wõidelnud, notariuse juurde ja ütles õepoja oma waranduse pärimise-õigustest lahti, kuna ta testamendi „Saksamaa metsade laululindude kaitse-seltsi“ heaks kirjutas.

Sellest polnud aga juuremat lugugi, sest hiljem selgus, et tädi Sidonial warandust palju vähem oli, kui esiti arwati.

Asjalugu seisab selles, et tädi Sidonia wiimisel päwil kuni hullumeelsuseni loteriisid armastama hakkas. Ta ostis omale ajaloolise kalendri ja mängis kaua järjekindlalt kõigi Aleksander Suure sõdade aastanumbrite peale. Et aga Aleksander Suur talle õnne ei toonud, siis wõttis ta käsile — esiti kolmekümne-aastase sõja aastate numbrid, pärast aga, kui need ei aidanud, nende majade numbrid, kus tema kadunud mehe wõlgnikud elasid.

Nõnda mängis tädi Sidonia terve oma waranduse ära, kusjuures ta ainult kahele korrale wõttis: ühe spordiseltsi loterii pealt kahe rauaga püssi ja ühe jõulu-loterii pealt. . . puust kiiguhobuse.

Teatatakse kõneleda, et kumbki neist wõitudest tädi Sidonia kuigi palju ei olla rahuldanud.

Eestitanud Digi.

Kulla pärast.

Jutustus Amerika elust.

Tõlkinud — Im.

Kauges Lääne-Amerikas, kaljumägede läänepoolisel nõlwa-kul, kaewati mitmel pool kulda, iseäranis selle paiga ümbruses, kus praegu Butte linn asub, samuti ka Høbenoole orgu mööda allapoole kuni Wana Dir-Lodge raudteejaamani. Sel ajal oli see kõik ainult metsik kõrbe ja mets; ainult kullaotsijate laager ja weel mõned üksikud tillukefed afundused seisid sel ajal seal, kus nüüd suured ärilinnad üles on kaswanud.

Sel ajal elas ja töötas suurem osa inimestest, kes sinna kulda kaewama tulnud, kahekesi koos — „mina ja minu seltsimees“. Seda tehti osalt selleks, et üksiklusest pääseda, samuti ka kokkuhoidmise mõttes. Sel ajal ei olnud kullakaewandustes weel tantsusaalid, kuhu õhtuti peale päewatöö lõppu oleks wõinud minna, ega ka mingisuguseid muid lõbustusi, mis kullakaewajatel aidanud oleks pikki õhtuid lühendada. Sel ajal istusid inimesed kohe selle järele, kui päike looja oli läinud, oma kehwa õhtusöögi taha, ja kui see nahka oli pandud, ei jäänud enam muud üle, kui wäikeste jalkade wiisi kufagil tuule ja öösi külma eest kaitstud kaljulõhes tulelõkke ümber istet wõtta ja siin oma kaugeid kallimaid meelde tuletada, wõi jälle waikides oma ühtesoodu kaswawaid warandusi waadelda. Kontsertide ja näitemängude asemel, millega kullatööstajad endid praegu lõbustawad, pidid nemad huntide ja shakalide hulumisega lep-pima.

Kui see muujika neid juba ära tüüdanud, mähkisid kullakaewajad endid tekkide sisse ja heitsid kõwa, kiwise maa peale hiigla tähtistaewa waiwa all magama. Järgmisel päewal kordus muidugi seesama lugu. Ja nii kestis see päewast päewa edasi, ilma wähemategi muudatusteta; tänane päew oli täpipealt samasugune nagu homme, ja homme päew jälle nagu tänane, kuni wiimaks mõni leidis, et ta juba rikas küllalt on, ja kaewandustest lahkus, ehk jälle igasugust lootust õnne peale kaotades töö nurka heitis ja teise paika õnne otsima läks.

Samasugust elu elas ka Frank Lapiere. Kuigi, nagu juba eespool tähendatud, kullakaewajad harilikult kahekesi seltsis töötasid, ühendas siiski neid kõiki kindel ühistunne, mille põhjuseks küll wist peaaesjalikult ühise hädaohu ja kaitsmatuse tunne oli.

Sellepärast tundsid kullakaewajad endid kõlbliselt kohustatud olewat iga oma seltsimehe warandust ja isiklist julgeolekut samuti kaitsma, kui iseenesegi oma, ja see oli neile tugewaks kindlusteks igasuguste üleüldiste waenlaste vastu. Sellepärast on arusaadaw et kui 1806. aasta lõpul jutud kullaliiwa ja kullapankade, mida harilikult kufagil kindlas paigas warjul hõiti, kadumamineku üle lahti pääsesid, siis kõik kullakaewajad, niihästi kahjukannatajad, kui ka need, kes weel puutumata olid jäänud, endid saladuslise warga vastu sõjajalale seadsid ja seltsis teda kinni tabada otsustasid, et tema üle kohut mõista, nagu ta seda ära teeninud.

Saladuslised wiisid ära kadusid ainult kullapangad ja kullaliiw, ühelainsal juhtumisel ka Amerika walitsuse kuldrahad; nähtawasti olid wargad omal alal eriteadlased ja ei teinud kullakaewajate muust warandusest wäljagi.

Kui wiie ööpäewa jooksul mitu niisugust saladuslist kadumist awalikuks olid tulnud, asutasid kullakaewajad iseäralise kaitsekomitee, kellele ülesandeks tehti kullakaewajaid edespidiste rööwimiste eest kaitsta ja igawiisi nende nurjatute jälgile, kes oma seltsimehi nii alatul wiisil riiksid, katjuda saada.

Höbenoole kaewanduses töötasid kakskümmendwiis kullaotstijad ja üks hiinlane, nimega Sin-Lu-Tsei; teda aga ei pidanud kullakaewajad inimesekski, waid lihtsalt „hiinlaseks“.

Kullaotstijate seas oli ka keegi Amerikas üleskaswanud iirlane, nimega Welsh, üle kuue ja poole jala pikk tugewate õladega ja laia kondiga mees, kes ennast alati teiste seast wälja paista oskas lasta ja igal pool kõigist ette tükkis. Temas olid kõik seltsimehed midagi juhiwõi peamehetaolist harjunud nägema. Ta püüdis iseäranis niisugustel juhtumistel ette tükkida, kus asi mõnesuauustesse üleüldistes huiwidesse puutus. Nii kisas Welsh ka käesolewal juhtumisel waljumini, kui keegi teine, wargate üle, kõneles kõigist kõige rohkem, toonitas agaramalt, kui ükski teine, waraste awalikukstegemise tarwidust, ja nii tuli nagu iseenesest, et Rick Welsh uue kaitsekomitee esimeheks waliti. Peale selle waliti Welsh nimetatud auametisse ka weel sel põhjusel, et ta wargate läbi seniajani rohkem kannatada olla saanud, kui ükski teine kullakaewajatest.

Kuus kuud tagasi oli Rick Welsh Kalifornia kullakaewandustes rännates sinna sattunud. Sealse saagiga täiesti rahule jäädes, oli ta otsuseks teinud oma teekonda mitte enam jatkata, waid Höbenoole orgu paigale jääda.

See oli kõik, mis teised kullakaewajad temast teadsid, aga ka needki kehvad teated olid sõrdlemisi heaks soovituseks.

Seljal ajal, mil kaitsekomitee parajasti tegewusesse oli astunud, warastati Capierilt kõik ära, mis ta kahe kuu jooksul oli suutnud koguda — kokku üle 1100 dollari wäärtuses. Arawarastatud kuld oli tal sawinõuga kolme jala sügawusele maa sisse ära peidetud — wäikse palkidest katusealuse põranda alla. Katuse all magas ta ühes oma kaaslaste Tam Benedictiga tormistel öödel.

Kui kullakaewajad Capieri juures toimepandud wargusest teada said, andsid kõik sõna, et nad warga üle omakohut saiwad mõistma. Ühtlasi asus ka kaitsekomitee agaramalt tegewusesse; wõeti abinõud tarwitusele, et iga kullakaewaja elu kõigi eesi awatud oleks nagu lahtine raamat; igauks teadis, mida see ja see sel ja sel ajal tegi, kus ta wiibis, kelle feltis jne. Iga kõrwaline isik, kes kaewandusesse ilmus, kuulati kõige hoolikamalt üle ja lasti selle järele laagrisse, kuid ainult mõne kaitsekomitee liikme waltwe all.

Ühesõnaga: tehti kõik, mis wõimalik, kuid siiski kestsid wargused edasi. Üheainukese kuu jooksul warastati enam kui kahekümne tuhande dollari wäärtuses kulda ära.

Mis kõigi nende warguste juures iseäranis silma paistis, oli see imestamisewääriline osawus ja kawakindlus, millega nad kõik toime pandi. Misjugune hõbenoole oru kullakaewajatest nüüd süüdlane oli ja misjugune mitte, seda oli raske ütelda, ja peaaegu igauks hakkas iga oma seltsimeest kahtlustama. Isegi need, kes pikkade kuude jooksul harjunud olid alati üksteisega kõike rõõmu ja muret jagama, isegi need hakkasid üksteise peale kahtlustawalt waatama. Ainult komitee esimees seisis wäljaspool igajugusi kahtlustusi. Kuigi wargused edasi kestsid, olid kõik ikkagi tema agarusest waimustatud. Kord ratsutas ta mõne abilise saatel kusagile ligipääsemata mägestiku lõhesse; seejuures aga ei jõudnud abilised oma meeletule, wahwale peamehele kunagi järele ja jäid temast alati kaugele maha. Kõik olid kindlad, et Wellsi mõne wärske jälje peale on sattunud, kusjuures keegi tähele ei pannud, et kõik need ettewõtted mitte millegiga ehk jälle ainult sellega lõppesid, et hobused jalust ära ehk wigaseks aeti, kuna asi ise aga paigastki ei liikunud.

Wahepeal kestsid aga kullawargused niisuguse täpisealuse ja kawakindlusega edasi, et mitmed kullakaewajad täiesti pea kaotaksid ja suure rutuga oma teed läksid. Oleks see weel kauem niisuguse edasi kestnud, siis oleks peagi ka üleüldine põgenemine käes

olnud. Mõned kitsama silmaringiga ja vähema haridusega kullakaewajad nägid kõiges selles juba kurjawaimu tembutusi. Ainult Lapiert jäi oma arvamise juurde kõikumata kindlaks, et teda mitte kurivaim paljaks ei olnud warastanud, waid mõni nurjatu tema oma seltsimeestest. Peale selle pidi Lapiert arwates sellele nurjatule kõik, mis nende kaitsekomitee ette wõttis, wäga hästi teada olema. Weel enam: Lapiert arwas päris kindlasti, et waras kõigist nende jutuajamistest ja nõupidamistest oja wõttis, sest muidu ei oleks tal kõik need wargused mitte nõhasti õnnestada wõinud.

Ühel ööl ronis keegi kullakaewaja neljakäpukile terve penikoorma ära, et Welshile teatada, et keegi tema barakisse püüab tungida. „Kui te rutate,“ sõnas ta, „siis saate warga weel sealhambas kätte!“

Kohe olid kaitsekomitee liikmed jalul, hüppasid hobuste selga ja kihutasid kuritöö kohale. Mõni samm barakist eemal hüppasid nad hobuste seljast maha, piirasid baraki ahelana sisse ja hakkasid Welshi märguandmise peale pimeduses edasi liikuma, kuni nad wiimaks püüsi pragina saatel kurjategija ka kätte said; see ei olnud aga keegi muu, kui Bill Wasserspoon'i lehm, kes õffel laudast wälja tulnud ja siia ära oli ekhinud.

See naljakas wahetuhtumine andis muldugi rohket materjali õige terawatele nähtustele kaitsekomitee liikmete wahwuse üle; peagi aga juhtisid pätku tähtsamad ja tõsisemad sündmused tähelepanemise sootuks teisele.

Kolmandat päewal peale lehmatalugu juhtusid Lapiert, Rick Welsh ja weel kaks kullakaewajat kuristikus kokku ja tegid päewasündmustest juttu, kusjuures igauks neist oma rikkalikude leidustega wiimasel ajal kiidelda püüdis. Seal juhtus Lapiert tagasi waatama ja nägi kuristiku äärel hiinlase Sin-Lu-Tsei kollast nägu, mis uudishimulikult põeaste tagant wälja wahtis. Nähtawasti huwitas kullakaewajate jutt hiinlast wäga.

Lapiert liigutust silmates waatas Welsh tagasi ja nägi ka omakorda noort hiinlast.

Ärge näidake wälja, et te teda nägite, Frank!“ sõnas Rick Welsh rahulikult ja jatkas jutuajamist, nagu poleks midagi juhtunud.

Warsti läksid kõik oma teed. Neli päewa hiljem olid aga kõigil neljal kullakaewajal, kes seekord koos olnud, jällegi suurend hulgad kulda kaduma läinud. Hakati hiinlast kahtlustama, kuigi selleks vähematki kindlat alust ei olnud.

Järgmisel hommikul peale wargust läks Lapiert asjaloost

kaitsekomiteele teatama. Tagasi tulles juhtus talle hiinlane was-
tu, kes nähtawasti teisest küljest tuli ja talle mingisuguse asja,
mida ta käes hoidis, wastu ulatas. See oli Capieri nahk-kott,
mis ühes kullaga kaduma oli läinud.

„Ma leidsin selle Rabi kõrtsi juurest,“ sõnas hiinlane.

Rabi kõrtstiks hüüti keset uulitsjat laudadest katuse all seis-
wat pooleni weega segatud põletatud wiina waati, millest Rab
jänuseid kullakaewajaid jootis.

Capier ei kahelnud sugugi, et hiinlasel kotilugu teada oli;
ta imestas ainult selle üle, miks hiinlane tarwilikuks oli pidanud
kotti tagasi anda, kulda omale jättes.

„Ma arwan, et sa tema ühes kõigega, mis seal sees oli,
otse maa seest leidsid!“ hüüdis Capier, haaras hiinlasel käest
kinni ja hakkas teda komitee asupaiga poole wedama.

Teel juhtusid nad Welshiga kokku, kes parajasti Rabi
kõrtstist tuli, kus ta nähtawasti oma jõudu kinnitanud oli.

„See, seesama ani ongi, keda ma kõige aja püüdsin!“ hüüdis
iirlane kohe rõmsalt, kui ta hirmu pärast lödijawat hiinlast
nägi. Silmapilk hiljem haarasid Rick Welsh ja weel mõned
tugewad poisid waehest hiinlasest kinni, kes nagu haawaleht wä-
rises, ja wedasid ta Pulpit Rocki kalju juurde, kus sel ajal
niihästi kohut mõisteti, kui ka inimesi eeluurimise all kinni
peeti ja süüdlasi ära hukati. Sinna tulid ka kõik hõbenoole oru
elanikud kokku.

„Kaebtusealune, kas tunnistad sa ennast kohtu ees süüdlas-
seks, wõi mitte? Aga see on ka ükskõik — sina oled ju waleltik,
ja meie ei usu sind ikkagi mitte!“ sõnas Rick Welsh ega annud
kaebtusealusele mahti suudki lahti teha. Waene hiinlane ei oleks
aga enesekaitseks ka sõnagi kõnelda saanud, sest ta huuled wa-
hisesid nii tugewasti, et ta nende üle enam walitseda ei suutnud.
Haleda, halastust-paluwa pilguga wahtis ta oma karmidele, ha-
lastamata kohtunikudele otja.

Kahilemata oli õnnetu hiinlase saatust juba ette ära otsus-
tatud, ja wihased kullakaewajad ootasid ainult kannatama-
talt hukkamise-silmapilku: Juba oligi surmaotsus Welshi poolt
ette loetud, ja mehed tahtsid seda juba täide saatma hakata, kui
korraga midagi täitsa ootamatat sündis.

Juba hommikust saadik ahwardanud kõu pääsis sel silma-
pilgul hirmu ja jõuga lahti; hügla kalju, mis niipalju tormisid
üle elanud, löi kõikuma; kõrwulukustawad pikserakjatused järg-
nesid wahetpidamata üksteisele; kohutawad piksenoored pimes-
tasid silmi; kalju aga, mille peal kullakaewajad ühes oma

ohwriga seisid, hakkas liikuma ja murdus korraga hirmsa ragnaga lahti ning lendas kõigi pealolijatega alla orgu.

Walu pärast hoigades hakkasid kullakaewajad üksteise järele endid jalule ajama ja saadud põrutusest toibuma. Surmawalt wigastatuid või aramuljutuid ei olnud mitte ühtainust, ainult waene hiinlane oli hirmu pärast pool surnud.

Esimesena toibus ja kargas üles Welsh, nähtawasti kartusest tagaõhutatud, et tema wang ehk üleüldise segaduse puhul ära kaatsub põgeneda. See aga lamas täitsa liikumata maas, ega awaldanud enam wähematki elumarki.

Haruldane mõrtsukatöö.

Loran Louis'i järele — In.

Üliõpilased Julian Gibbs ja Charles Clark armastasid mõlemad Marion Cond, noort kaheksateistkümnepäevast imeilusat neidu, ja said üksteisega läbi nagu noored isakassid.

4. oktoobril 1900. aastal mõtsid mõlemad ülikoolis toimepandawast pidusöögist osa. Arusaamatuse tagajärjel pandi nad laua taga teineteise vastu istuma. Kui wiin mõlemil pead juba kihama oli pannud, hakkasid nad terawusi wahetama.

„Teie ei oska kutsutawaid küll sugugi walida, Tompson, — kas pole õigus?“ pööras Gibbs korraga pidusöögi korraldaja poole.

„Mis te sellega ütelda tahate?“ imestas Tompson.

„Ei midagi iseäralist,“ wastas joobnud Gibbs.

„Peab see minu kohta käima, Gibbs?“ küsis Clark wihaselt ja kargas tooli pealt üles.

„Mõib olla,“ wastas Gibbs wäljakutsuwa naeratuslega.

Wastuseks selle peale paiskas Clark talle klaasitäie weini näkku. Teised pidulised Jegasid wahela. Paljutähendawat pilku Clarki peale heites lahkus Gibbs pidusöögilt. Weidi aja pärast tegi ka Clark sedasama.

Kõik hakkasid laiali minema. Ka mina läksin koju. Oli kuuwalge öö. Wärske ööfline tuul jahutas meeldiwalt wiinaaurust kuumaksaetud pead. Ma ei tea isegi mitte, kudas ma raudtee äärde sattusin, kus manöwerdawad rongid ja wedurid edasi-tagasi kihutasid. Korraga pörkasin ma kohkunult tagasi:

mingijugune walge wüstrastusefarnane kogu liikus mulle kiiresti wastu. Ma seisatasin ja jäin kogu lähemalt silmitsema. See oli keegi walges ballikleidis neiu. Ma tundsin temas Marian Con ära! . . .

Ta ei waadanud minu poole. Ma nägin tema furnukahwat nägu ja klaasistanud pilguga pärani laialiaetud silmi.

Ma läksin edasi. Keset igasse külge laialijookswaid roopaid jäin ma kohkunult seisma. Minu ees lamas keegi roobaste wahel maas.

See oli Julian Gibbs!

Ta oli furnud. Otsaesisel mustas wäike awaus, mille ääred püsirohuga koos olid.

Mul tuli Gibbji ja Clarki waheline tüli meelde, samuti ka see, kuidas wiimane Gibbji järele ära minnes midagi wihaselt omaette pomises. Wäga wõimalik, et tema Gibbji maha oli lasknudki. Ma otsustasin oma leidusest telefoni teel politseile teatada. Kuid seal nägin ma pooleni roopa alla libisenud wäikest rewolwrit. Ma tõstsin selle üles. Rewolwripära külge kinnitatud plaadike peal seisis graweeritult nimi: „Marian Con“.

Ma puudutasin sõrmedega rewolwri tsilindrit. Wälja lastud oli ainult üks kuul. Seal wilksatas mul silme eest Marian Con kahwatu ja hirmunud nägu mööda.

Nii oli siis tema, ja mitte Charles Clark, Julian Gibbji ära surmanud. Walus piste fähwatas mul läbi südame. Ma pean tunnistama, et ma tema wastu mitte täieste ükskõiklane ei olnud. Ma peitsin rewolwri tasku, waatasin ringi ja silmasin roobaste peal walget siidikinnast.

Seal liikus mulle suure rutuga keegi meesterahwas wastu. Ta jõudis minu kohale. Kübar oli tal nina peale tõmmatud. Ähkides ja midagi omaette pomisedes tõstis ta pea üles, ja ma tundsin temas Clarki ära.

„Leidsid sa tema üles? Tead sa kõik?“ küsis ta ärewuse pärast wabisedes minu käest. „Ma tahtsin ära põgeneda, aga ei suuda!“ Ta langes kättega nägu kinni kattes maha: „Mina lasksin waele Juliani maha.“

Ma ei saanud ehmatuse ja imestuse pärast sõnagi suult.

„Charli,“ ütlesin ma wiimaks, „on see tõsi? . . .“

Clark wastas hokeledes ja katkestanult:

„Ma jooksin talle järele ja sain ta roobaste wahel kätte. Mul oli rewolwer kaasas. Meie läksime waidlema, ja seal lasksin ma tema peale rewolwrist.“

Ma sain aru, et Clark waletas.

„Kus teie rewolwer on?“

„Ma... ma kaotasin ta ära.“

„Kust kohast te Juliani haawasite?“

„Mististe kaelast.“

„Kas ehk keegi teine Juliani tapja ei ole, Charli?“

„Keda siis sina kahtlustad?“ hüüdis Clark.

Ma wõtsin taskust tillukese rewolwri ja walge siidkinda wälja.

Nagu meeletu, haaras Clark minul kõrist kinni.

„Louis!“ karjus ta, „ja tahad, et tapmises teda... teda kahtlustataks...“

„Ei, Charli. Ma ei taha, et üleüldse kedagi kahtlustataks. Ma tahan ainult ütelda, et mitte sina mõrtsukas ei ole. Mind ja juba petta ei saa! Sa wõtad teise süü oma kanda. Juliani ei ole mitte kaelast, waid otsaesiselt haawatud, ja ma nägin, kudas Marian Con sealt ära põgenes.“

„Ma jutustan sulle kõik ära,“ hoigas Clark. „Pidusöögilt lahkudes otsustasin ma ballipidule minna, millest sel õhtul miss Con osa wõttis. Ma jäin aga hiljaks. Ta oli juba koju läinud — Gibbsi saatel. Armukadedusest tagasihutatud, läksin ma neile järele, ennast kõige aja warjul hoides. Nad läksid üle raudtee otseteed Marioni maja poole. Roobaste wahel jäib nad millegi üle ägedasti waieldes äkki seisma. Seal nägin ma korraga, kudas Gibbs käed üles ajas, tagasi waarus ja maha kukkus. Marian kumardas Gibbsi kohale, karjatas ja pani jooksuma. Kohkunult astusin ma mahalangenud Juliani juurde. Ta oli furnud, ja ma otsustasin süü oma peale wõtta.“

Meie läksime Clarkiga endi õnnetu seltsimehe furnukeha juurde.

„Maene Julian,“ sõnas Clark. „Louis, ja aitad mind Marioni päästa. Kohus mõistaks tema nii kui nii wabaks, aga juba eeluurimine ükshinda wiiks teda hauda.“

Ma ei olnud, nagu juba tähendatud, Marian Con wastu mitte ükskõikne, ja heitsin ettepanekuga nõusse. Uue rewolwri andsin ma Clarkile edasi, ja läksime siis kumbki oma teed.

Hommikul selgus, et Marion täitsa segases olekus koju oli tulnud. Ta asetati woodisse. Kutsuti arst, kes tal peaaju põletiku leidis olemat.

Saatus ise aitas Clarki oma peale wõetud osa mängida. Ta ütles politseis, et ta oma seltsimehe wihahoos ära tapnud, jutustas pidusöögil eitetulnud tülist ja tõi oma sõnade tõenduseks

revolvri nähtawale, mille küljest ta enne mijs Coy nimeplaadi ära oli wõtnud.

Kohtus kaitjes Clarki tuntud adwokaat Ross. Ross tõendas, et kuritöö kordajaatmise silmapilgul kaebtusealune mitte selge mõistuse ja arusaamise juures ei olnud. Kohtusse kutsutud hingeteadlased-eksperdid suutsid wannutatud meeste meelesolu peale wähe mõju awaldada.

Kolmandal kohtupäewal tekkis Jaali ukse juures wäike segadus. Kohtupristaw andis kaitsejale ühe kirjakeste edasi. Mister Ross luges selle läbi ja tema wäinud nagu muutus jällegi elawaks.

„On kohus nõus uut tunnistajat üle kuulama?“ sõnas ta üles tõustes. „Minu kaitsealuse süütause kohta on kindlad, ümberlühkamata tõendused olemas. Ma palun kohut, et ta uue tunnistaja sisse lubaks tuua.“

Kohtult luba saades wõttis mister Ross laua pealt revolvri, millega tapmine korda saadetud pidi olema, ja hakkas pilkawa naeratusega selle tsilindrit silmitsema. Siis pistis ta tühja hülssi sisse pliatsi-otsa.

Sellest revolvrist ei ole kunagi lastud,“ sõnas ta wiimaks. „Waadake seda tühja hülssi weidi lähemalt,“ ja ta ulatas revolvri prokuröri kätte. „Kuullots on ära lõigatud, muu osa on aga terve ja puutumata.“

Selsama ajal tõi kohtupristaw kohtu Jaali kaks naisterahwast, kelle nägusid tihhe loor kattis. Ühe nendest wiis kaitseja tunnistajate-pinki.

„Kudas teie risti- ja perekonnanimi on?“ küsis ta.

„Marion Coy,“ sõnas neiu ja lükkas loori tagasi.

„Mijs Coy, mida teate teie Julian Gibbsi tapmise asjus?“

„Ta suri minu juuresolekul,“ wastas neiu kogeledes. „Ma jäin aga haigeks ja kuullin alles täna hommikul, mis tagajärjed õnnetul surmajuhumisel on olnud. Revolver, mida teie siin nägite, on minu oma. Minu wäike wend murdis kord ühe hülssi sees kuuli küljest tüki ära. Easamiseks ei ole seda revolvrit kunagi tarwitatud.“

Ma wiibisin oma sõbranna juures ballipidul, kui Gibbs sinna tuli, et mind koju Jaata. Meie tee wiis üle raudtee. Seal jäi Gibbs roboaste wahel korruga seisma ja hakkas mind paluma, et ma tema seltsis ära põgeneksin, sest et meie wanemad meie abieluseastumisega nõus ei olnud, meid selleks weel liig nooreks pidades. Korruga kostis Juliani huultelt karjatus; tema näo-

jooned kiskusid endid kokku; maa seest tungis mingisugune hele walgusejuga wälja, ja ma tundsin tugewat elektritõuget.

Tahmata sirutasin ma Juliani järele käe wälja, tema aga lamas juba maas. Ma kumardasin tema kohale Ta oli furnud. Seal kaotasin ma mõistuse ja arusaamise."

Minestusega heitlew neiu wiidi kohtusaalist wälja. Ära minnes heitis Marion Charli Clarki peale kaastundliku pilgu. Nooremehe nägu säras rõemu pärast.

Kohtu lubaga toodi jaali kohe uus tunnistaja, raudtee-montör George Thomas. See teatas, et 4. oktobri õhtul elektrit-
traat alla langenud ja tuule käes õetsudes wahetewahel roopaid puudutanud, mille tagajärjel need niiwõrd elektriga täidetud ol-
nud, et inimene nende külge puutudes silmapilkselt surma wõis leida. Ja nii wõis Gibbssi surma põhjuseks ainuüksinda elektril-
öökk olla.

„Aga see wäike, must haaw Gibbssi otsaesisel?"

„Õnnetusepaigal wedelesid igal pool raud-rõngad maas, mis määride ja tahmaga koos olid. Wäga wõimalik, et Gibbssil kuk-
kumise juures otsaesine mõne rõnga wastu pörkas. Samuti wõis haaw ka liig tugewa elektrilaengu läbi tekkida."

Tunnistajate ülekuulamine oli lõppenud. Wannutatud mehed tunnistasid kaebtusealuse süütaks.

Kumari.

Kumari on wäikene laid (saareke) Muhu ja Haapsalu wa-
hel, kuhu kalamehed tihti tormi eest warjule poewad. Lapse-
põlwes olin Kumari nime tihti kuulnud, kuid päris tutwust saare
enesega tegin alles tänawu suwel. Ma ei ole küll suur kala-
püüdja, waid suur kalasööja, aga tormi kardan siiski, ja just
selsamal põhjusel sattusingi nimetatud saarele warjule.

Kolm nädalat suwitasin L. külas wana 80-aastase ema juu-
res hästi, sõin kõhu iga kord tublit talu-toitu täis; käisin päe-
wad otša paljajalu, kraet ja muud sarnast kitsendawat kraami
ei kannud, magasin kõwal asemel, ajasin ausate, otsekoheste ini-
mestega iga päew mõistlikku juttu, tegin wahete-wahel waba-
tahtlikult üht ning teist tööd, — ja tundsin enese täitfa õnneliku
olewat. Kahjuks tuli aga sellele heale olekule lõpp, sest kohus-

tus kutsus mind T. linna tagasi. Ainult üht asja kahjatsen taga, nimelt: oleksin wõinud tänawu Läätsa rahwaga Wiruluhta heinale minna, kus rohtu küllalt olnud. Peaasi, oleksin selle töö kiirusega tuttawaks saanud, mis Wiruluhtas heinategemise juures ilmsiks tuleb, kui wikatid wälku lööwad, wankriid müristawad, rehad tuult tõstawad ja mahalangewad higitilgad wihma sünnitawad, sest siin tehakse kümme tööd korraga: üks niidab, teine wõtab loogu, kolmas teeb koormat peale, neljas käib waatamas, kui palju teised pered nendest ette on jõudnud ehk maha jäänud jne.

Selle peale waatamata, et peremehed ja perenaised küllawahel koosolekul otsuseks tegid ja pühalikult tõotasid, kätt suure kiwi wastu wajutades, et ükski hing enne teist Wiruluhta heinale minna ei tohi, — läksid mitmed siiski salamahti, küürutades ja kõsjutades kodunt wälja ja alustasid tööd juba enne koitu. Aga olgu, sellest olen juba kord pikemalt kõnelenud, nüüd aga tuli nagu jutu jätkuks.

Nõnda siis, waja oli armsast L. külast lahkuda. Ilm oli ilus, tuul päri ja purjetamiseks paras. Sõitsime paadikesega merele, lootes umbes kolme tunniga Rohulasse jõuda, sealt jala ehk muul wiisil haapsalusse jne. edasi, kuni T-sse, kuhu õhtuks tingimata pidime jõudma. Asi oli igapidi kindel, ainult wana tüürimees käskis lähkriga rohkem wärsket wett kaasa wõtta, sest merd ei wõida uskuda. Mina pidasin seda ettewaatust täna naeruwääriliseks ja soowitasin, muidugi wist ka asjatundliku näoga, niisama minna.

Meid oli kuus inimest: kapten ja tüürimees (nii need paadimehed endid isekeskis nimetasid), kaks kaunis arga linna neiut, üks wabalt kaupleja noorewõitu wanaherra ja mina, kõige wanem hing kogu paadis.

Alguses läks kõik hästi. Paat lendas kui lagle lainete turjal, ja meie meeled mõlkusid juba Tallinnas omaksете keskel õhtul aurawa theemasina ümber, kui korraga päreamees (nime poolest kapten) iseäralikult wilistama hakkas, nagu kedagi ligi kutsudes. Meie küsimiste peale seletas ta, et tuult rohkem tarwis olla, ilm kippuda waiksleks jääma. Sarnane isewärki kolmejärguline wilistamine kordus korda neli; otsekohe meist eel-pool kerkis mustjas-hall pilwerüngas; tuul jäi tõesti hoopis waiksleks, purjed lihtsalt lipendasid. Meile ei teinud see ejiotsa aga juuremat muret, sest waikse ilmaga on ju merel ütle mata hea olla. Siin oli aga weel iseäranis kena: lähidane rand ühelts kui teisest poolt, saared siin ning seal, üksikud purjekad meie ees

ja taga samases seisukorras nagu meiegi; koleda sõja jäljed suure merelahingu tagajärgedena igal pool, siin kuulus „Slawa“ 28 jala sügavuses wees kinni, just kui „istuks ankrus“, ja waataja silmale näib, nagu peaksid praegugi weel madrujed seal peal wahti; temast kaugemal ja ligidamal mitmed teised sõjalaewad, küll ühest, küll teisest laagrist, wäga mitmesuguses olekus, ühed poolesti wee pinnal, teistel ainult mastide otsad paistawad. Waatled neid imestades, kuulatad tüürimehe ja kapteni suust kohutawaid lugusid koledest heitlusest wastaste wahel merel ja maal ning wajud wiimaks mõttesse, — kui wilets on see ilma kraam ülepea! . . .

„Tuul keerab wastu, saame wist Kumaris puhata,“ lausub korraga päramees, ei wilista enam, waid wahib tõsise näoga kord eefolewa pilwerünka, kord pilwe kohal all mustendawa weepinna peale, mis nagu öö-wari meile lähineb.

Ilm oli weel waikne, ja mu waade jäi nüüd otse Kumari peale peatama. Suurepäralisena paistis see saarekene praegu silma: üksikud toredad ehitused, uhked puud ja pööstistikud, sirged kanalid saarekeste wahel, kaugelt liikuvad kogud walget, musta ja punast wärwi jne. Tahtmata tuli igatsus saarele waatama minna seda suurepäralist elu-olu, mis silmale nii meelitaw paistis. Imestasin ka selle üle, et rannarahwas sarnasest toredusest liig wähe lugu peab, wähemasti kõnes sellest midagi ei awalda. Selle olin ma aga hoopis unustanud, et waikse ilmaga saared ja mere-rannad alati suurel wiisil wälja näewad, randlaste keeles „üles kolawad“, ja pette-pilta sünnitawad.

Nii oli lugu ka Kumariga. Mustendaw weekogu ja ühes sellega otse silma puhuw tugew tuul jõudsid ka meie paadini, nii et tahes ehk tahtmata pidime otsustama: kas randa taga si sõita, wõi ööseks merele wastu tuult loowima jääda, ehk Kumarisse warjule pugeda, kuni ilm paraneb?

Paadimehed olid loowimise poolt, nende nõusse löi osalt ka kauba-isand; minu ihk kaalus rohkem Kumari poole, sest Tallinnasse jõudmine täna õhtuks oli nii kui nii wõimata; neiu-kesed aga nõudsid pool nuttes, pool paludes, et kohe kusagile warjule sõidetaks, sest nad olid ju kord uppumas olnud, kui wiie nädala eest M. saarele sõitnud. Ilm olnud ka siis ejiotsa hea, aga korraga tulnud weispüks suure keeruga, ja wägise pidanud ära uputama, ehk neil küll wana õppinud meremees (igawene mere-karu tuntud loots) paati juhtinud. Nejud näisid arwama, et Jumal just nende kiusamiseks merel sarnast mängu mängib.

„Kõik on muidugi teie süü,“ naeratas kapten kelmilt:

„mängijste wist saarel wõerastega „juri-muri“, näe, nüüd Taewa-Taat tasub kätte, nagu kord jellele walaskala söödale.“

Lugu lõppes wiimaks sellega, et Kumarisje randa lask-sime ja siin umbes 8 tundi warjul olime, õhtul iga hinge peale wiis kardulit ära keetsime, öösel tundi neli küünis wärske heinte peal magasime ja öösel kell ½12, kui ilm pijut waikinud ja tuul ka natuke meie nõusse pööranud, Rohula poole wälja purjetasime.

Õhtul saarekest risti ja põigiti läbi käies leidsime, et siin 2 heinaküüni, 2 tühja kalameeste hurtsikut, üksainumas puu, mudane kaewutaoline allikas ja mõned üksikud raudkiwid on olemas. Enne olnud siin rohkesti merelinde ja ka waresid leida, aga suur sõja kära olla need nüüd kõik kaugele hirmutanud. Kord olnud isegi üks reinuwader sila nagu asumisele sattunud; seda saanud aga kütid kuulda ja tulnud hanewarast tabama; loomake jooksnud lainetesse ja püüdnud Muhu poole põgeneda, kuid jäänud, kurjast kuulist tabatud, lainete harjale hällima. Praegu ei ole siin ühtki loomakest ega lindu leida, ka putukaid ei märkanud ma, peale kolme kirbu, keda wist heinalisjed, neid oli siin paar peret praegu niitmas, kaasa toonud.

Kumari on õieti mitmejärguline saarekeste rida, millest kitsam osa „Sipelga-otsaks“ hüütakse. Kõrgemad kohad „kolawad“ wäikse ilmaga ülesse, kuna madalamad, nagu wee alla jääwad, mille pärast silma ette otsegu sirged kanalid tekiwad. Küünid, hurtsikud, puu, rohi, kiwid on siis kõik need toredad suured ehitused, metsad ja puiestikud, mida eemalt silmatakse, kuna nad lähemale jõudes kas hoopis kaowad ehk liig armetuna kujunewad.

Praegu on saarekesed ühe mõisa omandus, kes nad heinamaadena randlastele wälja rendib, nii et siin sel teel suwel paari nädala jooksul inimesi — heinalisi leidub.

Muudest looduse saadustest Kumaris, peale wähepoolse heina, wõiks weel nimetada mere-muda ja õige wäikesei murakaid, mis wist linnukestele üsna maiustuseks oleks, kuna nad inimese suule liig pisikejed ja kuiwetanud on, olgugi, et neid õhtul hulgana otjissime ja kõige kõntsaaga suhu ajasime, — mis ja hädaga ikka teed!

Erialgne mõju Kumariist, mis merelt waadates jain, oli aga nii suur, et weel öösel küünis magades sellest und nägin. Kumari oli nimelt määratu krokodil, kes süüa tahtis. Kõik küünid, kiwid, muda ja murakad olid juba ära õgitud, aga weel laskutas ta lõuge ja ahmis edasi, kuni wiimaks oma enese saba „Sipelga-otsa“ suhu sai ja seda suure rutuga hakkas alla kugis-

tama. Mina hoidsin ennast ikka enam eluka pea poole, mis lõpuks nii kokku kuivas, et waewalt weel ühe šaba peal seis-tes ruumi leidsin. Eluka hammaste lagin kostis aga edasi. Korraga kukkusin ma merde — ärkasin üles, olin kuuekeše näo ja keha pealt kõrwale lükanud, jahe mere tuul puhus lahtisest uksest sisse, eemalt kostsid tuule tuhin ja lainete laksumine, ka magajate heinaliste wihistamine ja norin oli kuulda.

„Noh, meie rahwas,“ hüüdis korraga kapteni hääl: „ehk katsume jälle edasi nihkuda, tuul on waitsem ja pisut külje pealt hakkab juba aitama.“

Ta oli, nagu näha, tihti wäljas ilma waatamas käinud.

Tõusime ruttu üles ja kobisime paati tagasi, mille juures neiukesed, et need jalgu külma wette ei kastaks, kui kaldalt paati kobiwad, kukile wõeti ja „soola-kottidena“ paigale pandi. Jah, mõtlesin ma eneses, nüüd on „saksad“ sellega hästi nõus, kuna nad wast muul ajal seda häbiks peaksid — liht kalameeste kukil edasi kantud saada.

Kumarijt kaugemale jõudes saime päewa poole jällegi waik- jet ilma tunda, jällegi paistis Kumari meile suurepäralisena silma: suured kantsid, majad, puiestikud, kanalid jne., mis kord korralt aga siiski wähenesid, kui kaugemale jõudsime, kuna wiimaks wäike must mättake ainult weel seda kohta lasi märgata, kus eemalt nii kuulus, kuid päriselt nii tühine saareke seisab. Mis ütlesid nüüd M. M. tähtraamatu lugejad, kui ma waimus- tuse tuhinas Kumarit kiitma hakkaksin, tema ehitusi ja ole- mata olemusi luules taewani tõstaksin, tema kole suurt kulturat ülistaksin? Wist — ogar?!

S. T.

Pidu=laul.

Andkem ruumi rõõmule:

Pidupäew on tulnud jälle, —

Lähme rõõmsast wastu talle!

Onnelikult hõiskame:

Kofu, kaunis, kallis kodumaa!

— — — — —
 — — — — —
 *

Tere, tere tulemast!
 Teie, pidulised kallid —
 Noored, kui ka wanad hallid!
 Laul, nüüd kõla wägewast:
 Eesti pojad hästi elagu!
 Eesti tütreid õnnest õitsugu!
 Eesti kodu kaunist kojugu!

*

Teadust taga nõuame
 Meie ikka püsimata,
 Waimuwallas wäsimata
 Onnelikult hõiskame:
 Waba olgu Eestis meeste meel!
 Wabalt kõla Eestis kandle keel!
 Wabanegu kõik, kes orjad weel!

Lennula.

Wee peal.

On weji nii waikne,
 Et peegeldab pind,
 Siis paadike wälke
 Weel kiigutab sind.
 Sa wabana rannast

Ju kaugele lä'ed
 Ja mureta merelt
 Siis vaatlema jääd:
 Kui mõnus on meri,
 Kui ilus on ilm...
 Kuis tujukub nüüd veri!
 Kuis särab nüüd film!

*

Näe, päikese kiired
 Seal kuldawad maad,
 Näe, metsad ja väljad...
 Kui toredad nad!
 Ja karjaste kisa,
 Ja lindude laul
 Weel annawad liisa
 Siin looduse aul'...
 Paat õrnasti õõtsub
 Nüüd wabamas wees,
 Ja kaunimalt kõlab
 Laul lainete sees.

Lennula.

Shtu laul.

Päikene weeres. All orus on udu,
 Karjad nüüd tõttawad koju kõik sealt.
 Waewalt weel liiguwad metsade ladwad,
 Wirwendust näha wee pealt.

*

Tuul on nii vaikne, nii mabe ja jabe,
 Taewa serw pisut weel punetab seal...
 Lapsed! Nüüd tööst wõime puhata wähe, —
 Lauluna kõlaga hää!

Ainetel Lennula.

Maljad.

Sõda — raha.

„Kuidas? Kingad 500 marka?!”

„Jah. Sõjaaja hind.”

„Aga kas nad peavad wastu ka?”

„Muidugi. Rahuaja kaup.”

—r.

Wäljapeafetee.

„Kui ja Juku, suureks saad, kes ja tahaksid olla?”

„Soldat.”

„Aga kui waenlane sind maha laseb?”

„Noo?.. Siis tahaks ma waenlane olla.”

—r.

Põhjus.

Ostja: „Mis maksab Europa kaart?”

Kaupmees: „Wiis marka. Aga ma annan teile kahe ja poolega,
 sest et Wenemaad enam peal ei ole.”

—r.

Korra järele.

Sant: „Pai poeprouakene, olge nii hea ja andke waejele kerjajale tükk leiba.“

Poeproua: „Heameelega. Lubage oma leiwakaart.“ —r.

Arusaaja.

„Munad on ju liig kõwad. Kuu ja neid keetfid?“

„Kaksteiskümmend minutit.“

„Ma ütlesin ju, et muna kolm minutit keeta tuleb.“

„Jah, ühte muna. Aga jüin on neid neli.“ —r.

Wahe.

Kooliõpetaja: „Mis wahe on wälgu ja elektri wahel?“

Kooliõpilane: „Wälgu eest ei ole waja raha maksta.“

Wakjali puhwetis.

„Aga, kelner, minu portsjon on hulga wähem, kui sellel herral
feal!“

„Aga teie rong sõidab ka kümme minutit warem ära.“

Perekonna idill.

„Armas mamma! Kingi mul! paar oma juukst!“

„Kas sa nii oma mammat armastad, et sa tema juukseid mäles-
tuseks tahad?“

„Ei. Mul on mänuhobusel saba waja.“

Mulgi mõistus.

Maanteel jaan ma ühe mulgi peremehega kokku.

„Küll on teil ilus hobune praeguse aja kohta.“

„Jah. Egä tõistel sühkeest ilust hobest küll ei ole.“

„Palju teie talle kaeru annate?“

„Oma kümme naela ikki.“

„Aga nii palju ei tohi päewa kohta anda.“

„Wõi ma päävä annagi. Hobene süüb ju üüsel.“

—r.

Naljatilik lõpufonats.

Kui kalender juba walmis, tuli kalendersepale järsku weel järgmine naljatilk meele:

Keegi 25-aastane noormees kosis enesele kosjakontori kaudu enesewanust elufeltsilist. Tehti kaupa kirjalikult ja päewapiltide abil. Noored meeldisid üksteisele väga. Et terve lugu luulelisema kuju saaks, otsustas noorpaar enne laulatust üksteist mitte näha. Et kumbki kaubast ei taganeks, tehti abielusse astumise leping notariuse läbi kindlaks.

Aga oh häda! Laulatusepäewal oli noormees nagu pilwest maha kukkunud, kui ta mõrsja ehtede-mähkmetest 25-aastase neiu asemel 50-aastase tudikese leidis!..

Noormees oli tuli wihane. Ta seletas:

„Lepingu järele peab minu mõrsja 25. a. wana olema.“

„Seda ma olengi,“ seletas mõrsja rahulikult: „25 aastat Ober-Ost!..“

Teeme lugejatele sügawa kumarduse ja palume: kujutage, sõbrad, endile ette, et kõik, mis meie kalendris tänawu leidub, on — kah Ober-Ost!

Karl Lemberg
Soome
paberiladu
Tallinnas,

— Wäike Maria nnt. nr. 1 —
müüb suurel hulgal:

Kirjutuse- ja postpaberit,

Soome pakkimise paberit,

Walget sildipaberit, Bergamini,

Lankowsky ja Sicopi

— **T i n t i** —

suures ja väikeses klaasides.

Aladesid — heffisid.

Peale selle on saada teisi vähemaid

tarwituse tarwaksid

suuremal hulgal.

Müüfusjega **K. Lemberg,**

Tallinnas.

Postilast nr. 22.